

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní ekologie

Možnosti řešení problému
populací holubů v českých městech

Diplomová práce

Bc. Karla Trnková

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Rynda

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu. Tato práce nebyla využita k získání jiného titulu. Současně dávám svolení k tomu, aby práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a v elektronické databázi vysokoškolských kvalifikačních prací a v souladu s autorským právem používána ke studijním účelům.

V Praze dne 24. června 2016

Karla Trnková

Poděkování

Děkuji především Mgr. et Mgr. Pavlu Váchovi: nebýt jeho slov, psát možná nikdy nezačnu. Velký dík patří také Pavlu Fraňkovi, který mi řekl, že jsem tele, a já bych mu ráda dokázala, že nejsem.

Práce by nikdy nezískala formu bez podpory a cenných rad PhDr. Ivana Ryndy, mých drahých spolužáků a spolužaček, hlavně Jany Sobotkové, Žanety Ondrouškové, Petry Kumové a Luboše Slováka, a mé výborné přítelkyně Andrejky Šalovské.

Vděk si zaslouží i moji rodiče, a sice za to, že se mě vytrvale ptali, kdy už to bude.

V neposlední řadě si nesmírně cením času, jež obětovali informátoři, aby se mi mohli věnovat.

Obsah

Abstrakt	9
Abstract.....	10
I Úvod	11
Teoretická část.....	13
1.1 Holub jako živočich	13
1.1.1 Popis druhu.....	13
1.1.2 Vzhled a hlas	13
1.1.3 Habitat.....	14
1.1.4 Chování.....	14
1.1.5 Rozmnožování.....	15
1.1.6 Potrava	16
1.1.7 Současná populace.....	17
1.2 Holub a člověk.....	17
1.2.1 Domestikace	17
1.2.2 Feralizace a přemnožení	18
1.2.3 Urbanizace	19
1.3 Holub jako problém	20
1.3.1 Dopady přemnožení holubů na člověka.....	20
1.3.2 Dopady přemnožení holubů na holuby samotné	23
1.3.3 Holub jako přínos	24
1.4 Řešení.....	24
1.4.1 Uplatňovaná řešení a jejich vývoj	24
1.4.2 Osvědčená řešení	26
1.5 Metody v současnosti používané v České republice	29
1.5.1 Certifikovaná metodika Státního zdravotního ústavu.....	29
1.5.2 Stručný vhled do aktuální situace v nahodile vybraných českých městech.....	35
1.5.3 Zakázané metody.....	36
1.6 Management kontroly holubí populace	36
1.6.1 „Pigeon action of Basel“	37
1.6.2 Model PiCAS	37
1.7 Legislativa	39
1.7.1 Legislativní nástroje a omezení českých obcí.....	42
1.7.2 Orgány pověřené dozorem.....	46
Empirická část.....	48
1.8 Metodologie výzkumu	48
1.8.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky	48
1.8.2 Výzkumná strategie a technika sběru dat.....	49
1.8.3 Výběr informátorů.....	51
1.8.4 Etika výzkumu.....	54
1.8.5 Metoda analýzy dat.....	55
1.9 Analýza a interpretace získaných dat	56
1.9.1 Odborník – zaměstnanec odboru, nikoli expert	56
1.9.2 Holubi přenášejí nemoci – ale jaké a jak?	62
1.9.3 Veřejnost hraje svou roli, ale má nevyhovující scénář	63
1.9.4 Vlastnictví: zavazuje vlastníka, nebo svazuje obec?	66
1.9.5 Z jaké strany působí ekonomická stránka.....	68

1.9.6	Účinnost se hodnotí pohledem	70
1.9.7	Metody jsou vrženy	72
1.9.8	Etika je zařízená	74
1.9.9	Dáme šanci holubníkům?	77
Závěr		86
1.10	Co by se mělo zkoumat dál a o čem je možné diskutovat	89
Zajímavosti		91
Použitá literatura:		92
Legislativní a další dokumenty		95
Elektronické články		97
Internetové stránky		98
Přílohy		99
1.11	Příloha č. 1: Rozhovor s informátorem o3	99
1.12	Příloha č. 2: Rozhovor s informátorem d2	113
1.13	Příloha č. 3: Dotazník a informovaný souhlas	130
1.14	Příloha č. 4: Struktura rozhovoru	131
1.15	Příloha č. 5: Rámcová analýza – ukázka	134
1.16	Příloha č. 6: Přehled informátorů	135
1.17	Příloha č. 7: Foto zamořeného soukromého objektu	136
1.18	Příloha č. 8: Projekt diplomové práce	138

ABSTRAKT

Práce sleduje problematiku přemnožených populací ferálních holubů (*Columba livia forma Domestica*) v českých městech. K tématu přistupuje na úrovni obcí, a převážně z procesního, byrokratického hlediska. U čtyř vybraných měst sleduje, jaké faktory ovlivňují výběr používaných metod regulace holubů. Velkou pozornost věnuje metodě kontrolovaných městských holubníků a zjišťuje, zda by se v České republice uplatnily. Přístup k výzkumu je kvalitativní, data jsou sebrána formou polostrukturovaných expertních interview. Analýza klade důraz na ověření informací, tedy validitu výpovědi expertů. Následně hodnotí efekt klecových odchyť, jakožto výrazně převažující formy regulace městských holubů, po stránce ekologické, ekonomické i etické. Vedle toho mapuje míru zdravotního rizika plynoucího z blízkosti ferálních holubů a vliv veřejnosti na přístup k regulaci. Cílem je upozornit na nedostatky v procesu samotného rozhodování, navrhnout alternativní možnosti a dát podnět k dalšímu výzkumu.

Klíčová slova: holub skalní, *Columba livia forma Domestica*, feralizace, redomestikace, regulace, klecový odchyt, kontrolovaný holubník, loft

ABSTRACT

The thesis addresses issues related to the overbred population of feral pigeons (*Columba livia forma Domestica*) in Czech towns. It approaches the subject from procedural, bureaucratic perspective. Specifically, the thesis examines the factors which affect the selection of methods of the feral pigeons' population regulation in four Czech towns: Special attention is devoted to the question whether the method of controlled city dovecotes, used to regulate pigeon populations, could come in useful in the Czech context. Research carried out for the thesis is qualitative; the data comes from semi-structured interviews with experts. Analysis of the collected data focuses on verification of authenticity of the provided information. Subsequently, effectiveness of cage entrapment, which considerably prevails over the other methods used, is considered in ethical, ecological, and economic respect. The thesis also surveys the health risk posed by the feral pigeon population to public and how views of the public concerning the issue affect the regulation process. The overall aim is to highlight the drawbacks of the decision making process, offer possible alternatives, and prompt more research.

Key words: rock pigeon, *Columba livia forma Domestica*, ferality, redomestication, regulation, cage entrapment, controlled dovecote, loft

1 ÚVOD

Už je to zhruba pět let od chvíle, kdy jsem se rozhodla navštívit on-line diskuzní fórum svého rodného města. Tenkrát jsem, jako osoba s velmi kladným vztahem k rostlinám a zvířatům, pátrala po důvodech kácení vzrostlých stromů v parku. Při pročitání témat diskuzí jsem narazila na dlouze probíraný problém s holuby. Občané (ne víc než 10 lidí) si stěžovali, že je holubů mnoho a že kálí na chodníky. Jestli prý s tím město hodlá něco udělat. Ano, ano, slibovalo město. Pochytáme, uklidíme! Novější příspěvky pak nesly sdělení v duchu: ptáci jsou mrtví, děkujeme! Zamyslela jsem se. Vybavil se mi zmiňovaný pokálený chodník. Ale nikdy by mě nenapadlo, že kdo kálí, musí za tento svůj hanebný čin zemřít... Vždyť my jsme holuby domestikovali, naučili je s námi žít. Proč bychom se k nim, když jsme je přestali potřebovat, měli obracet zády? Opravdu – co tak zlého komu z vás provedl holub? Vložila jsem se do diskuze s dotazem, zda by nešlo věc řešit jinak, že mně osobně ptáci zas tak nevadí a zabíjet je, já, obyvatelka téhož města, nechci. Jak bláhové. Nejen, že mě ostatní návštěvníci nařkli z touhy vyvraždit lidstvo a ponechat planetu jen zvířatům, ale navíc mě častovali pojmenováními, která o mně vykreslila obrázek staré panny a zamindrákované tlusté kočičí ženy, které už nezbyl nikdo jiný, než holubi a kočky. Administrátor fóra taktně nezasáhl a město mlčelo s ním.

Úvod mého úvodu nepostrádá důvodu. Je velmi důležitý pro pochopení dvou věcí. Zaprvé čtenář má právo znát můj názor na problematiku regulace holubích populací, aby nebyl nevědomky manipulován. Stejně jako každou jinou, i tuto práci ovlivnily subjektivní postoje jak mé, tak mých zdrojů. Zadruhé popsany incident ilustruje mnohé, čeho se ve své práci dotknu.

Nějaký čas po zmíněné události jsem se v jednom z cestopisných časopisů dočetla o úspěšné regulaci přemnožených holubích populací pomocí městem spravovaných holubníků. Metoda mě zaujala, protože nebyla založená na souboji, nýbrž na soužití. A tak začaly vyvstávat první otázky: Uplatňují takovou metodu některá z českých měst? Proč ne? A šlo by to? Jak si vlastně vybírají způsob, jímž se s holuby vypořádají?

Svou práci jsem založila na porovnávání zahraničních výzkumů o holubech, české legislativě a rozhovorech s lidmi, kteří o volených metodách rozhodují. Snažila jsem se pochopit jejich důvody a v mnoha ohledech jim uznala zásluhy. Věc se ukázala být daleko složitější, než jsem si původně myslela. Volba správného postupu je složitý proces ovlivněný celou řadou faktorů. „Mluví“ do něho jak lidé, tak holubi, a zatím se nedokázali dohodnout. Už dlouhá léta se vedou spory mezi těmi, kdo holuby rádi vidí a dokonce

i krmí, a těmi, kdo se jich chtějí zbavit. Města investují do regulačních opatření, ale holubi tu stále jsou a stále svým trusem způsobují škody a ohrožují naše zdraví. A přesto nikdo nedokáže říct, jaké jsou ty ekonomické ztráty a jaká jsou ta zdravotní rizika. Cílem mé práce je tato témata poodkrýt v kontextu českých měst a upozornit na fakt, že by se to celé možná dalo řešit jinak.

TEORETICKÁ ČÁST

1.1 *Holub jako živočich*

Problematiku přemnožení jakéhokoli živočicha nelze hodnotit bez bližšího seznámení s druhem samotným. Troufám si říci, že u zvířete tak známého, jako je holub, to platí dvojnásob. Pohled běžného člověka (laika) na holuba je stereotypizovaný. Ačkoli se s ním setkává každý den a často na relativně malém prostoru, velký díl informací, které o něm má, je stejně jako u většiny ostatních zvířat zprostředkovaný. To může vést jak pozitivním, tak negativním konotacím. Proto považuji za nutné věnovat ve své práci prostor základním, prokazatelně platným faktům.

1.1.1 **Popis druhu**

Holub není jen jeden, v české taxonomii se označení holub používá pro třicet rodů čeledi *holubovití*. Ve městech se setkáváme zejména se zdivočelým holubem domácím (*Columba livia* f. *Domestica*), tzv. věžákem, o němž se předpokládá, že byl vyšlechtěn z holuba skalního (*Columba livia*). Původní „čistokrevné“ populace holuba skalního jsou stále, ale vzhledem ke křížení se zdivočelým holubem domácím nelze přesně určit početnost druhu. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Předpokládá se, že mezi divokým a městským holubem nejsou zásadní rozdíly. (Cramp, 1985) [Ve volné evropské přírodě žijí také holubi doupňák (*Columba oenas*) a hřivnáč (*Columba palumbus*).] (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006)

1.1.2 **Vzhled a hlas**

Holubi domácí jsou nejčastěji zbarvení stejně jako skalní, tedy do šeda, mohou však mít i peří hnědé, černé nebo bílé – v různých kombinacích. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Rozpětí křídel bývá mezi 21 – 25 cm, délka ocasu okolo 13 cm, délka zobáku zhruba 2 cm. Váží obvykle 3 – 4 kg. Dospělí jedinci vrkají nebo houkají, mláďata spíše pískají. (Hudec; Šťastný, 2005)

Ačkoli se vzhledem podobají spíše holubům skalním, jejich fyziologie je podle některých studií daná spíše adaptací na prostředí, v němž žijí (viz kap. Feralizace). (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974)

1.1.3 Habitat

Holub skalní původně obýval skalnaté stěny ve vnitrozemí i na mořském pobřeží jihozápadní Evropy, severní Afriky a Indického subkontinentu. O jeho výskytu v České republice nejsou důkazy. Domestikovaná plemena se chovají po celém světě, proto i dnešní zdivočelí holubi domácí, kteří se s původními skalními často a dlouhodobě kříží, žijí kromě Antarktidy na všech kontinentech. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Jejich rozšíření nejspíš souvisí i s expanzí Římského impéria – své oblíbené holuby si Římané brali všude s sebou. (Haag-Wackernagel)

Na území ČR se zdivočelí holubi domácí vyskytují mimo lidská sídliště jen výjimečně. Obývají hlavně starší vysoké budovy v centrech větších měst, méně pak v periferiích nebo na venkově (zde kostely apod.). Hnízdí například v půdních prostorách, na římsách nebo ve výklencích, upřednostňují prostor s přístupem k vodě a minimem stromů. Vyhýbají se členitému a uzavřenému terénu a husté vegetaci, ať už jde o hustě rostoucí stromy, nebo jen travnaté porosty. (Cramp, 1985) V centrech měst však na stromech v parcích hřadují a některé páry ve větvích dokonce staví hnízda. Pro hřadování i hnízdění vyhledávají místa krytá ze všech stran. (Cramp, 1985) Je možné setkat se i s populacemi hnízdícími pod většími mosty dál od lidí, na zimu se ale nejspíš vracejí do měst. Byly zaznamenány i populace obývající skály a útesy. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006)

[Holub doupňák (*Columba oenas*) a holub hřivnáč (*Columba palumbus*) obývají lesy, doupňák se vyskytuje i na lukách. (Komárek, 2007) I hřivnáče už lze ale nezdědko pozorovat ve městech.]

1.1.4 Chování

Zdivočelí holubi domácí jsou společenší, hlavně co se týče hřadování, shánění potravy nebo přesunů na delší vzdálenosti. Častěji ale vytvářejí jen páry nebo malá hejna, do velkých hejn se formují pouze tam, kde je velké množství potravy, např. sila nebo místa, kde je lidé krmí. Proto vznikají v centrech větších měst až tisícová hejna. Nevytváří stálé, pevně spjaté kolonie, nicméně žijí koloniálně, avšak spíše jde o izolované páry, které se vzájemně tolerují, dokud mají dostatek prostoru k hnízdění a hřadování. Je-li přísun potravy pravidelný, žijí páry spíše samostatně, musí-li však potravu hledat, shlukují se do hejn. Jakmile pak některý z ptáků najde jídlo, ostatní ho následují. (Cramp, 1985)

Centra měst holubům kromě dostatku potravy nabízejí i hodně míst vhodných k hnízdění, nejspíš proto se do nich stahují. Na zimu zůstávají, migrují pouze na krátké vzdálenosti, za potravou. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Ačkoli mají skvělou orientaci a dokáží najít domov, i když jsou od něj velmi vzdáleni, raději zůstávají na jednom místě. V některých případech se po celý rok nevzdalují od jedné budovy a i mladí holubi si nacházejí místa k hnízdění nedaleko toho (řádově desítky metrů), kde se narodili. (Cramp, 1985)

Hřadují na několika různých místech, vybírají si na základě počasí a množství potravy v dané lokalitě. Hřadovací „centra“ jsou místem setkávání členů různých hejn, lze je považovat za „informační centra“. Jsou-li vyrušeni, hřadovací místo opouští jen dočasně. Aktivní jsou ve dne, potravu shánějí hlavně brzo ráno a pozdě odpoledne. Při dostatečném osvětlení jsou aktivní i v noci. (Cramp, 1985)

Plachost vůči člověku ovlivňuje zkušenost, jakou s ním mají. Oblastem, v nichž probíhal odchyt, se na čas vyhýbají nebo zvýší svou opatrnost vůči člověku (o tom více v kapitole č. 2.2.1 o domestikaci).

Výzkumy holubiho chování vždy probíhaly v jedné konkrétní lokalitě, takže se jako stoprocentní dají brát pouze ty výsledky, v nichž se shodují. Vzhledem k učeníivosti a adaptabilitě holubů a zároveň různorodosti městského prostředí nelze vyloučit odlišné návyky populací z různých měst. Navíc i jedinci v rámci jedné populace mají individuální chování při shánění potravy. (Rose; Haag-Wackernagel; Nagel, 2006)

1.1.5 Rozmnožování

Pražská populace snáší vejce obvykle v září, kdy nachází nejvíc potravy, hlavně obilovin, časté jsou i snůšky na jaře nebo v létě a za příhodných podmínek (optimální teplota, světlo, vlhkost, vítr) jsou možné dokonce i v zimě. (Hudec; Šťastný, 2005) V Evropě obecně hlavně na jaře a na podzim. Hnízdo staví oba rodiče, ale hlavně samice, a to z kořínků, stonků, listů, dřívěk a peří. (Cramp, 1985) Samice do něj pak zpravidla snese jen dvě vejce jednou do roka, ve výjimečných případech až třikrát, a jen něco přes polovinu vajec se páru podaří úspěšně vysedět (příčinami jsou hlavně predace, neplodnost, opuštění vajec rodiči). (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Inkubace trvá 16 – 19 dní, opeření dalších 35 – 37 dní. O mláďata se starají oba rodiče. Pohlavně dospívají v 6 měsících věku. Dospělosti se ale zdaleka nedožijí všechna mláďata. (Cramp, 1985). Nejstarší kroužkovaný holub byl starý přes 6 let. (Hudec; Šťastný, 2005).

Rozmnožování ovlivňuje i bohatost potravních zdrojů. Čím chudší jsou, tím více času stráví ptáci hledáním jídla, zatímco na zakládání rodin jim čas nezbyvá. Proto není vhodné přemnožené ptačí populace přikrmovat. (Haag-Wackernagel)

1.1.6 Potrava

Věžáci jedí zrní, semena a zelené části kulturních plodin, zbytky lidských jídel, odpadky, v malé míře živočišný materiál. (Hudec; Šťastný, 2005) Ze zemědělských plodin preferují v následujícím pořadí: hrášek, obilí, proso, kukuřici. Občas snědí i drobného bezobratlého živočicha. Také vyzobávají kousky omítky, zřejmě aby si doplnili vápník. (Cramp, 1985) Kamínky z malty jim zase pomáhají snáze rozmělnovat potravu v žaludku. (Rödl, 2013)

Mláďata krmí oba rodiče tzv. holubím mlékem bohatým na proteiny a tuky, které vytvářejí ve voleti z toho, co zkonsumují. Nemusí tudíž vynakládat víc energie na shánění dostatečně výživné potravy pro ptáčata, a přesto jejich potomci rostou velmi rychle. (Haag-Wackernagel)

Obvykle se stravují ve městech, zejména během chladnější poloviny roku odlétá pražská populace pro jídlo mimo město, na území (zemědělskou půdu) vzdálená až desítky km. (Plesník in Šťastný; Bejček; Hudec, 2006 až 50 km) Zatímco v ulicích se člověku téměř nevyhýbají, v zemědělské krajině jsou velmi plaší. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006)

Podle více než rok trvajících výzkumu provedeného v Basileji za pomoci GPS zařízení umístěných na holuby ze tří různých hnízdišť se každá subpopulace pohybuje v jinak velikém areálu. Autoři uvádí rozsah zhruba 30 ha pro první, 200 ha pro druhou a 300 ha pro třetí sledovanou subpopulaci. Z výzkumu je patrné, že ptáci upřednostňují zdroje potravy blíže k hnízdišti, i když jsou méně bohaté. Roli nejspíš hraje to, že mladí ptáci si osvojují zvyklosti svých rodičů. Subpopulace hnízdící v místě, kde je potravy méně, navštěvovala po dobu výzkumu téměř dvakrát víc různých míst. Jednotlivci ze všech subpopulací ale během jednoho dne zalétli na zhruba stejný počet míst, a to maximálně na 10. Jen někteří holubi létali pravidelně i do míst, kam ostatní z jejich subpopulace nikdy nezavítali. Ptáci z různých subpopulací se v klidu krmí na jednom místě, nenárokují si své „teritorium“ a nevyhánějí z něho jiní holuby. Výzkum také ukazuje, že v případě změny prostředí mohou ptáci změnit také místa, kde se běžně krmí. Basilejští holubi navštěvují méně míst v létě než v zimě. Autoři se domnívají, že důvodem je větší aktivita lidí ve městě během léta, tudíž i víc zbytků jídla v holubům blízkých ulicích. (Rose; Haag-Wackernagel; Nagel, 2006)

1.1.7 Současná populace

K nárůstu populace zdivočelých holubů do dnešní velikosti došlo na přelomu 19. a 20. století. (Cramp, 1985). Základní literatura však neuvádí, co tento nárůst způsobilo, u ostatních titulů jde spíše o dohady (více v kapitole č. 2.2.2 o feralizaci). Současná evropská populace holubů domácích se odhaduje na 9 300 000 – 15 000 000 párů. Mezi lety 1990 – 2000 sice došlo k mírnému poklesu v některých zemích, ale celoevropské počty holubů jsou stabilní nebo stoupající. (Burfield; Callaghan, 2004)

Z mapování holubí populace v České republice mezi lety 1985 – 1989 vyplynulo, že u nás sídlí 800 – 1 600 tisíc párů, a to na 78 % mapovacích kvadrátů (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006). V tomto období se holubi vyskytovali v 73 % pražských mapovacích kvadrátů (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006). Při následujícím mapování mezi roky 2001 – 2003 byli na území ČR zaznamenáni v 79 % kvadrátů. (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006) Podle měření z roku 2000 poklesl jejich počet na 500 tisíc až 1 milion párů. (Burfield; Callaghan, 2004)

Ve větších městech sídlí desetitisíce holubů (např. v Praze v letech 1983 – 1984 čítala jejich populace odhadem 95 – 140 tisíc kusů (Plesník in Hudec; Šťastný, 2005)), v některých menších městech stovky až tisíce (Šťastný; Bejček; Hudec, 2006). Vzhledem ke snahám o vyhubení tyto městské populace velmi kolísají.

1.2 Holub a člověk

Pro pochopení přítomnosti tak velkých populací holubů v našich městech je důležité pohlížet na celou věc maximálně komplexně. Existuje důvod, proč tito ptáci žijí v naší blízkosti, i v nejrůznějších městech, a to po celém světě. Nebudeme-li operovat s vědomím toho, že jsme to byli my, kdo ptáky naučil žít s námi, opatření na snížení jejich počtů nebudou účinná.

1.2.1 Domestikace

Snahy o domestikaci holuba zaznamenávají prameny z Mezopotámie z doby 4 500 let před naším letopočtem. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974) Kdy a jak byl holub opravdu domestikován, se ale přesně neví. Nejspíš ještě před samotnou domestikací ho využívali námořníci k orientaci na otevřeném moři – vždy zamířil k pevnině. Schopnost dlouhých letů a dokonalá orientace z něho nakonec udělaly doručovatele zpráv. (Haag-Wackernagel)

Je pravděpodobné, že jeho různé druhy nezávisle na sobě domestikovali lidé na různých místech jeho původního výskytu a v různých časech. Jednotlivá plemena pak vznikala křížením jedinců z různých oblastí. (Shapiro; Domyan, 2013)

Šlechtění a pořádání holubích závodů jsou dalším důvodem, proč se holub šířil dál do světa. Kromě toho holoubata patřila mezi pochoutky a holubí trus se osvědčil jako účinné hnojivo. Svého času byl holub zkrátka velmi oblíbený, o čemž svědčí i jeho vždy pozitivní pojetí v různých náboženstvích. (Haag-Wackernagel)

1.2.2 Feralizace a přemnožení

Tisíce let domestikace následovala začátkem minulého století feralizace druhu. (Hudec; Šťastný, 2005) Holubníky bývaly běžnou součástí venkovských sídel. Už v 16. století se holubník považoval za vhodný doplněk pozemku britského gentlemana a v 18. století už by se o něm dalo mluvit jako o skvostném dekorativním prvku. Avšak i přesto, jak krásný byl efekt holubic poletujících po britském pozemku, jejich maso asi zas až tak dobré nebylo, protože poptávka po něm klesla a počátkem 20. století se holubů chovalo ztatečně méně. Holubí revival přišel ve Velké Británii mezi světovými válkami, pak ovšem zase odezněl. Odbornice na holuby doktorka Jean Hansellová neuvádí, co ho způsobilo, ale troufám si hádat, že v tom svou roli sehrálo omezení komunikace i importu potravin. (Hansellová, 2005)

V Německu se ještě počátkem 20. století konzumovalo holubí maso ve velkém, s příchodem velkochovů ale nedokázalo konkurovat levnému kuřecímu. (Haag-Wackernagel)

Už od samých počátků domestikace tu byli i holubi zdivočelí, jejich populace se ale rozrostly až ve 20. století. Příčiny jsou nejspíš čtyři – zaprvé rostoucí popularita holubích závodů a tedy i víc holubů, kteří se jednoduše domů vrátit nechtěli. Zadruhé úbytek predátorů, protože lidé jednak přestali holuby jíst, jednak změny v zemědělství a lov způsobily snížení stavů dravých ptáků. (Haag-Wackernagel) Zatřetí fakt, že lidé své holuby zkrátka opustili, takže se hejna přesunula jinam. Kromě „zběhů“ se do měst dostali i holubi vypuštění z holubníků, které už koncem 19. století přestaly být dost rentabilní. Je pravděpodobné, že právě křížení ferálních holubů se šlechtěnými plemeny podpořilo zdraví zdivočelých populací, které by podle očekávání měly prospívat spíše méně. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974) A začtvrté je tu dostatek potravy, která se zejména v době hospodářského růstu po druhé světové válce stala natolik levnou, že se s ní začalo výrazně plýtvat. Kromě toho, že se povalovala na zemi, bylo jí dost i pro krmení ptáků jen

tak pro zábavu. (Haag-Wackernagel) Jak přibývalo obyvatel měst, umocňoval se poslední zmíněný důvod. Navíc dnes po světě cestuje daleko více zboží, takže nejrůznější škůdci mají více příležitostí se krmit a přemísťovat. (Pimentel; Zuniga; Morrison, 2005) Z toho lze vyvodit, že velikost populace holuba roste s velikostí a blahobytem té lidské.

V českých poměrech lze za důvod považovat i procentuální nárůst budov v soukromém vlastnictví, mezi nimiž jsou i budovy navrácené v restitucích. Majitelé se však o ně často nestarají a opuštěné je nechávají chátrat v centrech měst. Tím vlastně přispívají k přemnožení holubů.

Na rozdíl od divokých zvířat ve fungujících ekosystémech na holuba nepůsobí klasické regulační mechanismy jako predace a zpětná vazba, konkurence nebo přirozený výběr. Dostatek potravních příležitostí, absence predátorů, přizpůsobivost městskému prostředí podobnému skalnatým útesům, původnímu habitatu holuba, a velmi dobrá strategie péče o mladé tedy nakonec vedly k přemnožení zdivočelých ptáků, jakého jsme svědky dnes. (Storch; Mihulka, 2000)

Na závěr této kapitoly je nutné podotknout, že ferální živočich není totéž co divoký, odjakživa volně žijící druh. Zná člověka, proto se zdržuje u něj, dokáže s ním pracovat a dá se znovu alespoň částečně redomestikovat. Holubi se za účelem výstav a holubích závodů samozřejmě chovají dál. Díky tomu máme nepřeberné množství materiálů o tom, jak s nimi žít v souladu a jak je přimět dělat, co chceme. I zdivočelí holubi nám dokazují svou učenlivost a rychlou adaptaci na přemíru změn, jimiž městské prostředí prochází. Velmi rychle se naučí, nejen kde dostanou najíst, ale také od koho a kdy. (Haag-Wackernagel) Dokáží rozpoznávat lidi a reagují na to, jak se k nim chováme. Člověka, kterému viděli do tváře a který vůči nim opakovaně projevoval agresi, si zapamatují a vyhýbají se mu, i kdyby vyměnil červený kabát za modrý. Tato schopnost jim možná usnadňuje život mezi lidmi – dokáží si zapatovat a vyhledat člověka jako zdroj potravy. (Belguermi; Bovet; Pascal; Prévot-Julliard; Saint Jalme; Rat-Fischer; Leboucher, 2011) Takový člověk pak může mít snazší přístup k jejich hnízdům v loftech za účelem vybírání vajec (o tom více v kapitole č. 2.4.2 o osvědčených řešeních).

1.2.3 Urbanizace

O tom, jak a proč se některé živočišné druhy usazují ve městech, se příliš neví. Je ale jisté, že musí být velmi adaptabilní a mít relativně krátkou generační dobu. Ptáci, kteří se dostanou do měst, žijí jinak, než kdyby zůstávali ve venkovském prostředí, přizpůsobí se. Finští výzkumníci se zaměřili na stěhování holuba hřivnáče do měst. Zjistili, že si

k osídlení nevybírání města náhodně, ale spíše podle lokality. Teorie stepping-stone se nepotvrdila – nezáleží na tom, jak vzdálené je nejbližší hřivnáčem osídlené město. Ptáci se nešířili z města do města, zjevně si města vybírali na základě jejich vzdálenosti od moře a hustoty osídlení. (Fey; Vuorisalo; Lehtikoinen; Selonen, 2015)

Jednou osídlená města zůstanou osídlená, protože tam, kde se věžáci přemnožili, se jim velmi dobře daří a je pravděpodobné, že uvolněné niky vždy nahradí ptáci odjinud. Z toho důvodu je potřeba hledat cestu, jak s nimi dlouhodobě vycházet a samotné místo jim trochu znepríjemnit, aby se dále nemnožili. Oproti tomu okolní města, v nichž holubi nepředstavují problém, se nemusí obávat náhlého přemnožení, pokud se například na jejich území neobjeví nový vydatný potravní zdroj.

1.3 Holub jako problém

Po seznámení s historií soužití člověka s holubem je jasné, že jde zprvu o problém, který jsme si zavínili sami, a tak nemůžeme čekat, že bez naší snahy zmizí, zadruhé jde o problém na obou stranách. Neregulované holubí populace mají negativní vliv nejen na člověka, ale i na zvířata samotná. Motivací k řešení stávající situace je tedy jak blahobyt lidí, tak welfare holubů. (Na rozdíl od zvířat divokých, která potřebují naši ochranu, u zvířat zdivočelých se hodí mluvit spíše o welfare, protože za jejich dobrý duševní i zdravotní stav jsme vlastně stále zodpovědní také my lidé.)

1.3.1 Dopady přemnožení holubů na člověka

Obecně se mluví o ekonomických škodách a o zdravotních rizicích tohoto soužití. Ptáci znečišťují a poškozují budovy trusem a mohou přenášet některé nemoci a parazity. Vedle toho způsobují škody zemědělcům. (Hudec; Šťastný, 2005).

1.3.1.1 Ekonomické škody

Z informací uvedených v předchozích kapitolách je zřejmé, že stravování ptáků na polích není zásadní problém. Poškozování budov a uměleckých děl už ano. Jeden holub vyprodukuje za rok zhruba 12 kg trusu. Ten je sám o sobě agresivní, ale navíc ještě vytváří ideální podmínky pro plísně vylučující další kyselé látky. Kyseliny rozpouští vápník v omítkách a okrasných prvcích budov (vedle toho esteticky poškozují také plechové parapety a další kovové prvky). Ptáci samotní navíc kousky vápníku z omítky vyzobávají. Pokud se toto znečištění dlouhodobě neřeší, může docházet k erozi zdíva či soch podpořené navíc deštěm a mrazem. (Haag-Wackernagel)

Ve Spojených státech amerických, kde je holub nepůvodním druhem, byla v roce 2005 jím způsobená ekonomická škoda vyčíslena na 1,1 miliardy amerických dolarů ročně. Autoři výpočtu vycházeli z předpokladu, že na jednoho holuba případně minimálně 9 dolarů utracených ročně v rámci managementu kontroly jeho populace. Zmíněná miliarda tedy nezahrnuje škody na životním prostředí, investice do oprav budov či soch nebo zdravotní dopady na domácí zvířata, pouze částky utracené za specializované společnosti provádějící opatření proti holubům (o těch více v kapitole č. 2.4 o řešeních). (Pimentel; Zuniga; Morrison, 2005)

Česká města utrácejí za jednorázovou likvidaci ptáků řádově desítky tisíc korun. Nemalé částky investují obce i soukromí vlastníci také do nápravy škod na budovách. Jejich průměrnou výši nelze vyčíslit, protože se často jedná o soukromé údaje nebo o položky spojené s dalšími výdaji na údržbu budov, chodníků a soch.

1.3.1.2 Zdravotní rizika

Že holubi přenášejí nemoci, považuje veřejnost za fakt. Když se ale laika zeptáte, jaké nemoci to jsou, nedokáže jmenovat ani jednu. Zde si dovoluji jen pár řečnických otázek na zamyšlení, protože výzkum, který by jednoznačně dokládal mé předchozí tvrzení o povědomí lidí o zdravotních rizicích soužití s holubem, se v ČR neprováděl: Znáte někoho, koho nakazil holub? Znáte někoho, kdo zná někoho, koho nakazil holub? Znáte někoho, jehož zvíře nakazil holub? Troufám si předpokládat, že odpověď by u většiny čtenářů zněla ne. Zdravotní rizika sice existují, ale minimálně v českých podmínkách jsou dost zveličená.

1.3.1.2.1 Rozšiřování chorob

Veterinární zákon (zákon 166/1999 Sb., příloha č. 1) uvádí seznam chorob, které jsou přenositelné ze zvířat na člověka. Mezi nimi je 5, které by se mohly týkat i holuba, a to ptačí tuberkulóza, encefalitida, vezikulární stomatitida, newcastelská choroba a aviární influenza. Ve Výroční zprávě Státní veterinární správy za rok 2014 je pouze zmínka o monitoringu aviární infekce, o problematice přemnožených holubů nic. Ve Zprávě o činnosti v oblasti ochrany zdraví zvířat v roce 2014 Státní veterinární správy se píše, že přenos aviární infekce na člověka dosud nebyl prokázán.¹

¹ Kontaktovala jsem Státní veterinární správu i Státní zdravotní ústav s dotazem, zda by mi mohly poradit, kde mám hledat, nebo přímo poskytnout data o případech nákazy přenesené z holuba na člověka v posledních letech nebo o přenosu parazitů. Odpověď jsem dostala pouze od SZÚ, a to 16. 5. 2016 9:23: Centrálně nejsou takové údaje nikde shromažďovány. Klíšťáci holubí mohou přenášet i různé choroby, ale evidence o tom prakticky chybí.

Z desítek pro člověka patogenních organismů žijících na holubech (většina z nich jsou houby) je přenos na člověka zdokumentován celkem u 7. Jde o následující: *Salmonella enterica*, *Chlamydophila psittaci*, *Toxoplasma gondii*, *Aspergillus spp.*, *Candida parapsilosis*, *Cryptococcus neoformans*, *Histoplasma capsulatum*. (Haag-Wackernagel; Moch, 2004)

Při rešerši odborné literatury (konkrétně všech nalezených publikací v jazyce francouzském, italském, německém, dánském a britském) publikované mezi lety 1941 a 2003 našel Daniel Haag-Wackernagel celkem 167 zdokumentovaných případů nákazy člověka některou z nemocí rozšiřovaných holubou, mezi nimi pouze 1 případ nakažení salmonelózou a 1 případ nakažení toxoplazmózou. Uvádí, že v 99,4 % případů se choroba přenesla vzduchem. (Haag-Wackernagel; Moch, 2004)

Největším rizikem pro člověka je bakterie *Chlamydophila psittaci* způsobující psitakózu a houby *Cryptococcus neoformans*. Bylo zaznamenáno celkem 101 případů nákazy člověka chlamydiemi. U většiny těchto případů lze předpokládat holuba jako původce nemoci. Na vině nemusí být přímý styk s holubem například při krmení, ale spíše infikovaný trus a prach, s nímž nakažení lidé přišli do kontaktu. (Magnino; Haag-Wackernagel; Geigenfeind, 2009) Kryptokoky holubi přímo nepřenáší, pouze pro ně vytváří vhodné prostředí kumulací trusu a houby se následně šíří vzduchem. (Haag-Wackernagel; Moch, 2004)

Nutno podotknout, že ani přenos vzduchem nesouvisí vždy jen s přímým kontaktem s ptáky například při krmení nebo přes otevřené okno v budově, na níž ptáci hnízdí. Holubi si staví hnízda i poblíž větracích otvorů, takže v klimatizované kancelářské budově bez dostatečné údržby se pak spory, prach apod. mohou šířit velmi intenzivně.

Celkově lze ale říct, že holub samotný pro člověka není velkým zdravotním rizikem. Výjimkou jsou pouze imunopresivní pacienti. I pro ty je ale rizikem nikoli kontakt s ptákem, ale zamořený vzduch v místech, kde volně žijící ptáci hnízdí a ve vysoké míře kálí.

1.3.1.2.2 Šíření parazitů

V případě těsného soužití člověka s holubem je možné, že holubí paraziti napadnou člověka. Tito paraziti se vyskytují i u jiných druhů ptáků, kteří se ale nevyskytují tak blízko lidí a v tak vysokém počtu. Divocí holubi jsou tedy rizikem, pokud se člověk vyskytuje v blízkosti jimi zamořeného prostředí. Parazité se mohou dostat k člověku přes balkon, okno, otvor ve zdi...

Mezi parazity, u kterých je doložený přenos na člověka, patří: *Argas latus*, *Argas polonicus*, *Argas reflexus*, *Dermanyssus gallinae*, *Ornithonyssus sylviarum*, *Ceratophyllus columbae*, *Cimex columbarius*, *Cimex lectularius*.² Nejčastější jsou případy napadení člověka klíšťákem holubím *Argas reflexus* a roztočem *Dermanyssus gallinae*. O poznání méně zpráv se objevilo o bleše *Ceratophyllus columbae* a u ostatních parazitů jedná skutečně o ojedinělé případy. Nejnebezpečnější z uvedených je klíšťák holubí, jehož kousnutí může způsobit anafylaktický šok – je znám případ úmrtí člověka následkem alergické reakce vyvolané kousnutími klíšťáka holubího. Kromě rizika přenosu možných chorob, například encefalitidy, jsou paraziti nemalou zátěží pro psychiku napadeného člověka. (Haag-Wackernagel; Bircher, 2010)

1.3.1.3 Pověřený orgán

Nejvyšším orgánem, který má za úkol dohled nad veřejným zdravím a blahem v souvislosti s živočichy, je Státní veterinární správa spadající do resortu Ministerstva zemědělství. Příslušný orgán Státní veterinární správy může nařídit mimořádná veterinární opatření – například vymezení ohniska nákazy nebo deratizaci a další čištění prostor, v nichž se holubi vyskytují. Prostřednictvím veterinární asanace se Státní veterinární správa stará nejen o zajištění dostatečné hygienické úrovně ve městech, ale také o zlepšování stavu životního prostředí.

Ministerstvo zdravotnictví zřídilo příspěvkovou organizaci Státní zdravotní ústav mimo jiné za účelem monitoringu zdravotních rizik a přípravy opatření, která jim předejdou nebo zabrání. V roce 2011 vydal SZÚ metodiku pro minimalizaci zdravotních rizik způsobených holubou (více o ní v kapitole č. 2.5 o metodách v současnosti používaných v České republice).

1.3.2 Dopady přemnožení holubů na holuby samotné

Čím víc holubů na jednom místě, tím horší životní podmínky pro každého z nich. Hygienické podmínky v jejich hnízdištích jsou nedostačující, vedou k nárůstu počtů parazitů a mykotických onemocnění. Kromě čistě fyzické stránky mají dopad i na psychiku zvířat, například zvyšují jejich agresivitu. (Haag-Wackernagel) A v neposlední řadě je tu také nárazové usmrcování organizované člověkem (o něm více v kap. č. 2.4.1 o uplatňovaných řešeních a jejich vývoji). Na rozdíl od predace, jíž podléhají zejména

² Podrobný popis nemocí ani parazitů není předmětem této práce, k jejímu účelu postačí statistiky o nákaze člověka a opatření pro boj se zmíněnými nemocemi či parazity.

slabší nebo staré kusy, likvidace za účelem snížení aktuálního počtu ptáků zahrnuje zkrátka každého holuba, který se chytí. Nevyhnou se jí ti silnější nebo chytřejší, protože neprobíhá tak často, aby si na ni ptáci zvykli, a mění se i její metody. Nijak tedy neposiluje genofond, což může vést k oslabení celého druhu. (Storch; Mihulka, 2000)

1.3.3 Holub jako přínos

I přes to všechno, co jsem vypsala výše, má přítomnost holuba ve městech i své výhody. Likviduje zbytky jídel v ulicích, čímž je vlastně uklízí. Zprostředkovává současnému městskému člověku kontakt s přírodou, a přispívá tak k edukaci dětí. Pro mnohé má i estetickou hodnotu, ať už jde o pohled na hejno ptáků v letu, holubí námluvy nebo jen pero na ulici. Příjemný může být také jeho zvukový projev. A nakonec je i zdrojem zábavy – stále se najdou ti, kdo holubi rádi pozorují, krmí a nechávají děti nebo psy, aby jejich hejna proháněli.

1.4 Řešení

Když se v první polovině 20. století holubi přemnožili natolik, že už nebylo možné trus a zdravotní rizika tolerovat, začala se situace organizovaně řešit. Zpočátku ale nebyly k dispozici dostatečně hluboké poznatky o chování velkých holubích populací, ani legislativa na ochranu zvířat, takže postupný vývoj metod byl nevyhnutelný.

1.4.1 Uplatňovaná řešení a jejich vývoj

Jako první metoda přišlo na řadu střílení, následovaly sítě a pletiva, do nichž se ptáci chytali a usmrcovali se až následně, či likvidace vajec. Pak se objevily vynalézavější způsoby – různé jedy a omamné látky, zejména alfa-chloralóza, střely ze solí, které nepoškozovaly budovy, nebo dokonce zabíjení elektrickým šokem. (Haag-Wackernagel)

Usmrcování ptáků nepřineslo očekávaný výsledek. Zabíjení přináší jen krátkodobou úlevu od přemnožených ptáků. Dlouho se navíc uplatňovalo bez důkladné znalosti druhu a konkrétních populací – ptáci krmící se na místě, kde potravu otrávíme, nemusí způsobovat škody na budově, již se snažíme chránit. Tu může obývat hejno stravující se jinde. Kladení jakýchkoli pastí, ať už za účelem odchyty, nebo podáním jedů, omamných látek či chemosterilantů, může přilákat ptáky odjinud, zatímco stávající hejna se spokojí se zdroji, které měla k dispozici dosud. Výsledek ovlivňuje i povaha konkrétní lokality. Vydátné potravní zdroje (náměstí, sýpky) přilákají holuby vždy. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974) A nakonec je tu etické hledisko – část veřejnosti zabíjení ptáků stále

neschvaluje, naopak má holuby ráda (a krmí je). (Hudec; Šťastný, 2005) Navíc měření úspěchu podle počtu zabitých není ani etické, ani průkazné, protože někteří holubi nezpůsobují lidem žádnou škodu, přičemž snížení škody je jediným průkazným ukazatelem zlepšení situace. Kontrolovat a redukovat by se měla především problematická hejna poškozující stavby a úrodu. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974)

Podle Haag-Wackernagela mohlo odchyťování a usmrcování holubů celou situaci dokonce ještě zhoršit. Místo, které se uvolnilo po odstraněných jedincích, totiž rychle obsadili jiní – mladí nebo ptáci odjinud. Zatímco tam, kde působí silný zkušený a dominantní holub, nezbyde tolik prostoru pro mladší a slabší, kteří tím pádem musí hledat potravu a útočiště jinde, v populaci „osvěžované“ vybíjením a zároveň mající bohaté zdroje jídla to mají mladí velmi snadné. Vzhledem k frekvenci holubích snůšek, péči obou rodičů a produkci holubiho mléka prakticky z ničeho přibývají mladí velmi rychle a bez predátorů a vnitrodruhové kompetice jim nic nebrání mít vlastní potomky, opět velmi rychle a často.

Týká se to zejména velkých měst, u nichž se mluví o více subpopulacích. Výzkum ve francouzských, španělských a švýcarských městech prokázal, že holubí subpopulace žijící ve vzájemné blízkosti jsou si geneticky velmi podobné. To nasvědčuje neefektivitě lokálního odchyty a usmrcování ptáků, protože jejich místo brzy zaujmou jiní z nejbližšího okolí. Taková metoda by tedy měla úspěch jen tam, kde jsou od sebe jednotlivé populace či subpopulace velmi vzdálené. (Jacob; Prévot-Julliard; Baudry, 2015)

Zvýšení mortality se ukázalo jako neefektivní, zkoušelo se tedy snižovat natalitu. Regulace měla být dosažena pomocí chemosterilantů a hormonů. Používání chemických prostředků je však kontroverzní a nevyzpytatelné, i když nejde přímo o jedy. Ačkoli pokusy snižovat populace ptáků omezením jejich reprodukce šly v daných lokalitách často ruku v ruce s nepřírozně vysokou mortalitou, takže chemosterilanty jako jedy vlastně účinkovaly. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974) Haag-Wackernagel v tomto případě argumentuje jednak tím, že použité látky by mohly ohrozit i člověka, jednak tím, že průbojnější jedinci by se mohli předávkovat. (Haag-Wackernagel) To je samozřejmě v rozporu se zákonem 246/1992 Sb., protože předávkování může zvířeti způsobit nepřiměřené utrpení. (zákon 246/1992 Sb., § 4, odst. 1., c) 1) Kromě toho ani holubí sterilizace není dostatečně účinná pro trvalé snížení populace. Tomu by dokázala pomoci jen v součinnosti s dalšími opatřeními. (Giunchi; Baldaccini; Sbragia; Soldatini, 2007) A nakonec metoda antikoncepce vedla v některých městech dokonce ke zvýšení populace – ptáci musí účinnou látku sníst, ale, jak už bylo zmíněno, servírované krmivo zobali bez

záruky, že každý z nich sní dostatečnou dávku a stane se neplodným. Takže některým se jen zvýšil přísun potravy a mohli se o to víc věnovat páření nebo se do lokality začala přesouvat další hejna. (Murton; Thearle; Coombs; Natsu, 1974)

Na rozdíl od metod zabraňujících početí se jako funkční ukázala být metoda zabraňující vylíhnutí. Výměna falešných nebo „neplodných“ vajec za vejce v hníždě totiž nepřiláká další ptáky ani nepodpoří (ať už přísunem potravy, nebo uvolněním niky) jejich další množení. (Haag-Wackernagel; PiCAS)

Neúspěchem skončily i snahy odrazovat ptáky hlukem – rušily totiž každého. Jen částečně funkční je vysazování dravých ptáků, zejména jestřábů, do městského prostředí. Sice nedokáží zredukovat populaci, ale přítomnost predátora je pro holuba stresový faktor, dokáže ho alespoň na chvíli vyrušit od jídla a rozmnožování. (Storch; Mihulka, 2000) Nevýhodou jsou mrtvá těla rozsápaných ptáků povalující se v ulicích a fakt, že dravce nelze udržet na místě a najdou-li pěknější domov, přestěhují se.

1.4.2 Osvědčená řešení

Podle některých autorů stavy populace snižují i kočky, kuny či sokoli, predátorů je ale příliš málo a zdaleka se nedostanou všude. Jako funkční se tedy jeví omezení přísunu potravy a mechanické zábrany znemožňující hnízdění i hřadování.

1.4.2.1 Zákaz krmení

Důkazy o účinnosti limitovaných potravních zdrojů už máme minimálně od 70. let 20. století. Ptáci se kvůli nedostatku potravy rozmnožují méně nebo vůbec. Zatímco holubi obývající přirozené skalnaté prostředí snášejí vejce v souladu s roční dobou, čili když je zrovna potravy dost, jejich příbuzní ve městech plodí prakticky kdykoli během roku. (Murton; Thearle; Coombs; Natsu, 1974) Během svých snah regulovat populaci holubů v Basileji došel Haag-Wackernagel k závěru, že omezení potravních zdrojů je jediným skutečně funkčním opatřením. Holubi se bez člověka neživí, určitě ne v současném počtu. Kromě zákazu cíleného krmení by se měly snížit i ztráty, plýtvání a nedostatečné zabezpečení jídla např. při jeho přepravě. (Murton; Thearle; Coombs; Natsu, 1974) Snížení přísunu potravy se tedy samozřejmě neobejde bez osvěty. V Basileji proběhla velmi intenzivní osvětová kampaň. Obyvatelé města byli o nutnosti nekrmit ptáky (v zájmu lidí i holubů) informováni všemi dostupnými sdělovacími prostředky. Aby se předešlo hladovění zvířat, zkombinovalo se snížení přísunu potravy s odchytom. (Haag-Wackernagel)

Obec může vydat vyhlášku, která krmení holubů zakáže a stanoví sankce za porušení tohoto zákazu. Otázka ale je, jak dalece může ovlivnit její dodržování. Například české hlavní město Praha vydalo obecně závaznou vyhlášku 8/2008 Sb. hl. města Prahy, o udržování čistoty na ulicích a jiných veřejných prostranstvích, v níž zakazuje jejich znečišťování. Za znečištění považuje odhozené zbytky potravin a krmení pro zvířata. Tím tedy zakazuje krmení holubů, ovšem jen pokud jim jídlo položíte na veřejné prostranství. Navíc obec o zákazu krmit zvířata v ulicích města dostatečně aktivně neinformuje. Jeho nedodržování sice pokutuje, ale účinný dohled nad chováním lidí v ulicích zjevně nezajišťuje. (Petráňová; Kozmová, 2013)

1.4.2.2 Pozorování a poznání dané populace

Zejména u omezování krmení je důležité vědět, kde se hejna z lokality, kterou se jich snažíme zbavit, nejčastěji krmí, jaké jsou jejich vedlejší zdroje a zda se v blízkosti námi sledované lokality neobjevují i ptáci odjinud, kteří by mohli v případě odchyty využít uvolněné potravní příležitosti. (Murton; Thearle; Coombs; Natu, 1974) Použití GPS může snížení přísunu potravy díky odhalení skrytých nebo vzdálených zdrojů.

1.4.2.3 Mechanické zábrany

Kromě znemožnění hřadování a tím poškozování majetku přispívají mechanické zábrany k omezení možností hnízdění, což je bezpochyby přínosné. Novodobým stavbám nelze černobíle vyčítat jejich strohost, protože právě hladké stěny zaručí ochranu budovy a jejího okolí před ptačím trusem. Parapety a římsy by měly být úzké a sklánět se šikmo dolů pod dostatečným úhlem, aby na ně ptáci neusedali. Samotné střechy jsou příliš exponované a ptáci se na nich necítí dost bezpečně pro vyvedení mladých. U starších, zdobnějších budov je účinná instalace hrotů, sítí, lanek a důkladné uzavírání půdních prostor. Bez předchozího pozorování chování hejna v daném prostředí se však může minout účinkem a jen zvýšit náklady majitele objektu. Zábrany by měly být umístěny tam, kde ptáci skutečně hnízdí a hřadují, a pověřená osoba by měla důkladně sledovat, zda ptáci nezalétají do na první pohled skrytých míst.

Spolu s mechanickými zábranami nabízí někteří deratizéři také použití odpuzovacích gelů (repelentních tmelů), ty však nepůsobí stoprocentně ani trvale a navíc jsou v rozporu s welfare zvířat, protože se mohou nalepit na peří ptáků a ohrozit je tím. (Stock; Haag-Wackernagel, 2014) Sporné jsou také elektrické vodiče, proud musí být opravdu velmi slabý, aby nešlo o trápení zvířete, Haag-Wackernagel uvádí jako maximální hranici sílu 0,5 J. (Haag-Wackernagel)

1.4.2.4 Lofty

Zatímco angličtina rozlišuje mezi holubníkem a loftem, čeština používá ve vztahu k holubím příbytkům převážně slovo holubník, ať už jde o jakýkoli typ stavby. Loftem se myslí prostor vyhrazený pro holuby a přizpůsobený jejich potřebám. Bývá umístěn v půdních prostorách nebo na střeších domů. Je účinnější než klasický holubník, protože se v něm ptáci cítí bezpečněji – je vysoko, tudíž připomíná jejich přirozený skalnatý habitat, a nebývá v něm takový provoz jako v ulicích nebo parcích. Přitom je člověku dostatečně pohodlně přístupný, takže umožňuje kontrolu sídlících ptáků – vybírání vajec a odstraňování trusu.

Funkční loft nelze vybudovat kdekoli. Měl by vzniknout tam, kde se ptáci sami od sebe pohybují, nejlépe tedy v blízkosti holuby hojně navštěvovaných náměstí, v již osídlené budově, jejíž půdní prostor se pouze patřičně upraví, atp.

1.4.2.5 Samostatně stojící holubníky

Další možností je postavení klasického holubníku, byť s moderním designem. Estetičnost holubníku by ovšem rozhodně neměla převážet jeho praktičnost, primárně musí být přizpůsobený holubům.

Takové holubníky budují obce na místech, která jsou oficiálně určená ke krmení holubů. Utiší tak volání veřejnosti po její oblíbené činnosti – krmení ptáků. Zároveň jim dá najevo, že ptáky mohou krmit na místě, které je pod kontrolou, a ne jim házet jídlo kdekoli v ulicích. Je také ideálním místem k šíření informací o problematice krmení holubů. A navíc má potenciál zabránit, aby ptáci osidlovali okolní stromy a budovy a hřadovali na nich, umožní snazší vybírání vajec a případnou veterinární péči.

Moderně provedený holubník na místě určeném pro krmení ptáků zbudovalo například Belgické město Katrijk. Samostatně stojící holubníky můžou být řešením třeba jen ve vztahu k jedné budově, častější je ale chránit budovy zbudováním loftů. Samostatně stojící holubníky jsou vhodné spíše pro kontrolu rozsáhlejší oblasti a bez přítomnosti loftů nemají valný efekt. (PiCAS)

1.4.2.6 Vybírání a nahrazování vajec

Jak stojí výše, holubi mají velmi efektivní strategii rozmnožování, proto je omezení jejich reprodukce zásadní. Zatímco chemosterilanty se neosvědčily, výměna vajec je velmi efektivní. Na rozdíl od pouhého vybírání vajec bez náhražky se ptáci nějaký čas nadále věnují jejich zahřívání, místo aby se hned věnovali dalšímu páření.

Jako podkladky se používají buď vejce umělá (z keramiky / nerozbitného plastu), nebo se původní vejce rovnoměrně naolejuje certifikovaným tekutým parafinem, čímž se zamezí přísunu vzduchu a ptáče se přestane vyvíjet. Po propichování nebo třesení hrozí, že ptáci zaznamenají změnu a vejce odmítnou, tzn. další množení.

Pro uplatnění této metody je samozřejmě nezbytné mít přístup k hnízdišti, což předpokládá zabránění vstupu ptáků tam, kam se člověk nedostane, a zřízení nebo uzpůsobení prostor, které jsou příjemné ptákům a zároveň dostupné pro člověka. (PiCAS) Holubům je potřeba věnovat především dostatek času. Až když se opravdu usadí, je možné vybírat z hnízd vejce. (Hansellová, 2005)

Intenzivní odebírání vajec je v případě ferálních holubů zatím relativně málo prozkoumané, takže se neví, jaké jsou jeho dlouhodobé následky. Zdá se, že ptáci, kterým se z vajec nevylíhnou ptáčata, o to víc nesou – jejich cyklus snášení vajec se ze zhruba 11 týdnů zkrátí přibližně na 4. To může kromě zvýšení nákladů na údržbu loftů znamenat především nežádoucí dopady na zdraví samic, potažmo celé populace z dlouhodobého hlediska. (Jacquin; Cazelles; Prévot-Julliard; Leboucher; Gasparini, 2010)

1.5 Metody v současnosti používané v České republice

Ze zmíněných osvědčených metod se v české republice uplatňují pouze mechanické zábrany a zákaz krmení. Ten však neaplikují všechny obce a – jak už bylo zmíněno – ty, které vyhlášku zakazující krmení nebo odhazování jídla mají, nedokáží přimět obyvatele k jejímu dodržování.

Místo toho se nadále uchylují k nákladným a neúčinným metodám spočívajícím v jednorázové likvidaci většího počtu ptáků. Jde zejména o odchyt do klecí či sklapovacích sítí a následné zplynování v CO₂ big bagu nebo poskytnutí jako krmivo pro hendikepované dravce. (Selský rozum napovídá, že ani všichni hendikepovaní dravci v ČR dohromady nedokáží sníst tolik holubů, kolika bychom se potřebovali zbavit. Zní to tedy jako poněkud populistické řešení odvádějící pozornost od faktu, že obce nechávají ptáky zabíjet.) Kde nedochází k ohrožení obyvatel obce, se používá i odstřel. Některé obce vysazují do svých center dravce, ti však mají spíše plašící než skutečně regulační efekt a nelze zaručit, že město neopustí.

1.5.1 Certifikovaná metodika Státního zdravotního ústavu

Firmy spadající pod Sdružení pracovníků dezinfekce, dezinsekce, deratizace České republiky, dále jen Sdružení DDD, dostaly od Ministerstva zdravotnictví doporučení ke své

činnosti ve formě dokumentu nazvaného *Certifikovaná metodika pro minimalizaci zdravotních rizik, působených především městskými holuby a ostatními létajícími obratlovci*. (Rödl, 2011) Metodika je určena také vlastníkům objektů, v nichž se holubi usídlili, a pracovníkům obecních úřadů, hygienických stanic, veterinární správy apod. Vznikla v roce 2011 v souladu s aktuálně platnými zákony upravujícími problematiku deratizace a ochrany zvířat a krajiny: zákon 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání ve znění pozdějších předpisů, zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků, zákon 120/2002 o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů. (Blíže o souvisejících zákonech a o tom, proč je podle mě její pojetí holuba jako *opuštěného zvířete* nepřilíší vhodné více v kapitole 2.7 věnované legislativě.)

Státní zdravotní ústav uvádí jako důvod ke vzniku této metodiky narůstající rizika způsobená holuby, přesně je ale nespécifikuje. Konkrétně zmiňuje pouze klíšťáka holubího, obecněji pak alergeny, kadávery, parazity. Ohrožení veřejného zdraví definuje jako *stav, při kterém je obyvatelstvo nebo jeho skupiny vystaveny nebezpečí, z něhož míra zátěže rizikovými faktory přírodních, životních nebo pracovních podmínek překračuje obecně přijatelnou úroveň a představuje významné riziko poškození zdraví*. (Rödl, 2011)

Zároveň však schvaluje pouze orientační vyhodnocování těchto rizik jakožto důvod k zásahům proti cílovým druhům: *Odhad zdravotních rizik (orientačně) se provádí na základě obecných znalostí o cílových druzích a předpokládaných zoonózách, protože naléhavost řešení a finanční možnosti subjektů požadujících asanační zásah zpravidla neodpovídají možnostem dlouhodobého a finančně nákladného monitorování zdravotního stavu populací cílových druhů. Ekologické parametry jsou hodnoceny vzhledem k situaci v celé obci, z čehož vychází jednotlivá doporučení pro způsoby dílčího zabezpečení nebo pro regulační zásahy. Výsledky místního šetření podobně jako výsledky dlouhodobého monitorování slouží státním orgánům k vydávání rozhodnutí*. (Rödl, 2011)

Dalším důvodem je praktická implementace zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, který v 2. odst. § 61 zmiňuje oprávnění: *Příslušný orgán ochrany veřejného zdraví může rozhodnutím provedení speciální ochranné dezinfekce, dezinfekce a deratizace nařídít, pokud hrozí šíření nákazy, zvýšený výskyt přenašečů infekčních onemocnění nebo šíření škodlivých a epidemiologicky významných členovců, hlodavců a dalších živočichů*. V § 56 písm. c) stojí povinnost osoby provádějící deratizaci, dezinfekci či dezinfekci kontrolovat její účinnost. Šíření nákazy z holuba na člověka v České republice není dostatečně prokázané, proto se i metodika zaměřuje především na

parazity a alergenů. Doporučuje zdravotní rizika a prošetřování zdravotního stavu ptáků hodnotit ve vztahu ke konkrétním osídleným objektům. K otázce deratizace – zjevně není z dlouhodobého hlediska účinná, takže by stálo za zvážení, jak dalece jednají provádějící osoby v souladu se zákonem.

Za zmínku jistě stojí tendenční, explicitně nepodložený a zavádějící odstavec v úvodu metodiky: *Ve vyspělých zemích s víceletou tradicí péče o zdraví, životní prostředí, jeho faunu, ale i soukromý majetek, jsou i zájmy a názory jednotlivých zúčastněných skupin občanů lépe vybalancované a sladěné. V našich podmínkách se však můžeme ještě setkat s kritickými postoji laických, nevládních organizací, tak zvaných „aktivistických ochránců zvířat“. Jejich emotivní argumentace jsou v tomto případě zaměřené na ochranu jednoho druhu, nehledě na to, že jeho lokální a přemnožené populace bývají zdrojem zdravotních rizik a hospodářských ztrát. Tyto, na první pohled ušlechtilé argumentace však mají na dané prostředí často nepříznivý, až destruktivní dopad. Nekriticky upřednostňované přemnožení jednoho druhu má totiž negativní vliv na vývoj druhové diverzity, která je pro každou lokalitu se zbytkem přírodního prostředí (např. městské parky) nesmírně důležitá a tedy i žádoucí.* (Rödl, 2011)

O tom, proč holub, ač se o něm dá mluvit jako o invazivním druhu, nenarušuje druhovou diverzitu, píšou více v kapitole 2.7 o legislativě. V odstavci dále chybí konkrétní příklad některé z těchto organizací, jejich argumentací a odůvodnění jejich emotivnosti.

Metodika dále uvádí, že Ministerstvo životního prostředí v roce 2006 jmenovitě vyjmulolo holuba skalního z ochrany ptáků podle § 5a a § 5b zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a to na základě doplňujícího dokumentu směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků, který podává zprávu o aplikaci této směrnice (*Report from the Commission on the Application of Directive 79/409/EEC on the Conservation of Wild Birds*) z roku 2002. Tato směrnice z roku 1979 předcházela směrnici 147/2009/ES Evropského parlamentu a Rady o ochraně volně žijících ptáků. Ta roku 2009 vznikla jako sjednocení a kodifikace množství úprav provedených ve směrnici 79/409/EHS, kterou ruší. Metodika však, přestože byla vydána v roce 2011, s novou směrnicí z roku 2009 vůbec nepracuje. Nicméně zmíněné paragrafy zákona 114/1992 Sb. se týkají ochrany volně žijících ptáků a podle téhož zákona se jedinec zdivočelého domestikovaného druhu za volně žijícího živočicha nepovažuje. Není mi tedy zcela jasné, proč by paragrafy regulující provádění odchylného postupu ve specifických případech, kdy se usmrcování ptáků a ničení jejich hnízd povolí, měly být při regulaci holubích populací problematické.

Další neaktuální klasifikací v metodice je zařazení holubího trusu mezi nebezpečný odpad s vlastností H5 na základě zákona 185/2001 Sb. o odpadech ve znění pozdějších předpisů. Podle metodiky *vykazuje alespoň dvě nebezpečné vlastnosti (H5 – škodlivost zdraví a H9 – infekčnost), pro které je do této kategorie zařazován.* (Rödl, 2011) Nařízení komise (EU) č. 1357/2014 však vlastnost H5 přejmenovalo na *Toxicita pro specifické cílové orgány (Specific Target Organ Toxicity, STOT)/Toxicita při vdechnutí.* (Příloha k vyhlášce č. 93/2016 Sb.)

1.5.1.1 Obsažená doporučení

Jako řešení se navrhuje důkladný monitoring pohybu holubů po městě i okolí, likvidace všech hnízdišť, omezení potravních zdrojů včetně osvěty, mechanické zábrany a odchyt na významných stanovištích. Ptáci se chytají do sítí (přesněji silonových monofilů, aby se ptáci tolik nezamotávali) na zemi i ve vzduchu (pomocí vystřelovacích sítí) i do klecí, mláďata a vejce se sbírají naběráky. Vše musí probíhat tak, aby ptáci netrpěli – musí mít dostatek prostoru, ale ne aby si ublížili splašeným létáním v kleci, musí mít stín, závětrí, nesmí být v klecích příliš dlouho... Klece mají být umístěny na rovná výrazně vyvýšená místa, protože *v takovém případě výrazně klesá riziko zásahů z řad veřejnosti, nežádoucí medializace apod.* (Rödl, 2011) Ideální jsou také vnitrobloky, atria a další místa *s možností regulace přístupu veřejnosti, protože na podobné způsoby nejsou naši občané dostatečně připraveni a lze předpokládat i konfliktní reakce.* (Rödl, 2011) Vhodné je provádět odchyt v místech významných potravních zdrojů i desítky kilometrů za hranicemi města. S umístěním na pole nebo střechy soukromých subjektů musí souhlasit majitelé, jejich stanoviska však podle SZÚ bývají zamítavá. Podle § 61 odst. 1 b) zákona 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví nicméně *osoba, která je oprávněna provozovat speciální ochrannou dezinfekci, dezinfekci a deratizaci, je povinna informovat dotčené osoby o záměru provést velkoplošnou (území obce nebo městské části) speciální ochrannou dezinfekci a deratizaci.* Co se míní dotčenou osobou, zákon blíže nespecifikuje, může to být tedy asi i ten, koho se nějak dotýká například krmení holubů.

Metodika stručně zmiňuje instalaci holubníků, zejména do míst se zvýšeným výskytem ptáků. Upřednostňuje holubníky s možností uzavření na dálku a následnou likvidací uvězněných ptáků, jejich mláďat a vajec. Jako způsob regulace v interiérech navrhuje pouze kompletní uzavření všech otvorů vedoucích například půdních prostor (provedené naráz z podlahy ve chvíli, kdy je většina hejna uvnitř) a likvidaci všech ptáků, vajec, hnízd a dalších ptačích produktů. Z toho a z absence návodu pro údržbu holubníků

vyplývá, že o provozování loftů neuvažuje a jediným účelem holubníků, včetně těch instalovaných na půdy, je odchyt a usmrcení ptáků. Zásahy v interiérech má přitom za klíčové, avšak zejména kvůli možnosti rozmnožování ptáků i v zimě.

Vysazování dravců považuje při výrazně přemnožené populaci holubů za neefektivní a rizikové i pro ohrožené druhy. Vizualní a akustické plašiče popisuje jako problematické.

Uvádí zakázané metody v souladu se zákonem 246/1992 Sb. (zákon 246/1992 Sb., § 14) Používání jakýchkoli chemických prostředků považuje za nepřipustné, vyzdvihuje euthanasii pomocí plynu CO₂. V případě povolených metod se odkazuje na § 5h téhož zákona, který však pojednává o něčem jiném. Jmenovitě uvádí použití plynu CO₂ pouze v souvislosti s usmrcováním ryb. Používání oxidu uhličitého shodné se způsobem popsaným v metodice povoluje a upravuje vyhláška Ministerstva zemědělství 382/2004 Sb., o ochraně hospodářských zvířat při porážení, utrácení nebo jiném usmrcování.

Na základě získaných znalostí o holubech se zdají nevydařené následující dva body tohoto návodu:

- *odchyt do klecí, či regulace pomocí holubníků je nutné provádět pokud možno na více místech, protože hejna holubů jsou teritoriální - využívají jen určitá stanoviště, která si brání proti ostatním hejnům. V praxi to znamená, že holuby z určitého hejna lze odchytit pouze na určitých místech (Rödl, 2011)*

Jak vyplynulo z již zmiňovaného GPS monitoringu subpopulací v Basileji (viz kapitola 2.6.1), lze toto tvrzení považovat za zavádějící. Hejna jsou sice oddělená a fixovaná na různá stanoviště, ale během dne se například u potravních zdrojů setkávají a nevznikají mezi nimi zásadní konflikty.

- *teprve současné a průběžné provádění všech těchto opatření po dobu několika (a více) let může výrazněji snížit početní stavy holubů v obci, avšak doposud nikdy tato opatření nezpůsobila jejich úplné vymizení (Rödl, 2011)*

Cílem však není vymizení druhu, to není ani v souladu s legislativou. Opatření mají směřovat k udržitelné regulaci přemnožených populací. I tento bod je tedy nešťastně formulovaný.

Místní šetření podle ní stačí provádět jednorázově, a to za účelem zjištění lokalit, kde se ptáci nejčastěji krmí a kde hnízdí, jako lepší ale vidí dlouhodobý monitoring. Na základě zjištěných informací se určí místa odchytu a provedou se opatření zamezující holubům přístup k významným potravním zdrojům. Radí věnovat pozornost zejména střechám a dalším vyvýšeným místům a snažit se odhalit všechny možné otvory zpřístupňující

ptákům vnitřní prostory budov. Doporučuje zaznamenávat do protokolu průběh monitoringu před zásahem jako dobrovolnou pomůcku pro přehlednost při vyhodnocování následující strategie. Předkládá také protokol užitečný pro vedení dlouhodobější dokumentace o průběhu kontroly a její efektivity.

*Za účinné řešení považuje opakovaný odchyt: *Odchyt se provádí po dobu, která je z praktického hlediska potřebná a z ekonomického hlediska únosná. Z hlediska účinnosti regulace počtu ferálních holubů je žádoucí, aby integrovaný přístup probíhal průběžně až do doby, kdy akceptovaný počet holubů již neumožní tak rychlý nárůst početního stavu populace, který by nebylo možné dostupnými opatřeními opět zvládnout. Dosavadní praxe naznačuje, že popsaná zákonná opatření mohou přinést trvalejší efekt po pěti až desetiletém opakování, což záleží na velikosti města a intenzitě prací. Koncepce regulačního zásahu proti holubům, plánovaná pouze na krátké období, např. do tří let nebude mít významnější efekt a veškeré, takto vynaložené prostředky budou zbytečné.** (Rödl, 2011)

Dosavadní praxe naznačuje nelze považovat za spolehlivý údaj, na němž by se mělo zakládat obecné doporučení orgánu jako je ministerstvo.

Metodika se zaměřuje nejen na regulaci samotnou, ale i na asanaci objektů. V tom ohledu se řídí zákony 166/1999 Sb., o veterinární péči, 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, 185/2001 Sb., o odpadech a 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.

Při umisťování mechanických zábran dbá na jejich bezpečnost (jedinou výjimkou je doporučení ne příliš vhodných repelentních gelů) vůči zvířatům, na citlivost vůči jimi ošetřeným objektům a na pravidelnou kontrolu jejich funkčnosti.

Klade důraz na způsobilost osob provádějících regulaci, vyjmenovává jednotlivé její fáze v pořadí, v jakém by měly následovat, aby byla regulace úspěšná, a doplňuje požadavky na dokumentaci nad rámec standardního deratizačního protokolu.

Ministerstvo zdravotnictví tedy v současnosti doporučuje v ohledu samotných zdravotních rizik vágní metodiku, která na základě obecných znalostí, orientačních předpokladů, nepodložených argumentů a neaktualizované legislativy opravňuje obce zasahovat proti holubům bez nutnosti dokumentace prováděných akcí a jejich výsledků. To vše ve výsledku velmi osvobozuje podnikatele v oborech deratizace, dezinfekce, dezinfekce a asanace, kteří nemusí dokládat reálné výsledky své činnosti. Navíc upozaduje komplexní osvětu veřejnosti a nabádá ke skrývání prováděných odchytů.

1.5.2 Stručný vhled do aktuální situace v nahodile vybraných českých městech

Karlovy Vary zaplatily v roce 2016 za odchyt ptáků do klecí 62 tisíc korun. Jejich krmení je zakázané, ale lidé cedulky se zákazy ignorují. Odchycení ptáci putují k dravcům. (Směna ČRo Plzeň, 2016)

Jičín dokázal odchytit 326 holubů během prvních 11 měsíců roku 2015. Jako formu likvidace i zde zvolili dravce. Zdejší radnice se také snaží informovat lidi o důležitosti nekrmení ptáků, avšak marně. (Kohoutová, 2015)

Liberečtí přistupují k odchytu a utracení oxidem uhelnatým. Za krmení ptáků ukládají pokutu až 1 000 Kč. Žádné letáky ani informační cedulky v nejvíce problematických místech v městském centru nejsou. (Škapiková, 2015)

Jihlava v minulosti předávala odchycené ptáky holubářům, v roce 2014 už je najatá firma bez výjimky likvidovala. Pravidelný odchyt zhruba poloviny z přibližně čtyřsetkusové populace vyjde obec na 80 tisíc Kč ročně. (Štrejbarová, 2014)

Město Ostrava si naopak v roce 2013 nechalo vypracovat zprávu posuzující výskyt holubů na jeho území, v jejímž závěru uvádí jako jedno z možných řešení kontrolované holubníky. (Rödl, 2013) Zatím ale k jejich zavedení nedošlo a po několika telefonátech na městský úřad jsem došla k závěru, že to ani nepatří k časově nejbližším plánům obce. Uvažuje se sice o komplexním řešení, ale zatím se věc stále řeší lokálně, jednotlivé obvody organizují odchyty a magistrát mě odkázal pouze na obvod Poruba, jehož boj s holubou je asi nejaktuálnější.³

Kutná Hora odchyt nikdy neprováděla, protože je pro město příliš nákladný. Zvažovala městského holubáře, ale myšlenku nezrealizovala, jelikož je pro ni soukromé vlastnictví objektů přílišnou překážkou. Nyní plánuje městské sokolníky, jejichž dravci budou holuby rozhánět, lovit a zároveň se stanou zajímavou atrakcí pro turisty. To podle mého upozorňuje jak na nedostatečnou znalost legislativy, tak základních ekologických principů.⁴ (ČTK, 2015)

Relativně malé populace čítající řádově stovky holubů způsobují v českých městech stále řadu problémů a stojí je desetitisíce korun. Používaná řešení zjevně nepřinášejí trvalý

³ Informace jsem získala z telefonních rozhovorů se zaměstnankyněmi obce provedených 10. 5. 2016 v 9.37 a 11. 5. 2016 v 15.13.

⁴ Pro potvrzení údajů v článku a další podrobnosti jsem volala na technické oddělení kutnohorského městského úřadu, a to 4. 5. 2016 13.24, další kontakt s potvrzením neprovádění odchytů z ekonomických důvodů proběhl 11. 5. 2016 v 8.08.

efekt. Přesto se radní často nesnaží aplikovat jiný přístup, za jedinou funkční metodu považují pravidelný odchyt a likvidaci ptáků.

1.5.3 Zakázané metody

Podle §5 zákona 246/1992 Sb. Na ochranu zvířat proti týrání se k usmrcení jakéhokoli zvířete nesmí použít následující metody: *Utopení a jiné metody udušení včetně použití farmak typu myorelaxantů, použití takových látek a přípravků, jejichž dávkování neuvede zvíře do hlubokého celkového znecitlivění a bezpečně nezpůsobí následnou smrt, ubití, ubodání nebo jiné metody, které zvířeti způsobí nepřiměřenou bolest nebo utrpení, použití elektrického proudu, pokud nenastane okamžitá ztráta vědomí, použití lepů a jiných podobných prostředků, které dlouhodobě omezují pohyb zvířete tak, že k usmrcení zvířete dochází v důsledku nedostatku potravy nebo tekutin anebo v důsledku jiných metabolických poruch.*

Dále zakazuje výrobu, dovoz a prodej čelistových a lepících pastí. V §14 vyjmenovává zakázané způsoby odchytu a usmrcení volně žijících zvířat, a sice odchyt pomocí: *oka, tlučky, sítě, smyčky, pytláckého oka, harpuny nebo čelistových pastí anebo pomocí obdobně zkonstruovaného zařízení, pomocí jedovatých návnad a jedů v jakýchkoliv formách včetně plynování a vykuřování, do jestřábích košů a pomocí lepu, pomocí výbušnin, pomocí luků a samostřílů, pomocí elektrického proudu, pomocí poloautomatické nebo automatické zbraně se zásobníkem schopným pojmout více než 2 náboje, pomocí zbraně s hledím pro střelbu v noci, s elektronickým hledím apod., pomocí letadla nebo motorového vozidla, pomocí zvuku magnetofonu nebo podobného zařízení, pomocí zrcadla nebo jiného oslňujícího zařízení, pomocí zdroje umělého osvětlení a zařízení pro osvětlení terčů, pomocí formalinových nebo lepících pastí, pomocí zvířat použitých jako živá návnada, nebo nástraha.*

Usmrcení holubů za použití plynu CO₂ se však považuje za dostatečně bezbolestné a účinné, oxid uhličitý tedy dostal výjimku a jeho použití je legální a doporučované.

1.6 Management kontroly holubí populace

Na základě předchozích zjištění přistupují západní města ke kombinovanému řešení. Jednotlivé metody regulace se neosvědčily, ale každá přinesla alespoň nějaké zlepšení. Komplexní přístup slučující výhody jednotlivých opatření se tedy zdá být nejučinnější.

Z výzkumů Univerzity v Basileji prováděných v letech 1988 – 1992 vyplynulo, že zabíjení ptáků je kontraproduktivní a může jejich počty dokonce zvýšit. Boj s holuby zde

začal už v roce 1963, uplatňovaly se odchyt a zabíjení. Výsledkem byl nárůst populace o třetinu do roku 1988. Obec si uvědomila, že řešení následků je nedostačující, a začala se snažit vyřešit příčinu problému. Požádala o spolupráci na hledání účinného postupu právě místní univerzitu, která celou věc podrobně monitorovala. (Podrobnější materiály o basilejském výzkumu a jeho výsledcích jsou zpřístupněné pouze za poplatek, který jsem zhodnotila jako nepřijatelně vysoký.) (PiCAS)

1.6.1 „Pigeon action of Basel“

Švýcarské město Basilej má podle údajů z roku 2012 zhruba 165 000 obyvatel a rozlohu 23, 91 km². (Wikipedie) Podařilo se zde dlouhodobě snížit populaci holubů kombinací redukce potravních zdrojů holubů (viz kap. 2.4.2.1 o zákazu krmení), odchytu ptáků během snižování těchto zdrojů, aby se předešlo hladovění a utrpení, a instalace mechanických zábran. „Holubí akci“ zahájila v roce 1988, jako úspěšná se prokázala už po 4 letech. Jakmile bylo ptáků ve městě méně, byla jejich kontrola daleko snazší. Radnice zřídila osm kontrolovaných holubníků v půdních prostorách veřejných budov. Zajistila jim hygienickou a veterinární péči, monitoring zdravotního stavu a především kontrolu růstu populace – byl-li příliš rychlý, oplodněná vejce se nahradila sterilními. Za 5 let se z holubníků odstranilo přes 10 000 vajec a více než 8 tun trusu. Poblíž holubníků vznikly zóny, kde veřejnost směla ptáky krmit. (PiCAS)

Populace se snížila na polovinu za 50 měsíců. Počáteční „vyhladovění“ a usmrcení části ptáků nakonec vedlo k jejich lepšímu zdravotnímu stavu a životním podmínkám, což se dostalo i do povědomí společnosti zejména díky fotografiím hnízdišť před a po akci. Úbytek ptactva měl pozitivní vliv také zelené plochy ve městě. Veřejnost opatření přijala a je si vědoma, že házet jídlo holubům v ulicích neznamena dobrou péči, ale naopak jim škodí, nadále je tedy nekrmí. (Haag-Wackernagel)

1.6.2 Model PiCAS

Ze závěrů výzkumů provedených v Basileji vychází i společnost PiCAS (Pigeon Control Advisory Service). Jako konzultant, který na rozdíl od deratizačních společností neprodává žádný jiný produkt, než odborné poradenství, musí mít reálné výsledky. Opírá se zejména o řešení, se kterým přišla obec ve spolupráci s univerzitou, nikoli o zkušenosti komerčních subjektů. Model PiCAS nepomáhá jen obcím, ale i majitelům soukromých budov, kteří chtějí řešit problém s holubou efektivně a humánně. Ve svém programu radí udržované holubníky o velikosti běžné zahradní kůlny, omezení krmení a vybírání

a následnou výměnu vajec. Časovou náročnost jejich údržby odhaduje na cca 10 minut týdně věnovaných vybírání vajec a 30 minut jednou za čtvrt až půl roku investovaných do úklidu a vyvážení trusu. (PiCAS)

Podle jejího návodu se zařídila hlavně německá města, například Augsburg a Cáchy, britské obce Trowbridge a Bury St Edmunds nebo Univerzitní nemocnice ve Walesu. Přistoupilo na něj i předměstí Paříže. Dostal se dokonce až do Austrálie. (Hansellová, 2005)

1.6.2.1 Camberley

Ve spolupráci s PiCAS a CADA WG (Camberley and District Animal Welfare Group) se podařilo odstranit problémy související s přemnoženou populací holubů v centru britské obce Camberley. Po důkladném průzkumu prostředí v roce 2001 dospěli pracovníci PiCAS k závěru, že hlavní příčinou potíží je vlastně veřejnost, která ptáky intenzivně krmí. Město tedy zahájilo osvětovou kampaň o nevhodnosti krmení holubů. Po instalaci mechanických zábran v okolí nejvíce postižené oblasti našli vhodný prostor ke zřízení loftu – rovnou střechu supermarketu stojícího v blízkosti místa s dostatečnými potravními zdroji. Byl zbudován ve spolupráci s managementem supermarketu v roce 2003. Ptáci v něm našli nová útočiště místo těch, do nichž už se přes zábrany nedostali. Investice do projektu se pohybovala v řádu stovek britských liber (tisíců českých korun). V roce 2006 se hejno z městského centra drželo na 40 holubích párech, a to už třetím rokem v řadě, zatímco bez tohoto zásahu by se jeho počty zvyšovaly odhadem o 170 kusů za rok. (PiCAS)

1.6.2.2 Nottinghamská Městská Nemocnice

Strategii na půl cesty mezi loftem a holubníkem zvolila městská nemocnice v Nottinghamu – zbudovala jednoduché holubníky na střeše. Když se v roce 2000 obrátila na poskytovatele služeb v oblasti kontroly škůdců, tedy i holubů, poradil jí masivní odchyt a usmrcení ptáků. To se setkalo s nevolí zaměstnanců i širší veřejnosti. Proto se vedení nemocnice rozhodlo řešit problém s holubou humánně bez použití letálních metod. Na doporučení PiCAS zaměstnalo člověka, který dohlížel na redukci populace holubů přímo v areálu nemocnice. Ten pořídil a instaloval mechanické zábrany proti ptákům. Na nejfrekventovaněji využívané rovné střechy umístil staré šatní skříňky pro personál položené na bok a rozdělené na boxy optimální pro hnízdění. Do jejich blízkosti nosil krmení, vodu a materiál na stavbu hnízd, aby podpořil holuby k využívání tohoto nového „holubníku“. Následovalo samozřejmě vybírání vajec a odstraňování trusu (již vylíhnutá ptáčata byla ponechána v hnízdech). Populaci odhadovanou na 1 200 ptáků se bez zabíjení

podářilo zredukovat o 50 % za méně než rok. V roce 2003 získala Nottinghamská Městská Nemocnice Cenu za nejlepší praxi od charitativní welfare organizace RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals). V roce 2005 se velikost populace holubů v jejím areálu odhadovala na 65 kusů. Žádný z ptáků nebyl usmrcen, většina se jich odstěhovala jinam. V areálu zůstalo pouze udržitelně velké hejno. (PiCAS)

1.7 *Legislativa*

V průběhu 20. století se výrazně změnil přístup k ochraně zvířat a životního prostředí. Boj s přemnoženými ptáky už samozřejmě podléhá přísným pravidlům a nemůže se ho účastnit každý majitel střelné zbraně.

Regulací se podle zákona 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání rozumí *soubor soustavně prováděných preventivních opatření, která mají přispět k udržení populace v určité zdravotní a genetické kvalitě, zejména omezením nepřírozené nabídky potravních zdrojů a možností rozmnožování populace, a jejichž cílem je omezit rizika, která mohou vzniknout nárůstem populace v jejím teritoriu nebo rizika ohrožení populací volně žijících zvířat, a zabránit vzniku utrpení zvířat a nadměrných škod, zejména šíření nález nebo jiných nežádoucích vlivů.* (zákon č. 246/1992 Sb., § 5, odst. 1., g)

Legislativa upravuje způsoby, jakými se k regulaci přistupuje, takže má nemalý vliv na zvolené prostředky. Podle slov informátora o1 se městem najímané deratizační firmy řídí při výběru metod pouze pravidlem: co není zakázáno, je povoleno. Příslušné zákazy jsou vypsány zejména ve dvou zákonech – 246/1992 Sb. a 114/1992 Sb.

Vzít flintu a zastřelit si holuba znemožňuje § 5 zákona na ochranu zvířat proti týrání (zákon č. 246/1992 Sb.). Že zvířata nejsou věci a my nemáme právo jim brát život kdykoli se nám zlíbí, vyjadřuje zcela jasně hned v prvním odstavci: „*Nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře.*“ Druhý odstavec pak vyjmenovává opodstatněné důvody a odkazuje i na další zákony, např. veterinární zákon nebo zákon o ochraně veřejného zdraví, které také uvádějí případy opravňující člověka k usmrcení zvířete. Ve zvláštních případech, tedy z jiných důvodů než uvedených v odstavci 2, připouští snížení počtu zvířat usmrcením také § 28a odst. 1 odst. b) a d) téhož zákona. Nicméně zabití zvířete je oprávněné, pouze pokud je k němu důvod shodující se s českou legislativou. Avšak nutno dodat, že zákon je jednak plný důvodů, jednak řady výjimek. (Müllerová; Stejskal, 2013)

Za to, že není možné vzít zvířeti život jakkoli, vděčíme pátému odstavci téhož zákona – uvádí seznam zakázaných metod usmrcení. Jsou to v podstatě všechny způsoby

zabití, které by zvířeti přivodily nepřiměřené utrpení. Bez ohledu na důvod zvíře nesmí být utýráno. (Müllerová; Stejskal, 2013)

Zákon platí bez rozdílu pro všechny obratlovce – chrání i nepohodlné škůdce a vztahuje se na každou osobu. Usmrtit zvíře smí pouze odborně způsobilá osoba (má-li k tomu legální důvod a prostředky), aby se předešlo přílišné bolesti nebo pomalému umírání. (Müllerová; Stejskal, 2013)

Ačkoli lidé rozdělují zvířata do různých kategorií a legislativa pak s těmito kategoriemi operuje, výše uvedená pravidla platí pro každé zvíře bez výjimky. To zmiňují hlavně proto, že zařazení holuba je podle mě v české legislativě přinejmenším zvláštní:

- Podle zákona 264/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání je volně žijícím zvířetem *zvíře patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí*. (zákon č. 246/1992 Sb., § 3, b) Populace věžáků se sice samovolně udržuje ve městech, nikoli v přírodě, ale nedá se říct, že by k tomu potřebovala člověka. Nejde sice o původní divoký druh holuba skalního, ale ani o některé z chovných plemen či obecně holuba domácího. Navíc jak zmiňují výše v textu, nelze vyloučit křížení s původním volně žijícím druhem.
- Podle téhož zákona se opuštěným zvířetem rozumí *zvíře původně v lidské péči, které není pod přímou kontrolou nebo dohledem fyzické osoby nebo chovatele a ze zjištěných skutečností vyplývá, že ho jeho chovatel opustil s úmyslem se jej zbavit nebo ho vyhnal*. (zákon č. 246/1992 Sb., § 3, i) Právě jako *opuštěné zvíře* holuba vnímá Státní zdravotní ústav ve své metodice pro Sdružení DDD. Některé městské populace jsou ale dokonce stovky let staré (Haag-Wackernagel), nejde tedy o nedávno opuštěná nebo zběhlá zvířata.
- Zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny však říká, že *jedinec zdivočelé populace domestikovaného druhu se za volně žijícího živočicha nepovažuje*. (zákon č. 114/1992 Sb., § 3, odst. 1., d) Asi právě proto ministerstvo zdravotnictví sáhlo po ne příliš vhodném pojetí holuba jako *opuštěného zvířete*.

Fakt, že pro holuba nemáme vhodnou, jednoznačnou kategorii jen vypovídá o specifčnosti tohoto druhu a jeho vztahu k člověku. Holuba je těžké legislativně uchopit, protože není volně žijícím živočichem v pravém slova smyslu – nejde o zvíře, které by žilo divoce ve svém přirozeném prostředí. Nelze ho už ale považovat za zvíře domácí, protože nežije v uzavřeném prostoru a nikdo mu nevěnuje péči. Drtivě většinu jedinců v holubích

populacích obývajících naše města nyní ji ale nikdo nevěnoval ani v minulosti, takže je ani nikdo neopustil.

V souladu se zákonem 120/2002 Sb. lze holuba prohlásit za škodlivý organismus, který je tímto předpisem definovaný jako *každý organismus, který má nepříznivý účinek na člověka nebo jehož přítomnost je nežádoucí, nepříznivě ovlivňuje činnost lidí nebo předměty, které užívají nebo vyrábějí, nebo působí nepříznivě na ostatní živé organismy nebo na životní prostředí; při používání biocidních přípravků je škodlivý organismus cílovým organismem.* (zákon č. 120/2002 Sb., § 2, odst. 3.) Tento popis ale odpovídá pouze holubovi, který je součástí přemnožené populace a poškozuje budovy či sochy, na kterých hnízdí nebo hraduje. Paradoxně může být holub jak chovným či hospodářským zvířetem, tak škůdcem. Označit ho jednoduše jako škůdce by mohlo vést ke zneužívání tohoto pojetí a zabíjení i holubů na místech, kde žádné škody nepáchají ani se nikdy nepřemnoží do nepřirozeně vysokých, neudržitelných, a tedy škodlivých počtů.

Možná by se o holubovi dalo přemýšlet jako o invazivním druhu, ovšem nelze říct, že by vytlačoval jiné druhy ptáků a nějak je ohrožoval na existenci, protože obývá unikátní s člověkem spojená stanoviště a je schopný žít v souladu s jinými druhy. Vzhledem k tomu, že rozhodně nejde o potravního specialistu, nehrozí z jeho strany jiným specialistům nepřijatelná kompetice o zdroje. A že bezprostředně ohrožuje člověka, se také říct nedá: jak už bylo zmíněno, zdravotní rizika jsou zanedbatelná, naše zdroje či zvířata jím dotčeny nejsou a obývá jen ta místa, která my neobýváme. Je tedy spíše nepohodlný, ale ne natolik invazivní, že by bylo nutné regulovat jeho počty v zájmu zachování ekosystémové rovnováhy.

Nicméně i přes komplikované legislativní pojetí pro něho platí základní pravidla ochrany druhů – z § 5 odst. 1 zákona 114/1992 Sb. na ochranu přírody a krajiny navíc jasně vyplývá, že při regulaci jeho populace nesmí být cílem naprosté vyhubení. Chování, které by vedlo k vyhlazení jakékoli populace, je totiž protizákonné: *Všechny druhy rostlin a živočichů jsou chráněny před zničením, poškozováním, sběrem či odchytém, který vede nebo by mohl vést k ohrožení těchto druhů na bytí nebo k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů nebo zničení ekosystému, jehož jsou součástí.* (zákon č. 114/1992 Sb., § 5)

Existují sice výjimky v podobě zvláštních předpisů, hubení holubů však žádný neupravuje. Naprostá likvidace jejich populace by tedy technicky možná byla, ale nesmí být cílem. Tím je pouze udržovat stavy holubů na přijatelné úrovni. Zákon na ochranu

zvířat proti týrání pak upravuje, jakými způsoby a za jakých okolností se udržování stavů smí a nesmí provádět. Zvíře nesmí trpět a nesmí mu být způsobována nepřiměřená bolest. O povolených a zakázaných metodách píšou více v kapitole č. 2.5.3. Důvod k usmrcení zvířete musí být v souladu se zákonem. Mezi zákonné důvody patří nařízené veterinární nebo hygienické opatření, ochrana před nákazami, deratizace, boj proti škodlivým organismům nebo právě regulace. Osoba, která holuby usmrcuje, musí mít patřičné vzdělání a musí se ujistit, že pták je opravdu mrtvý. (zákon č. 246/1992 Sb., § 5, odst. 2.)

Česká legislativa na ochranu zvířat odpovídá požadavkům Evropské unie. Implementovala jak Nařízení Rady 1099/2009/ES o ochraně zvířat při usmrcování, tak směrnici 147/2009/ES Evropského parlamentu a Rady o ochraně volně žijících ptáků, která se však vztahuje pouze na ty druhy ptáků, které se ve volné přírodě členských států vyskytují přirozeně, což se o holubovi na území České republiky říct nedá. (směrnice 147/2009/ES, odst. 4.)

1.7.1 Legislativní nástroje a omezení českých obcí

I menší české obce investují nezanedbatelné částky do boje proti holubům. Najímají odborné firmy, aby ptáky usmrtily nebo alespoň pochytyly, ale příčiny přemnožení často neřeší. České zákony jim přitom umožňují i další možnosti. Zákaz krmení nebo instalaci zábran na budovy doporučuje i zmiňovaná *Certifikovaná metodika pro minimalizaci zdravotních rizik, působených především městskými holuby a ostatními létajícími obratlovci*. Zákon o obcích č. 128/200, Sb. umožňuje všem obcím vydávat obecně závazné vyhlášky (v přenesené působnosti i nařízení) a zákon o přestupcích č. 200/1990 Sb. umožňuje pokutovat jejich porušení. Za přestupek ve smyslu § 46 odst. 2 tohoto zákona lze považovat *porušení povinností stanovených v obecně závazných vyhláškách obcí a krajů vydaných na úseku jejich samostatné působnosti*. Odst. 3 § 46 téhož zákona stanovuje za porušení vyhlášky pokutu až 30 000 Kč.

Budeme-li holuba vnímat stejně, jako Ministerstvo zdravotnictví ve své metodice, tedy jako opuštěné zvíře a zároveň ptáka, na kterého se nevztahuje ochrana ptáků ve smyslu § 5a a § 5b zákona 114/1992 Sb. (podle sdělení č. 20 věstníku MŽP z roku 2006), mohou obce uplatnit legislativní nástroje rozdělitelné do čtyř kategorií.

1.7.1.1 Čistota obce

Podle § 10 a) zákona 128/2000 Sb., o obcích může město nebo vesnice *stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými*

mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány; a podle § 10 c) téhož zákona smí vydat vyhlášku k zajištění udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství (...). Zmíněné zájmy na zdraví a majetku opravňují jakoukoli českou obec pod pokutou zakázat nebo omezit krmení ptáků na jejím území. Za jejich krmení lze navíc považovat pohazování jakéhokoli jídla na veřejném prostranství, což je přestupek proti veřejnému pořádku – § 47 zákona 200/1990 Sb., o přestupcích v odst. 1 písm. d) uvádí, že přestupku se dopustí každý, kdo znečistí veřejné prostranství, veřejně přístupný objekt nebo veřejně prospěšné zařízení anebo zanedbá povinnost úklidu veřejného prostranství a jako maximální pokutu stanovuje 20 000 Kč.

1.7.1.2 Veřejné zdraví

Zdraví obyvatel bezpochyby je v zájmu obcí. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích svěřuje péči o veřejné zdraví do jejich působnosti. Podle § 35 odst. 2 *obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, (...). Opatření prováděná v zájmu zdraví obyvatel obce musí být v souladu se zákonem 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví. Měštům a vesnicím umožňuje nařídít deratizaci v § 96: *Obec může obecně závaznou vyhláškou nařídít pro území obce nebo jeho část k ochraně zdraví před vznikem a šířením infekčních onemocnění provedení speciální ochranné dezinfekce a deratizace. Krajská hygienická stanice poskytne obci na její žádost součinnost při hodnocení naplnění podmínek pro nařízení speciální ochranné dezinfekce nebo deratizace. Na pomoc si může obec přizvat i krajský úřad nebo jiný jí příslušný orgán ochrany veřejného zdraví, který může deratizaci nařídít v souladu s již zmiňovaným § 61 odst. 2 téhož zákona.**

Důvodem k zásahu může být i jen samotný holubí trus, který vykazuje vlastnosti považované zákonem 185/2001 Sb., o odpadech za nebezpečné, respektive podle Nařízení komise (EU) č. 1357/2014 má vlastnost HP 9 – je infekční: *odpady obsahující životaschopné mikroorganismy nebo jejich toxiny, o nichž je známo nebo lze spolehlivě předpokládat, že způsobují onemocnění člověka nebo jiných živých organismů. (nařízení č. 1357/2014/ES, příloha č. 3)*

Holubí trus sice není přímo zařazen v katalogu odpadů, ale mohl by se skrývat mezi odpady ze zdravotnictví a veterinární péče pod katalogovým číslem 18 02 02* označujícím *odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce.* (Příloha k vyhlášce č. 93/2016 Sb.)

Je otázka, zda by v udržovaných loftech bylo možné trus sbírat a využívat jako hnojivo. Bylo by nutné provádět testy zjišťující přítomnost hub a bakterií.

1.7.1.3 Soukromé objekty

Jak se píše v *Listině základních práv a svobod* (čl. 11, odst. 3), vlastnictví zavazuje. Obec může ve věci soukromého vlastnictví spolupracovat s příslušným stavebním úřadem. Pro majitele budov, v nichž se holubi usadili, platí pravidla uvedená ve stavebním zákoně, č. 183/2006 Sb. V souladu s ním je stavební úřad oprávněn vstupovat na soukromý pozemek, nařizovat stavební úpravy nebo dokonce odstranění objektů v zájmu veřejného zdraví. Holubí trus je agresivní a může způsobovat materiální škody, holubi vyzobávají kusy zdiva, narušují střešní krytinu, čímž umožní znehodnocování zdiva vlivem působení živlů a zaviní jeho nedobrý stav, tedy nebezpečnost; šíří alergeny, při jejich vysoké koncentraci a následném vystřílení hrozí, že parazité si najdou hostitele v okolních budovách; trus, peří a uhynulá zvířata kazí estetický dojem budovy a tím i životní prostředí v jejím okolí – pro tyto důvody je přemnožení holubů věcí stavebního zákona. Konkrétně jde o následující paragrafy:

- Podle § 129 odst. 1a) smí stavební úřad naříditi odstranění stavby *vlastníku stavby, která svým závadným stavem ohrožuje život nebo zdraví osob nebo zvířat, bezpečnost, životní prostředí anebo majetek třetích osob, a její vlastník přes rozhodnutí stavebního úřadu ve stanovené lhůtě neodstranil závadný stav stavby; jde-li o stavbu, která je kulturní památkou, postupuje se podle zvláštního právního předpisu.*
- Podle § 137 odst. 1 a), b) a i) smí stavební úřad *naříditi vlastníku stavby, stavebního pozemku nebo zastavěného stavebního pozemku nezbytné úpravy, jimiž se docílí, aby užívání stavby nebo jejího zařízení neohrožovalo životní prostředí, nepřiměřeně neobtěžovalo její uživatele a okolí hlukem, exhalacemi včetně zápachu, (...), jimiž se odstraňují jiné hygienické, bezpečnostní, (...) závady (...), jimiž se zajišťuje ochrana architektonického a archeologického dědictví.*
- Podle § 139 odst. 1: *Není-li stavba řádně udržována, může stavební úřad vlastníkovu stavby naříditi zjednání nápravy.*

- Údržbou stavby se podle § 3 odst. 4 téhož zákona rozumí *práce, jimiž se zabezpečuje její dobrý stavební stav tak, aby nedocházelo ke znehodnocení stavby a co nejvíce se prodloužila její užitelnost.*
- Podle § 154 odst. 1 a) je vlastník povinen *udržovat stavbu podle § 3 odst. 4 po celou dobu její existence, podle 1 c) umožnit kontrolní prohlídku stavby, a pokud tomu nebrání vážné důvody, této prohlídce se zúčastnit.*
- Kontrolní prohlídka stavby se podle § 133 odst. 2 c) zaměřuje na *stavebně technický stav stavby, zda není ohrožován život a zdraví osob nebo zvířat, bezpečnost anebo životní prostředí, podle 2 d) zjišťuje, zda prováděním nebo provozem stavby není nad přípustnou míru obtěžováno její okolí, jsou prováděny předepsané zkoušky a měření, a podle 2 g) zda je řádně prováděna údržba stavby.*

1.7.1.4 Sousedské vztahy

Všechny tři zmíněné kategorie navíc spojuje paragraf § 1013 občanského zákoníku ukládající povinnosti majitelům objektů neobtěžovat své sousedy: *Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku; to platí i o vnikání zvířat.* To znamená, že vede-li kolem soukromého objektu, jehož vlastník ptáky přímo či nepřímo krmí, například obecní komunikace, která je pokálená holuby, tudíž se chodci musí vyhýbat trusu nebo přímo chodníku, nebo po takovém chodníku chodí s nechtí, lze říct, že obvyklé užívání pozemku souseda (obce) je omezeno imisemi plynoucími z této činnosti a vlastník objektu se tedy musí zdržet nekontrolovaného nakládání s potenciálními potravními zdroji holubů.

1.7.1.5 Regulace potravních zdrojů

Poslední kategorie zohledňuje právě holuby samotné a pohlíží na ně jako na živé tvory s určitou životní strategií, nikoli jen jako na „škody“. Celou problematiku může obec nahlížet také jako snahu o zvýšení welfare ptáků. Podle § 13b odst. zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání mohou obce *k regulaci populace toulavých a opuštěných zvířat provést informační, osvětové a jiné účelově cílené preventivní aktivity zaměřené na prohloubení odpovědného chování člověka k zvířatům, zejména k zvířatům v lidské péči; finanční nebo jiné zvýhodnění osob, které se ujaly péče o toulavé nebo opuštěné zvíře, zejména psa nebo kočku; odchyt toulavých a opuštěných zvířat osobou odborně způsobilou*

k výkonu této odborné veterinární činnosti podle veterinárního zákona; podporu činnosti k uskutečnění regulace populace omezováním nekontrolovaných zdrojů potravy a neplánovaného rozmnožování psů a koček podporováním jejich sterilizace. Zde se samozřejmě opět dostáváme k nejasnému vymezení holuba v české legislativě.

1.7.2 Orgány pověřené dozorem

Regulace holubů jde napříč působností více ministerstev. Primárně je to Ministerstvo zemědělství, do jehož resortu spadá veterinární správa. V zájmu ochrany veřejného zdraví se záležitost týká i Ministerstva zdravotnictví – pokyn k regulaci může v zákonem definovaných případech vydat také krajská hygienická stanice. Státní zdravotní ústav pak vydal certifikovanou metodiku s doporučeními ohledně provedení této regulace. Ve věcech lidského zdraví, ale i ochrany zvířat se problematika dotýká i Ministerstva životního prostředí. Dojde-li k porušení povinností vlastníka stavby podle stavebního zákona, spadá celá věc pod resort Ministerstva pro místní rozvoj. Přejde-li na sousedské spory kvůli imisím ze stanovišť holubů, případ se řeší soudně podle občanského zákoníku.

Nicméně vrcholným orgánem dohlížejícím na snižování početních stavů holubů je Státní veterinární správa. Přejde-li na regionální nebo lokální depopulaci některého druhu v daném území, kontrolu provádí Krajská veterinární správa, v případě hlavního města Prahy pak Městská veterinární správa. Tyto instituce dbají na zacházení se zvířaty v souladu s článkem 18 nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 ze dne 24. září 2009 o ochraně zvířat při usmrcování. Zmíněné nařízení se nevztahuje přímo na regulaci populace volně žijících nebo opuštěných zvířat, odbornou veterinární činností je však podle veterinárního zákona mimo jiné také veterinární asanační činnost, která zahrnuje dezinfekci, deratizaci, dezinfekci a depopulaci. Pokyn k provedení regulace však může vydat také krajská hygienická správa, krajský úřad nebo samotná obec.

Na území obcí se o regulaci přemnožené populace holubů běžně starají fyzické či právnické osoby, které musí mít osvědčení o způsobilosti a musí jednat v souladu se zákony 264/1992 Sb., 114/1992 Sb., 166/1999 Sb. a č. 258/2000 Sb. a s nimi souvisejícími předpisy.

Zjistí-li se, například během státního veterinárního dozoru, že vykonavatel depopulace nesplnil své povinnosti nebo porušil některý zákaz, může mu být za nezákonné usmrcení zvířete udělena pokuta až 500 000 Kč. Podle veterinárního zákona se zvířetem rozumí i vejce. Maximální délka zákazu provádění činnosti, při níž došlo k týrání zvířete, je 5 let. (zákon 166/1992 Sb., § 27, odst. 12., a; § 27a, odst. 20., a)

Stejně jako vymezení holuba v české legislativě jsou instituce zabývající se tématem a jejich možnosti velmi spletité. Není tedy divu, že české obce zaujímají rozdílná stanoviska k řešení problému přemnožených holubích populací. Vzhledem k absenci jasně a striktně dané povinnosti si vybírají metody podle svých vlastních preferencí. Zdá se, že neúspěšnost volených postupů není důvodem k jejich zásadní změně, a že pro obce je velmi důležité prokličkovat mezi zákony, kterými by se v případě nulových snah mohli ohánět jejich občané. Tomu, proč a jaká řešení si volí a nevolí české obce, se věnuje druhá část této práce.

EMPIRICKÁ ČÁST

1.8 Metodologie výzkumu

1.8.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

S početnými populacemi holubů se potýkají obce na celém světě. Je v jejich vlastním zájmu najít efektivní řešení schopné ulevit jim jak po stránce ekonomické, tak estetické. Zatímco v některých zemích se na základě provedených výzkumů upustilo od metod spočívajících v odchytu a usmrcování ptáků, protože jsou některými odborníky považovány za nefunkční, v českých podmínkách je tento přístup, v kombinaci s mechanickými zábranami, stále tím nejčastěji používaným. Ministerstvo zdravotnictví ho skrze Státní zdravotní ústav doporučuje. I po letech jeho uplatňování jsme však i dnes svědky velkých holubích hejn obývajících některá česká města, poškozujících objekty, ohrožujících naše zdraví a znehodnocujících životní prostředí ve městech.

Původním záměrem práce bylo zjistit, zda by věc nešlo řešit jinak. Měla zodpovědět výzkumné otázky, které se zpětně ukázaly být přinejmenším naivní:

- Nežijí holubi volně ve městech příliš dlouho na to, aby byla možná jejich opětovná rovnovážná distribuce v krajině?
- Je řešením žádoucí distribuce holubů v krajině restaurace klasických venkovských holubníků?

Už během vytváření teoretické základny pro svou práci jsem si ale uvědomila, že odpověď na obě z nich zní *ne*. Zprvė holubi „uprchlíci“ žijí ve městech po staletí. Už v dobách, kdy se jejich chov vyplácel a byli zvířaty především domácími, někteří jedinci se rozhodli opustit pohodlí holubníku, dali přednost svobodě a vysokým stavbám připomínajícím jejich původní habitat. Zadruhé mají silný vztah k místu, kde se vylíhli, a většina z nich ho dobrovolně neopustí, pokud je k tomu něco nedonutí. Takže i kdybychom jim nabídli komfortní venkovský holubník s dostatkem potravy, nepřestěhují se, dokud budou mít dostatek potravy a komfortu v místě, kde vyrostli.

Zároveň jsem se ale dočetla o řadě jiných možností, jak dostat holuby pod kontrolu, a ověřila si, že myšlenka jejich redomestikace není zcestná, jen se provádí jinak, a sice přímo tam, kde už se ptáci vyskytují (právě za využití snižování jejich komfortu a potravních zdrojů). Na několika místech v zahraničí už se podařilo dát jí účinnou podobu a prokázat její úspěšnost.

Tyto nové informace a zároveň první rozhovor s pracovníkem obce pověřeným řešením otázky holubů změnil směr výzkumu. Do centra zájmu této práce se tak dostaly otázky jiné, zaměřené nejen na možnost uplatnění redomestikace v České republice, ale také na důvody jejího neuplatnění. Oblastí zájmu se, namísto venkovských holubníků, staly městské lofty a přístup českých obcí k řešení situace s městskými holuby.

- Jaké jsou hlavní faktory ovlivňující výběr metod regulace holubích populací v českých městech?
- Proč česká města v rámci managementu kontroly holubí populace nezkoušejí městské populace holubů redomestikovat?
- Jaké je povědomí osob zodpovědných za regulaci holubích populací o chování, stravování, rozmnožování apod. ferálních holubů a o možných metodách jejich kontroly?

Aby nedošlo k mýlce, považuji za vhodné dodat, že se tato práce nesnaží hledat jakékoli řešení. Jejím cílem je pouze poukázat na to, s jakými procesy se lze setkat ve vybraných případech, a zamyslet se nad nimi.

1.8.2 Výzkumná strategie a technika sběru dat

K získání odpovědí na výše položené otázky je nezbytné ptát se někoho, kdo o věci alespoň částečně rozhoduje. Lze předpokládat, že ačkoli se musí řídit českou legislativou, nevyhne se požadavkům obce samotné, tedy mínění svých nadřízených/klientů, občanů ani svému vlastnímu, a už vůbec se neschová před stavem obecního rozpočtu. Je to tedy člověk, který působí jako odborník a vykonává příslušnou funkci, ale zároveň je hnán nebo brzděn faktory vyplývajícími z různých okolností mimo jeho profesi a obor. Nedokážu předem přijít s hypotézou, kterou bych si mohla potvrdit kvantitativním zkoumáním. Pro zjištění zmíněných faktorů se jako nejlepší strategie jeví kvalitativní výzkum.

Aby obsáhl vnější faktory i vnitřní, méně zřejmé důvody k volbám uplatňovaných řešení, zvolila jsem formu polostrukturovaného rozhovoru. Spíše než emoce nebo sociodemografické údaje měl ale zjistit faktické údaje, názory informátora a jeho zkušenosti s danou problematikou. Už po provedení předvýzkumu, prvního rozhovoru a rešerše literatury k tématu jsem si stanovila první tematické kategorie. Podle nich jsem pak vytvořila osnovu polostrukturovaných interview. Nejprve jsem si stanovila, co chci zjistit, a pak vytvořila sadu otázek, které mi pomohou podpořit informátora, aby se k tématu rozpovídal.

Část informací, které mě zajímaly, jsem získala zprostředkovaně. Polostrukturovaný rozhovor jsem tedy ve svém výzkumu pojala z hlediska metody kvalifikovaného odhadu. Jak radí Miovský⁵, jako výzkumník jsem se snažila nezapomínat na to, že i expert je jen člověk, který má nějaké komunikační a pozorovací dovednosti a individuální schopnosti. Musí si pokládat otázku, co dělá experta expertem. *Ten může například působit dojmem zorientovaného a znalého člověka a jevit se jako „autorita v dané oblasti“.* Přesto to může být (a často bohužel i bývá) jen dojem a důsledek expertových sociálních dovedností. Je nutné si jeho kvality prověřit nezávisle na svém dojmu ze setkání. (Miovský, 2006: 189)

Je možné, že ač je částečnou náplní jeho práce regulace holubů, nemusí být odborník na slovo vzatý, a už vůbec nelze získané údaje považovat za a priori správné a objektivní. Strukturu rozhovoru jsem si tedy připravila tak, abych byla schopná kriticky posoudit kvalitu odpovědí. Některé otázky měly za cíl zjistit, jaká řešení a proč daná obec volí, některé zase, jak dalece se informátor o danou věc zajímá a co o ní ví, chcete-li, jak moc je kompetentní.

Zatímco na výzkumné otázky zjišťující důvody pro volby metod mohou informátoři odpovědět spíše nepřímo, jejich přehled o dané problematice lze potvrdit i pokládáním přímých dotazů. K tomu účelu posloužila kombinace rozhovoru a dotazníku s otevřenými otázkami zaměřeného čistě na charakteristiku holuba a na legislativu, která se nějak vztahuje k jeho regulaci. Jejich výslednou komparací vznikl validnější obraz o znalostech informátorů.

První interview jsem prováděla relativně brzy, v počáteční fázi shromažďování informací získaných ze psaných dokumentů. Bylo vedené spíše volně a pojala jsem ho jako jakýsi odrazový můstek. Mělo vliv na to, jakým směrem jsem dále zaměřovala svou pozornost při rešerši. Z literatury získané údaje pak zase pomohly zformovat osnovu, které jsem se během rozhovoru držela, a daly podobu dotazníku. Každý další rozhovor ovlivnily také rozhovory předchozí. Když se informátor nedokázal příliš rozpovídat, využila jsem čas strávený s ním k ověřování některých svých domněnek a srovnávání s informacemi od jiných informátorů. U posledního rozhovoru už jsem pracovala se zcela jinou sadou otázek, protože informátor se výrazně lišil od předchozích, jak vysvětlím v následujících kapitolách.

⁵ Miovský také uvádí, že kvalifikovaný odhad nelze použít jako jediný nebo hlavní způsob získávání dat, to ovšem platí v psychologickém výzkumu. Pro potřeby této práce je rozhovor s expertem jedinou možností, jak už bylo vysvětleno výše.

Pročítání související literatury, zejména legislativních dokumentů, rozhovory založené na kvalifikovaném odhadu, dotazníky a další formy získávání dat se časově prolínaly, vzájemně se doplňovaly a dotvářely. Díky tomu jsem vlastně už před tím, než jsem přistoupila k samotné analýze rozhovorů, měla celkem jasno v tom, na jaká témata bych se v analýze měla zaměřit a co by mohlo zaznít v diskuzi v závěru práce. Tento živelný vznik celé práce je velmi blízký metodě zakotvené teorie (Miovský, 2006: 226–228), ačkoli ta nebyla mým cílem. V průběhu práce jsem se ale inspirovala jejími zásadami, abych se vyhnula chaotickému prolínání získaných dat.

Zpočátku pro mě bylo těžké najít rovnováhu mezi ochrannými tendencemi vůči holubům a nutností nějak se s nimi vypořádat. Během rozhovorů jsem se tedy vždy snažila držet toho, „jak to v praxi chodí“, a stranila jsem se hodnocení etické stránky věci neboli toho, „jak by to mělo chodit.“ Snažila jsem se být chápavá, zúčastněná a nekritická. Ptala jsem se na věci, které mi již z předchozího bádání byly známé, a nechávala si je stále dokola vysvětlit. Snažila jsem se k nim vždy přistupovat, jako by pro mě byly opět nové. Někdy ale bylo nevyhnutelné dát najevo, že o věci už něco vím, abych z úst informátora slyšela komentář k danému problému. U většiny informátorů jsem musela sama nejprve vysvětlit, co jsou to kontrolované holubníky a jak fungují, abych zjistila jejich odborný názor na věc. Tím jsem podhalila svůj subjektivní postoj, a právě proto jsem téma holubníků zařadila vždy až na závěr rozhovoru.

Ve dvou případech se mi stalo, že mnou zvolený informátor si k rozhovoru přizval svého kolegu. Vzhledem k tomu, že v centru mého zájmu nebyla čistě osobní stanoviska jednotlivců, ale spíše jejich kvality v rámci procesů na úrovni obcí, nepovažovala jsem za překážku, že mi svůj kvalifikovaný odhad sdělí dva lidé místo jednoho.

1.8.3 Výběr informátorů

Vzhledem ke změně výzkumných otázek a celkovému zúžení tématu se oproti původnímu plánu změnil i výběr informátorů. Zatímco před započítím výzkumu jsem chtěla zjišťovat stanoviska expertů z různých oborů k možnostem redomestikace holubů, později se dostal do popředí zájem o aktuální přístup českých obcí k danému problému. Škálu expertů jsem proto omezila pouze na osoby, kterých se přímo týká. Výběr i konstrukce vzorku tedy byly čistě účelové. (Novotná, 2012b)

Ornitology jsem vyřadila, protože se ferálními holuby příliš nezabývají. Navíc informace, které by mi dokázali poskytnout, se týkají spíše holuba jako druhu, tedy nijak zásadně odlišná data, než jaká bych našla v odborné literatuře. Tuto skutečnost mi už

během předvýzkumu odhalil rozhovor s ředitelem České ornitologické společnosti Mgr. Zdeňkem Vermouzkem.⁶

Chovatelé holubů by sice mohli mít zajímavý pohled na aplikaci alternativních řešení, ovšem nedoplňují by informace ke komplexnímu managementu v rámci většího územního celku. Jako informátoři by se nicméně měli objevit v případném výzkumu navazujícím.

Ochranáři se vymykají zúžení tématu, protože holub byl vyjmut z ochrany ptáků podle zákona 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Jejich souhlas, nesouhlas, důvody či návrhy se dostaly mimo zájem práce.

Ani památkáři se do úžeji vymezené oblasti zájmu nevešli. Otázky ve věci ochrany budov jsou zodpovězené v teoretické části práce a role památek při aplikaci alternativních metod by se opět hodila spíše do navazujícího výzkumu.

Při výběru informátorů jsem předpokládala, že zaměstnanec obce si nedělá jen to, co chce, a tudíž jej lze považovat za zdroj reprezentující obec jako celek. Jako hlavní zdroj informací jsem tedy zvolila obecní zaměstnance, kteří mají otázku ferálních holubů na starost. Dohledávala jsem je telefonicky, často absolvovala několikrát přepojování, protože překvapivě v různých městech se o regulaci holubů starají zaměstnanci různých odborů od ekologie veřejného prostoru přes technické služby a odpadové hospodářství až po územní správu a správu majetku města.

V oblasti zájmu zůstali také deratizéři, protože jsou to oni, kdo ve výběrovém řízení nabízejí metody, aplikují je a sledují jejich úspěšnost. Během rozhovorů se zaměstnanci obcí jsem si navíc uvědomila, že zatímco úředníci mohou být na své pozici krátce, věnují se většinou především jiným záležitostem a ve věci holubů dohledávají záznamy z let minulých, profese deratizéra je, vzhledem k faktu, že jde o soukromé podnikání, stálejší. Zatímco pro úředníka je holub, jak vyplynulo z prvního rozhovoru, problémem okrajovým, pro deratizéra je toto zvíře, soudě dle mnohých webových stránek deratizačních firem, které jsem navštívila, jedním z hlavních zdrojů příjmu. Mým předpokladem tedy byla dlouhodobější a intenzivnější zkušenost deratizátorů s problematikou kontroly holubích populací, než jakou bych našla u jiných zmíněných expertů.

Aby byl výzkum ucelenější, nevybírala jsem deratizéry náhodně. Kontaktovala jsem ty, kteří se účastnili regulace ve mnou zvolených obcích. Získala jsem tak k jednomu případu výpověď dvou různých osob. Aby byl počet informátorů dostatečný, zaměřila jsem

⁶ Tento rozhovor jsem do analýzy nezahrnula, protože je mimo rámec výzkumu a také proto, že jsem podcenila přípravu a nepoprosila pana Vermouzka o souhlas ke zpracování získaných údajů.

se na čtyři níže uvedená města. Tři se mi zdála málo a pět bych vzhledem k omezeným časovým a dopravním možnostem nestihla navštívit a zahrnout do práce.

Zvolila jsem města, do kterých to nemám příliš daleko, jedinou výjimkou byla Ostrava, která mě lákala, protože jsem se na jejích webových stránkách dočetla, že minimálně od roku 2013 má povědomí o metodě kontrolovaných holubníků uplatňované v zahraničí. (Rödl, 2013) Nakonec se ale ukázalo, že s metodou nepracuje, ani ji neplánuje. Holuby na jejím území regulují jednotlivé městské obvody nezávisle na sobě. Neexistuje jeden zástupce, který by mi mohl vyprávět o regulaci na území celého města, a setkat se se zástupci jednotlivých obvodů by bylo příliš velké sousto (ze stejného důvodu jsem ani nezvažovala zahrnout Prahu nebo Brno). Další obcí, kterou jsem původně chtěla zahrnout, ale nakonec jsem tak neučinila, je Kutná Hora, město specifické velkým počtem památek, vysokých a velmi starých budov s věžemi. Nabízejí holubům optimální podmínky k hřadování a zároveň vyžadují specifickou péči. Navíc lákají turisty, kteří by do celé problematiky mohli vnést další zajímavé podněty. Navíc mám nedaleko Kutné Hory zázemí, takže bych nemusela cestovat daleko. Na jejím území se ale podle zaměstnankyně technického oddělení kutnohorského městského úřadu odchyt nikdy neprováděl.

Nakonec jsem se tedy zaměřila na 4 města, jejichž názvy nebudu ve své práci uvádět. Z rozhovorů totiž vyplynuly některé legislativně rozporné skutečnosti, které by mohly informátorům způsobit nepříjemnosti v profesním životě. Povaha měst není pro mou práci rozhodující, nemá vliv ani na analýzu, ani na výsledná zjištění, není tedy nutné je jmenovat.

Obec 1 (cca 6 000 obyvatel)

První obec jsem si vybrala, protože je to mé rodné město. Zním dobře místní prostředí a podmínky, vím, že holubi se zde řeší dlouhodobě a pověřeným pracovníkem úřadu v otázce holubů je můj dobrý přítel. To byl hlavní důvod jeho zahrnutí do výzkumu. Začít výzkum ve známém prostředí pro mě bylo velkým usnadněním, protože jsem si hned při prvním rozhovoru dovedla dokonale představit, o čem je řeč, a nemusela se zdržovat nepodstatnými doplňujícími otázkami. O rozhovor s deratizérem provádějícím odchyt v obci 1 jsem nedopatřením přišla. Jeho rekonstrukcí jsem ale vlastně získala další zajímavé informace – informátor si dohledal protokol o odchytu právě v obci 1 a navíc jsem měla možnost ověřit si některé informace z rozhovorů s dalšími deratizéry. Nevýhodou naopak bylo, že informátor už znal můj osobní postoj k celé problematice, což ovlivnilo jeho odpovědi – během analýzy jsem je proto neustále srovnávala s jejich původním zněním.

Obec 2 (cca 100 000 obyvatel)

Jde o město, které dobře znám a je pro mě bezproblémově dostupné, proto jsem si ho do své práce vybrala.

Obec 3 (cca 10 000 obyvatel)

Provést výzkum v Kutné Hoře se mi sice nepodařilo, ale během komunikace s tamním úřadem jsem se dozvěděla, že se nedávno prováděl odchyt v nedaleké obci 3, a tak jsem do výzkumu zahrnula ji. Deratizátor, který zde holuby chytal, se však se mnou sejít odmítl.

Obec 4 (cca 90 000 obyvatel)

Když už bylo jasné, že ve výzkumu budu mít dvě menší města a jedno velké, zdálo se mi vhodné, aby i čtvrté město bylo jedno z těch větších v republice. Obec 4 je z nich pro mě nejnázve dostupná a na internetu jsem se dočetla, že odchyty provádí. Kontaktovala jsem ji tedy jako první a úspěšně si domluvila schůzku s příslušnými zaměstnanci.

Náhrada za chybějícího informátora

Na odpověď deratizéra z obce 3 jsem čekala dlouho, za tu dobu jsem stihla uskutečnit všechny ostatní rozhovory. Už u třetího rozhovoru s deratizérem jsem pozorovala nasycení vzorku. Neobjevovaly se žádné zásadní nové informace. Konkrétní data o odchytu v obci 3 mi navíc přímo z protokolu přečetl zaměstnanec tamního úřadu. Usoudila jsem, že na pochopení procesů a faktorů ovlivňujících volbu a úspěšnost metod už čtvrtého deratizéra nutně nepotřebuji. Vypozorovala jsem zajímavou souvislost – obce se řídí radami deratizérů a deratizéři se řídí radami autora doporučení *Certifikovaná metodika pro minimalizaci zdravotních rizik, působených především městskými holuby a ostatními létajícími obratlovci* (dále jen metodika), kterým je doc. RNDr. Pavel Rödl, CSc. Namísto čtvrtého deratizéra jsem tedy jako osmého informátora zařadila tuto klíčovou osobu. Jako jediný nebude v práci vystupovat anonymně, protože uvedení názvu metodiky je nezbytné a spolu s ním je dohledatelný i její autor.

1.8.4 Etika výzkumu

Všichni informátoři předem věděli, co je hlavní oblastí zájmu mého výzkumu, a sice že zkoumám přístup českých obcí k otázce městských holubů – jaké volí metody a proč, jak jsou s průběhem spokojené, jaký je osobní názor informátora apod. Konkrétní výzkumné otázky jsem jim nesdělovala, protože by to ohrozilo hodnověrnost získaných výsledků.

Každý informátor byl v úvodu naší schůzky ujištěn, že informace z našeho rozhovoru použiji pouze za účelem výzkumu v rámci diplomové práce, kterou píšu na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Nahrávky rozhovorů nezveřejním, pouze je předám do archivu univerzity, a veškerá práce s nimi bude probíhat off-line. Ve výsledném textu práce zazní pouze citace z přepisů těchto nahrávek. Diplomová práce bude zveřejněná na internetu, ovšem bez nahrávek či jejich přepisů. Projeví-li zájem, pošlu mu finální podobu diplomové práce na sjednanou e-mailovou adresu.

Pro svou práci jsem nepoužila osobní ani citlivé údaje o účastnících výzkumu. Jak zmiňuji výše, v anonymitě jsou kvůli možnému ohrožení jejich profese.

Všichni informátoři, kteří jsou do práce zahrnutí, s těmito podmínkami souhlasili a stvrdili souhlas se zpracováním získaných dat ústně i podpisem. Samozvaní informátoři věděli, za jakých podmínek do diskuze vstupují. Jejich úplné sociodemografické údaje jsem nezjišťovala, nemám ani písemný souhlas k jejich zpracování. Jejich účast lze považovat pouze za doplnění výpovědi mnou zvolených informátorů, k jejímuž zpracování souhlas mám. (Guillemin, Gillam: 2004)

1.8.5 Metoda analýzy dat

Rozhovory jsem podrobila rámcové analýze dat, při interpretaci jsem tedy uplatnila jak dedukci, tak indukci. Pro každou výzkumnou otázku jsem vytvořila tabulku, která mapuje její hlavní témata. Některá témata jsem předem určila sama podle mnou pokládaných otázek, jiná vyplynula z odpovědí informátorů – například se často opakovala, nebo se explicitně objevila v jednom rozhovoru a já jsem si jich pak všimla i v těch ostatních. (Hendl, 2005: 217–219) Za každého informátora jsem do tabulky zanesla jen ty citace nebo body (doplněné minutou, v níž zazněly) z nahrávek rozhovorů, které se daného tématu týkají. Zvolila jsem redigovanou transkripci, jelikož jsem nepovažovala za nutné zkoumat konstrukci textu ani osobité projevy a pocity informátorů, ale spíše obsah jejich výpovědí. Přepis jsem tedy upravila do spisovné podoby a vynechávala jsem v něm nepodstatné pasáže, resp. ta místa, kde se informátor příliš rozpovídal, zakoktal, vyjmenovával řadu nerelevantních příkladů atd. Protože mi šlo především o kvalifikovaný odhad, zaměřovala jsem se při analýze spíše na fakta a jejich ověřování, než na osobní postoje mluvčích. Ty jsem ale neopomíjela, protože by mohly ovlivnit průběh celého procesu, který vede k volbě příslušné metody regulace holubů. Rozhovory jsem kompletně nepřepisovala všechny, pouze dva (přílohy č. 1 a 2), jeden s pracovníkem obce, jeden s deratizérem, přičemž oba mluvili z informátorů nejvíce k věci

a rozumitelně. Během analýzy jsem pracovala pouze s nahrávkami, jejich plné znění je uvedené v audio formě na přiloženém CD.

Snažila jsem se, aby tabulky byly výstižné, ale ne zbytečně obsáhlé, což by komplikovalo orientaci v nich. Následně jsem hledala vztahy mezi jednotlivými tématy a kategoriemi, hodnotila jsem odpovědi a interpretovala je. V jednom případě jsem našla zásadní nesoulad mezi tvrzením zaměstnance obce a deratizérem, který v ní zasahoval, takže jsem musela informátory opět kontaktovat. Údaje jsem si u obou zpětně ověřila a uvedla na pravou míru.

Zároveň jsem intenzivně pracovala se zdroji, které jsem použila už v teoretické části práce, a ověřovala tak hodnověrnost jak odpovědí expertů, tak mé interpretace legislativy a některých odborných článků.

1.9 Analýza a interpretace získaných dat

Budu-li během kapitoly věnované analýze hovořit o osobách, půjde výhradně o informátory, kteří se účastnili výzkumu pro účely této práce. Totéž platí i pro města. Prosím tedy čtenáře, aby měl na paměti, že z následujících informací lze za zobecnitelné považovat jen některé, ostatní jsou spíše podnětem k potenciálnímu navazujícímu výzkumu.

Místo jmen zaměstnanců obcí používám označení *informátor o1–o4*, kde *o1* znamená obec 1, *o2* obec 2 a tak dále, místo jmen deratizérů podle stejného pravidla *informátor d1–d4*. Pro výpovědi doc. RNDr. Pavla Rödl, CSc. používám prostě *Rödl*. Svě vlastní dotazy uvádím zkratkou *v.* (výzkumník).

1.9.1 Odborník – zaměstnanec odboru, nikoli expert

Výzkumná otázka orientovaná na povědomí angažovaných osob vycházela jednak z potřeby posouzení hodnověrnosti informací získaných od jednotlivých informátorů, jednak ve snaze odhalit, co vede k *nepoužívání* kontrolovaných holubníků v českých městech. Ukázala se být opodstatněná.

Co dělá v očích veřejnosti experta expertem? Někdy je to bohatá zkušenost s problematikou a schopnost operativně řešit nastalé profesní situace, jindy jen sociální dovednost nebo pouhý výkon praxe. (Miovský, 2006) Proto ačkoli jsem zvolila metodu kvalifikovaného odhadu a expertních rozhovorů, musím uvést na pravou míru, že ne všichni informátoři jsou na problematiku experty.

Zatímco deratizéři se ve své práci vyznají, pro zaměstnance obce jde spíše o něco okrajového. Jednoduše dostali od svých nadřízených za úkol řešit holuby. Spolurozhodují tedy o životě a smrti zvířat, o zdraví občanů a o využívání obecního rozpočtu bez nutného proškolení v tématu. O tom vypovídá i fakt, že v každém městě se holubům věnuje jiný odbor: mezi informátory je vedoucí odboru ekologie veřejného prostoru, referent územní správy, vedoucí správy sportovišť, městského mobiliáře, vodního hospodářství, oprav techniky a zajištění kulturních akcí města (působící v organizaci Technické služby) a nakonec pracovník odboru správy majetku města (správa a údržba bytů, pohřebnictví).

„My jsme k tomu přišli v podstatě jako slepi k houslím, my jsme nikdy tohle předtím nedělali.“ (informátor o4)

Někteří se o problematiku soužití zvířat a lidí zajímají a při ruce mají dokonce metodiku, jiní ji naopak považují jen za přidělenou povinnost, kterou si musí odbyt.

„Zase já takový odborník nejsem, to jsem dostal spíš jako za trest.“ (informátor o3)

Zaměstnanci obcí tedy v celém procesu vystupují spíše jako laici, kteří spoléhají na to, co jim poradí ten, kdo se v regulaci holubů vyzná. Mohou sice použít metodiku SZÚ, ale někteří ji během celé naší komunikace vůbec nezminili (předpokládám tedy, že s ní nepracují). Místo toho se se svými dotazy jednoduše obracejí na specializované firmy.

„Se starostou nepřicházím do styku, protože ten má své podřízené, kteří to musí zorganizovat. Bývá to správce majetku nebo životní prostředí, konkrétní vedoucí dostane úkol, zaříd' to, aby tady holubi nebyli (...), ten si musí najít nějaké řešení, skočí se na internet, zjistí se, nebo se mezi sebou města už kontaktují (...), tím pádem se přichází třeba i na mě. (...) Hromada měst mi volá, vy to děláte, tak nám porad'te, tak jim poradím po telefonu.“ (informátor d1)

„Takže jsme si samozřejmě museli k tomu nejdřív sehnat nějaké informace – “ v.: „A kde jste sháněli ty informace?“ „No oslovili jsme několik těchto firem, žejo.“ (informátor o1)

Už během přípravné fáze práce jsem počítala s tím, že důvody k používání či nepoužívání dílčích metod, konkrétně například kontrolovaných holubníků, by mohly tkvět v procesech. Takto jednosměrnou komunikaci jsem však nečekala. Je přinejmenším pozoruhodné, že se v takové věci spoléhá na rady těch, kdo si odchytem vydělávají a spatřují v něm tedy – zcela logicky a oprávněně – zisk.

V rámci výzkumu jsem se přirozeně zajímala také o to, jak se v tématu orientují samotní deratizéři a kde získávají své znalosti. Ukázalo se, že všichni primárně vycházejí ze stejného zdroje.

Vypovídá o tom i oblíbené exemplum s kočárkem – není to něco, co vás jen tak spatra napadne, je to něco, co se traduje, co už jste někde slyšeli. (Mimo nahrávku stejný příklad uvedl právě i docent Pavel Rödl.)

„Tam jde ženská s kočárkem a oni nad ní pálí z brokovnic, to je nemyslitelné.“ „Nasypali otrávené zrní a pak ti holubi padali lidem do kočárků.“ (informátor d4)

„Kdybychom tam dali to zrní (otrávené), tak nezhyne jenom holub, ale zhynou i další živočichové, vrabci, hrdličky, nebo ten holub spadne na silnici, bude rozjetý, spadne mamince do kočárku mrtvý a tak.“ (informátor d1)

Všichni tři deratizéři působí v oboru už dlouhou dobu, zažili počátky odchyty do klecí v devadesátých letech, jeden z nich dokonce převzal činnost po svém otci. Své informace o holubovi nijak zásadně neaktualizují a práci vykonávají jako rutinu. Sice tedy mají velké zkušenosti s chováním holuba z praxe, ale nemusí je doplňovat novými vědeckými poznatky vyplývajícími například z monitoringu ptačích hejn nebo alternativních zahraničních metod. K informacím využívají zprostředkovaný přístup přes Sdružení DDD nebo přes docenta Pavla Rödla, autora metodiky.

„My jsme ve Sdružení DDD (...) a ti vydávají měsíčně nějaký bulletin nebo nějaký časopis a tam jsou nejnovější poznatky a nejnovější zákony, takže každý měsíc se můžete zeptat.“ (informátor d2)

Ze zákona jsou sice povinni každých 5 let absolvovat zkoušky pro obnovení certifikátu, ty se ale netýkají regulace holubů.

„Na holuby na to přímo nemají, protože ta otázka je tak specifická, že to by mohl tak zkoušet maximálně pan docent Rödl a ostatní by v tom plavali.“ (informátor d4)

„My akorát uděláme odchyťový kurz, ten se dělá jednou a pak už máte platnost celý život. Ono tam není co zdokonalovat v těch odchýtech. Člověk se v tom musí vypracovat, a když přijdete na kurz, tak nikdo vás nenaučí pořádně, co a jak, protože každý si to hlídá.“ (informátor d1)

Právě deratizační kurzy a docent Rödl jsou, zdá se, pro deratizéry běžným způsobem dalšího vzdělávání v oboru.

„Den před tím vždycky probíhá školení novinářů, takže toho se vždy zúčastním, získávám nové znalosti, a pak teprve jdu ke zkoušce.“ „Pan Rödl nás učil a pan Rödl je v podstatě ten, jak bych to řekl, když si nevíme rady s něčím, tak kontaktujeme pana Rödla.“ (informátor d2)

Z použití první osoby lze usuzovat, že se informátor d2 účastní školení, ale o čtení časopisu vydávaného Sdružením DDD už se to tak jistě říct nedá, vzhledem k užití druhé osoby množného čísla.

Míru expertnosti vybraných informátorů celkem zřetelně zmapovaly jak dotazníky, tak samotné rozhovory. Oblasti rozhodující pro hodnocení orientace v problematice jsem stanovila s ohledem na vnější faktory ovlivňující volbu metod používaných k regulaci holubů. Vycházím z předpokladu, že aby mohla pověřená osoba přistoupit k řešení holuba jako problému, musí si být vědoma nejen toho, co dělat smí a co je naopak zakázáno, ale také proč to vůbec dělá a jaký to bude mít efekt (aneb co by jí na to asi řekl holub sám). I přesto jsem se od informátora o4 dočkala jediné souhrnné odpovědi na všechny otázky v dotazníku: *Neumím odpovědět, mám jinou specializaci.* Celé téma ho rozčilovalo, o problematiku se nezajímal a považoval ji spíše za otravnou povinnost.

1.9.1.1 Povědomí o legislativě

Z odpovědí, které jsem prostřednictvím dotazníku i rozhovorů získala na otázku, jaká legislativa upravuje regulaci holubů, ani jedna neobsahovala všechny související zákony, dvě dokonce ani jeden. U obou profesí jsem se setkala se záměnou §5 zákona 114/1992 Sb. za §5 zákona 246/1992 Sb. v případě vyjmutí holuba z ochrany, což by v důsledcích mohlo mít nepříjemné následky, ale věřím, že šlo jen o mylnou formulaci, ne o přesvědčení informátorů. Všichni totiž zdůrazňovali, že holub při odchytu nesmí trpět. Nejspíš tedy chápou ochranu pouze ve smyslu zvláště chráněných druhů a zapomínají, že požadavek na šetrné zacházení se zvířaty vyplývá z jejich ochrany proti týrání.

„Tak se vzedmula vlna⁷, že holubi rozhodně nejsou chránění, ať si chrání vrabce, psalo se do unie, bylo to sdružení DDD, plus státní zdravotní ústav k tomu dával připomínky, a nakonec vyšlo, že holub není chráněné zvíře. Ten městský, samozřejmě.“ (informátor d1)

v.: *„Jak je holub chráněný?“ „Není chráněný.“ v.: „Vůbec není chráněný?“ „Není chráněný. V podstatě to je jako potkan. Když se vám přemnoží, musíte udělat nějakou regulaci. Potkan taky není chráněný.“* (informátor d2)

„Já jsem si původně myslela, a to mi rozmluvili na odboru životního prostředí, že není tomu tak, že holubi jsou z toho vyňatí. Já jsem si myslela, že zákon na ochranu zvířat proti

⁷ Po zpřísnění legislativy na ochranu ptactva po vstupu do Evropské unie.

týrání, obecně tam ptactvo jako celek je, ale holubi jsou z toho vyňatí. (...) Opravdu mě teda zaujalo to, že holubi nemají ochranu.“ (informátor o2)

U zaměstnanců obcí převažovala tendence k operování se zákony ochrannářského typu.

„Určitě se to řídí veterinárním zákonem, a hygienickým zákonem, případně zákonem na ochranu zvířat proti týrání. Nicméně konkrétně asi nedokážu úplně odpovědět teďka.“ (informátor o1)

Spoléhalo však na to, že potřebnou legislativu zná ten, kdo odchyt vykonává.

*„My se řídíme tím, která firma na to má oprávnění.“ v.: „Takže spoléháte na tu firmu?“
„Ano, ta firma předloží veškeré doklady, že k tomu má oprávnění, že tuhle práci může provozovat.“ (informátor o3)*

„Na to existují předpisy, stanovení a normy. Na to jsou naše ekologické zákony docela dost přísné, takže to se všechno postupuje podle přístupných norem a nařízení.“ v.: „A jaké jsou ty zákony?“ „To by vám musel říct přímo ten člověk, který to provádí, který to podle nich dělá.“ (informátor o4)

Deratizéři, na něž zaměstnanci tolik spoléhali, zase zmiňovali spíše zákony upravující jimi vykonávanou činnost spíš než ochranu zvířat, přičemž jejich znalost se v tomto ohledu opírala zejména o metodiku. Sami se v legislativě také orientovali spíše hůře.

„Zákon na ochranu zvířat, ten je hlavní. Já se řídím taky zákonem na ochranu zdraví, 252 tuším. Ten znamená, že v popředí jsou vždycky lidi a pak zvířata. Když tam ta zvířata nemají co dělat, tak lidi to musí napravit. Lidi udělali to, že to je přemnožené, tak to po sobě musí napravit.“ (informátor d1)

„Vycházíme přesně z toho, co je v metodice, protože krok vedle už znamená smrt.“ v.: „Myslíte legislativní smrt?“ „Ano.“ (informátor d4)

Sám autor metodiky se v zákonech orientuje velmi dobře, avšak uznává, že by bylo vhodné ji opět aktualizovat. Ne že by šlo o nějak zásadní legislativní změny v oblasti odchytů a deratizace, nicméně odvolávat se jen na jeden neaktualizovaný dokument nelze považovat za vhodnou formu aktualizace znalostí. I přesto se obce ve věci zákonů spoléhají jen na doporučení ve formě metodiky nastudované soukromými podnikateli.

1.9.1.2 Povědomí o holubovi

Kromě informátora o4 projeví všichni zhruba stejnou znalost druhu *Columa livia*. Nedá se tedy říct, že by deratizéři měli v otázce chování a strategie přežití tohoto ptáka

lepší výsledky. Všichni vědí, že problémem je rychlé rozmnožování a využívání velmi široké škály potravní nabídky. Jsou obeznámeni s důvody, proč se chytá v zimních měsících, že se ptáci přesouvají na velké vzdálenost, vyhledávají vysoké budovy a jsou velmi učenliví. Pouze informátor d2 uvedl, že učenliví nejsou, což považují za hrubou chybu. Informátoři o3 a o4 měli většinu informací právě od příslušného deratizéra.

„Tahle metoda se realizuje v zimních měsících, kdy ten holub nemá zas tak velkou šanci na potravní nabídku kdekoli jinde, takže ve finále kde vidí dostatek potravy pro sebe, tak samozřejmě tam jde a toho se využívá.“ (informátor o1)

„Spíš létají nahoru, protože holub, holub skalní, tak už jenom z toho názvu, tak samozřejmě mají rádi ta vyvýšená, takže sedají na paneláky, na střechy domů, balkóny...“ (informátor o2)

v.: *„A ten jejich argument, proč jich byl právě tenhle počet, byl, že můžou odlétat na ta pole?“* „Ano, to bylo vysvětlené kromě jiného tím, že ti holubi mají možnost další obživy jinde, a proto nejsou nutkáni, aby jich do těch klecí lezlo tolik.“ (informátor o3)

1.9.1.3 Povědomí o zdravotních rizicích

Skutečná zdravotní rizika nedokázal přesně popsat žádný z informátorů. Místo uvádění konkrétních chorob se uchylovali k obecným formulacím typu: alergen, patogen, plicní onemocnění...

„To je zvlášť nebezpečný odpad, žejo, ten trus, to znamená kontaminace s tím trusem je nebezpečná pro člověka. Potom jsou tam ty roztoči a ten hmyz, který přenáší, a potom jsou tam ty nemoci, který přenáší.“ (informátor d2)

„Přenašeči různých nemocí, jak se říká, alergenů, to znamená prachem, roztoči a všechno tohle. Ti holubi to rozvíří, ten prach. A hlavně taky nejenom zdravotní rizika, ale trus je agresivní, zlikviduje všechno od laku na autech až po sochy a podobně. A v trusu se zdržují ti roztoči, jak v hnízdech, tak trusu, a lidé, kteří jsou méně odolní, s ním můžou přijít do styku a můžou chytit nějakou nemoc.“ (informátor d1)

Konkrétní akceptovatelnou nemoc šířenou holubou uvedli v dotazníku informátoři o3 a d1, a sice tuberkulózu. U té ale nebyla nákaza člověka zaviněná přímo blízkostí holuba zdokumentována. Informátor d1 zmínil také klíšťovou encefalitidu. Ta už je větším rizikem, ale přenést ji může jedině parazit. O riziku parazitů věděli všichni kromě informátora o2. Jediný docent Rödl odpověděl, že největším rizikem jsou chlamydie. Nejprve si to ale vyhledal v jedné ze svých prezentací, takže je zřejmé, že nejde o něco, co by musel řešit každý den.

1.9.2 Holubi přenášejí nemoci – ale jaké a jak?

V součinnosti dvou výzkumných institucí (Státního zdravotního ústavu a Výzkumného ústavu rostlinné výroby Praha) byla vypracována certifikovaná metodika pro minimalizaci zdravotních rizik, působených především městskými holuby a ostatními létajícími obratlovci. Tato metodika byla zpracována na základě celospolečenské poptávky vzhledem k narůstajícím rizikům způsobených holuby a na základě požadavků, které vyplývají z praktické implementace zákona č. 258/2000 Sb. (Rödl, 2011)

Pouze docent Rödl a informátor d4 uvedli, že se setkali s lidmi, jejichž zdraví utrpělo vinou holubů. V obou případech se tak stalo vinou dlouhodobého hnízdění v podstřešních prostorech.

I přesto ve společnosti přetrvává strach z holuba jakožto přenašeče chorob. Lidé provádějící odchyt tyto obavy samozřejmě nevymýtí, naopak. Právě díky nim totiž roste pravděpodobnost, že získají další práci – škodlivé organizmy, tedy takové, které poškozují lidské zdraví nebo majetek, je v souladu se zákony 120/2002 Sb. a 258/2000 Sb. umožněno usmrcovat. (zákon č. 120/2002 Sb., § 2, odst. 3.; zákon č. 258/2000 Sb., § 61, odst. 2.) A tak zmíněné obavy i bez znalosti konkrétních chorob a se zavádějícími argumenty podporují a přikrášlují.

„Oni nemusí hnízdit tam (...), ale jak tam sedí, tak už tam je ten problém.“ (informátor d2)

„Každý startující holub ze sebe vyklepe hromady parazitů, hromady všeho, a lidi pod tím chodí v těch pěších zónách.“ (informátor d4)

Skutečným rizikem je však dlouhodobé hnízdění velkého počtu ptáků na jednom místě, přičemž ohrožení jsou lidé, kteří se dostanou do blízkosti takového místa, zejména pokud obývají stejnou budovu nebo bydlí v sousedství takového „holubníku“.

v.: „Jsou rizikem v ulicích?“ „Určitě, když jich je hodně tak jo.“ v.: „Takže jste se někdy setkal s tím, že by se někdo nakazil v ulici od holuba?“ „To si myslím, že ne. Tam může být nějaký alergik, že nad ním zamává holub křídly, on dostane dávku, tak se zakucká, musí si stříknout nějaký ten přípravek nebo si vzít prášky a je to dobré, protože to je momentální, ale když bude bydlet v objektu, kde dnes a denně tu dávku bude dostávat, tak tam to je o něčem jiném.“ „Většinou to bylo v těch objektech, kde ti holubi byli dlouhou dobu.“ (informátor d4)

Jak zmiňuji v teoretické části práce, daleko větším problémem jsou spory z hub, jimž se daří ve vrstvách holubího trusu, a paraziti, kteří se ve stejném prostředí množí. Z vyschlých ptačích lejn na balkoně neúnosné nebezpečí jistě nečihá.

Těchto intenzivně zamořených púd už však výrazně ubylo. Dokončení metodiky, jejíž vydání iniciovalo Ministerstvo zdravotnictví počátkem devadesátých let minulého století, zdržovaly neustálé změny v legislativě. I vývoj technologie samotných odchyťových klecí a jejich účinné používání bylo nutné nejprve řádně otestovat. Mezi tím se většina podstřešních prostor asanovala. Roli mohlo sehrát jak navrácení budov soukromým vlastníkům, tak rozhybání ekonomiky po revoluci, ale jistě i rostoucí povědomí právě o zdravotních rizicích. Zničení hnízdišť – tím pádem zmenšení niky – spolu s odchty pomohlo holubí populace výrazně snížit a tato rizika vymýt.

„Klíšťáci padají z holubů a z podstřešních hnízdišť holubů (...) zatímco holub přijde, otrěse se, klíšťák spadne na římsu, vlezde do místnosti, a tak dále, ale to je malá pravděpodobnost, větší je, že lezou z těch klasických, dlouhodobých, mnohaletých hnízdišť v těch starých činžácích, ale ono už jich dnes tak moc není.“ (Rödl)

Metodiku se však podařilo publikovat až poté. I ve věci dopadů na lidské zdraví by tedy bylo vhodné tuto publikaci, která je zjevně velmi zásadním vodítkem při volbě řešení regulace holubů ve městech, aktualizovat. Například provádění odhadu zdravotních rizik už by nadále nemuselo podléhat naléhavosti řešení. Situace už není tak závažná a ohrožení lidského zdraví už by se mělo dostat mimo debatu. O tom vypovídá například i okrajovost celé problematiky pro hygienické stanice. O holuby se prakticky nezajímají.

„Z této práce se zodpovídám pouze zákazníkovi a veterinární správě, popřípadě hygieně, kdyby o to měla zájem, což dneska hygiena moc nemá.“ (informátor d1)

„Hygienici nám v tomhle rozhodně asi moc nepomůžou, přestože my tady děláme pro ně metodiky, školení, se snažíme, ale když jsou osloveni, tak se vymlouvají, že nemají čas. (...) Takže celá tahle věc je trošku, bych řekl, odsunutá na vedlejší kolej a je jí obecně, z odborného hlediska, věnovaná minimální pozornost.“ (Rödl)

I přesto se v médiích stále objevují titulky jako *Přemnožení holubi ohrožují obyvatele sídlišť infekčními chorobami*. (Rambousková, 2014) Takové zprávy se nezakládají na žádných statistikách, dokonce ani na doložených ojedinělých případech – dokumentace zdravotních rizik pro Českou republiku zkrátka chybí. Jedná se o nepodložené strašení občanů, které už v současnosti není nutné. I odvolávání na zákon 258/2006 Sb. by si ve věci regulace počtu holubů zasloužilo nějaký adekvátnější podklad.

1.9.3 Veřejnost hraje svou roli, ale má nevyhovující scénář

Názory na odchyty holubů jsou rozporné. Část občanů je ráda krmí a jejich usmrcování neschvaluje, část jim zazlívá, že znečišťují budovy, ulice a auta svým trusem a obává se přenosu chorob. Tento rozpor se projevuje i v metodice, i v názorech všech informátorů. Objevuje se v zásadě 5 tvrzení:

- 1) Občané se dovolávají odchytů holubů.
- 2) Občané odchyty uvítají.
- 3) Občané si stěžují a odchytu se snaží bránit.

„Chytali jsme holuby (...), dali jsme to na panelák, a stává se nám, že klece mizí, nebo je máme totálně rozšlapané.“ (informátor d2)

- 4) Občané by se o provádění odchytu holubů měli dozvědět až zpětně.
- 5) Občané holuby rádi krmí.

Dalo by se říct, že veřejnost ovlivňuje způsob, jakým se o holubech mluví a píše, a zároveň podoba medializace a diskurz ovlivňují, jak se o holubech smýšlí. S tím souvisí jednání obcí i postupy deratizérů – opět s významným rozporem. Deratizéři argumentují, že odchyty se provádějí na společenskou objednávku. O tom, že by se velká část občanů dožadovala regulace ptáků a že by to přímo vedlo k jejímu uskutečnění, se nezmínil ani jeden z obecních zaměstnanců.

„Stížnosti jsme zatím žádný extra nezaznamenali. Opravdu fakt jenom z hlediska těch holubů v komíně. A jestli, tak jsem to neslyšel nebo se to ke mně nedostalo. A tím, že jsem se teď pídil po této problematice, tak bych určitě věděl alespoň 1 případ.“ (informátor o1)

„Je pravda, že jsme zaznamenali i žádosti od lidí, jestli město teda nějakým stylem to hodlá řešit nebo nehodlá, ale není to nic markantního, že by se nám ozývaly stovky, desítky lidí, jsou to spíš jednotlivci.“ (informátor o2)

„Samozřejmě že na to upozorňovali lidé, ale i bychom to zaregistrovali kvůli těm plným žlabům holubího trusu, a tak se přišlo na to, že těch holubů je příliš.“ (informátor o3)

Tím, že pomohla vyčistit ulice od holubů, se některá města cíleně „chlubí“ až zpětně.

„Zákazníkovi řeknu, aby to co nejmíň medializoval, provést akci a pak medializujte. (...) Pak na závěr dají do médií nebo do novin, do rozhlasu, ano, provedl se odchyt, bylo chyceno tolik holubů, všichni jsme spokojeni.“ (informátor d1)

To podporuje dojem, že celá akce na společenskou objednávku vznikala, ale ani jeden ze zaměstnanců obce tuto tendenci občanů nepotvrdil. V případě obce 2 stačila k uskutečnění odchytu opakovaná objednávka pouhého jednoho občana.

„To bylo teda na úporné žádosti občanů z lokality, respektive jednoho občana, kde byl teda odchyt ted' proveden. Mám takový dojem, že ten občan si udělal i sám na tom domě, že si to nějak odchytili. (...) My jsme informovali jen lidi z té budovy, kde bydlel ten člověk, na základě čehož se to vlastně celé spustilo.“ (informátor o2)

Jak zmiňuji v kapitole 2.5.1.1, podle § 61 odst. 1 b) zákona 258/200 Sb., o ochraně veřejného zdraví musí osoba provádějící velkoplošnou deratizaci informovat dotčené osoby o tomto svém záměru. V praxi jsou za dotčené osoby považováni vlastníci objektů, na něž se umísťují klece, a obce.

v.: „Takže vy nemusíte komunikovat s občany?“ „S městem. (...) Je lepší, když lidi o tom moc nevědí. (...) Vybíráme taková místa, aby to neviděli. (...)“ (informátor d2)

Dovedu si ale představit situaci, kdy se kočka – domácí mazlíček – jednoho z obyvatelů přilehlé budovy chytí do klece. Neměl by být takový občan úřadem informován, aby své zvíře v daném období nepouštěl ven a ochránil ho před takovým rizikem? Vyřešit tuto otázku není cílem práce, jen podnětem k zamyšlení. Nicméně občané vždy informováni nejsou, naopak – odchyty se provádějí bez jejich vědomí. Ačkoli tedy obce plní požadavky vycházející zdola, od lidí, dělají to tajně.

„Tohle se musí všechno tak nějak jako skrytě dělat tahle činnost, aby to lidi neviděli. Čím míň lidí to vidí, tím lepší. Jsou holubi? Jsou. Nejsou holubi? Nikdo si toho ani nevšimne.“ (informátor d4)

Většina informátorů považuje za klíčový faktor vedoucí k přemnožení holubů krmení a jako problém vidí jejich shlukování na konkrétních místech, s čímž souvisí i znečišťování těchto lokalit. Některá města se snaží komunikovat s občany o nevhodnosti krmení. Používají sdělení prostřednictvím místních médií, vyhlášek o čistotě veřejných prostranství nebo cedulek umístěných tam, kde ke krmení dochází.

„Vydali jsme článek do městského zpravodaje, o tom, jak město monitoruje, nesypte, taky jsme znovu upozornili, že je tady nějaká vyhláška a tak dále. (...) Máme tam cedulky malé, v trávníku zapíchnuté, je to takový piktogram, přeškrtnutý holub, ruka sypající zrní (...)“ (informátor o2)

„Nemuseli jsme, ale město bylo informováno v (...) novinách, že bude proveden odchyt.“ (informátor o3)

Jiné se podobným praktikám brání a informovat veřejnost o problémech spojených s krmením podle nich s regulací holubů nesouvisí. Zdá se, že důvody jsou jak ekonomické,

tak politické. Ačkoli obce mohou zakázat krmení holubů vyhláškou a pokutovat je, neuchylují se k takovému kroku.

„Povinností občana je, se seznámit s vyhláškami, které vydá město. (...) To jsme trochu odbočili od těch holubů (...) Nikdo nedělá speciální seznamování lidí s vyhláškou. (...) Dávat nějakou cedulku, víte, jak to vypadá. Ta cedulka tam druhý den není. (...) Já myslím, že cedulky, to je tak, řeknu to možná tvrdě, ale pro šilence, kdo rozhodne umisťovat cedulky tak je blázen.“ (informátor o4)

„Město může udělat vyhlášku, která neodporuje žádnému zákonu jinému. Takže co není zakázáno, je povoleno, a to co je povoleno, můžeme zakázat. Teoreticky jo, ale zase se dostáváme k poměrně zásadní politické vůli, která by tady k tomu byla, a volení zástupci občanů těžko říct jestli by si vzali na triko to, že si znepráteli jistou sortu lidí z hlediska takové v uvozovkách banality, jako je krmení ptáků.“ (informátor o1)

Například město Hradec Králové vydalo v roce 2014 vyhlášku o zákazu krmení nutrií a koček, občané ale protestovali prostřednictvím sociálních médií a sepisovali petice. Ke dni 9. 6. 2016 se mi podařilo dohledat pouze pozůstatky této iniciativy v několika článcích na internetu a facebookovou stránku vyzývající k boji proti zákazům krmení. Všude jsou uvedeny odkazy na vyhlášku, která byla naposledy aktualizována v roce 2015 a obsahuje *zákaz umisťování krmiva a potravin pro ptactvo a jiná zvířata s výjimkou krmení ptactva v krmítcích a vodního ptactva.* (Rambousková, 2014) To už lze považovat za celkem explicitní formulaci zákazu krmení zvířat, konkrétnější než běžně užívaný zákaz znečišťování ulic.

Ve vyhláškách nesmí být pouze nařízení, které by bylo v rozporu se zákonem. Podle zákona 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání se nesmí *omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak*, a to s odkazem na § 59 a § 59a zákona 166/1999 Sb., o veterinární péči, které upravují způsobilost k výkonu veterinární činnosti. (zákon č. 246/1992 Sb., § 4, odst. 1., c, 1) Holubi ale nejsou závislí na zdrojích od člověka, prokazatelně si dokáží najít potravu jinde a omezením zdrojů by nehladověli, pouze by měli méně času na rozmnožování, protože by jim krmení zabralo více času. Zákon 246/1992 Sb. navíc omezování nekontrolovaných potravních zdrojů opuštěných a toulavých přímo povoluje v § 13b. Vzhledem k tomu, že holub do těchto kategorií nespadá, a je tedy na člověku daleko méně závislý, mělo by být vydání takové vyhlášky o to jednodušší.

1.9.4 Vlastnictví: zavazuje vlastníka, nebo svazuje obec?

Opatření na omezování potravních zdrojů by bylo nutné uplatňovat plošně, avšak problémy jsou většinou spojeny s jedním konkrétním objektem v soukromém vlastnictví. 3 ze 4 obcí uvedly problém s prodejcem potravin.

„Máme tady velký problém, konkrétní problém, s malou pekárnou, která je támhle na rohu, a paní pekárnice pravidelně a vytrvale tady prostě krmí všechno, co lítá.“ (informátor o1)

„Tam je to neštěstí, že z jedné strany toho sídliště je Albert, z druhé strany je Lidl a oba dva, co máme zkušenosti, tak vysypávají zbytky, teď myslím, jestli jim tam zbývá nějaké pečivo nebo zrní se nám tam objevuje, nechápu, kdo to tam sype, a když jsme upozornili, ať to tam nesypou, tak pořád to tam je.“ (informátor o2)

„Jeden pán si stěžoval, že mu neodchytáváme holuby v dostatečné míře a došlo to až tak daleko, tady je takové malé Tesco se tomu říká, to je v centru, oni největší shromaždiště měli na tom Tescu. A my nemůžeme dávat na soukromé objekty, protože jsme městská organizace a město to vypisuje tak, že to může být jen na objektech ve vlastnictví města, protože to by byla nedovolená podpora a nemůžeme investovat do cizích. (...) Tak jsme pak vstoupili v jednání s Tescem (...) a Tesco řeklo, že má svého někoho, ale asi to moc neřeší, toho našeho vyhnali (deratizéra).“ (informátor o4)

Neúčast občanů a majitelů soukromých pozemků na metodě regulace spočívající v odchytech však zjevně způsobuje či při nejmenším snižuje účinnost.

„Tím, že jsme eliminovali školu, Centrum volnočasových aktivit a kino těmi zábranami, tak se přestěhovali tam, kde ty zábrany nejsou, což je teď v největší míře kostel. Tam jsou poštolky, ale při počtu těch holubů takhle, to si myslím, že lidově je utlučou čepicemi. A obytné domy tady přímo naproti škole. A to je právě z hlediska toho že zrovna v téhle lokalitě se vyskytuje poměrně velká potravní nabídka z hlediska důchodců sypajících z oken drobečky a zejména teda ta mobilní pekárna.“ (informátor o1)

Situace se soukromými vlastníky se řeší podáváním podnětů, ale zatím ani v jednom případě nedošlo k jejímu vyřešení. I tato nečinnost, resp. vleklost (státních orgánů, nikoli obcí) vlastně vypovídá o tom, do jaké míry jsou holubi ve skutečnosti problémem. Kdyby opravdu způsobovali nepřipustné ekonomické a zdravotní škody, nepřístupnost soukromých objektů by se, podle mého osobního názoru, začala řešit intenzivněji.

Aby ale byly odchyty úspěšné, musí se provádět souběžně na všech lokalitách se zvýšeným výskytem ptáků. Vzhledem k jejich rychlým rozmnožovacím schopnostem je totiž v tomto případě nutné udržovat je neustále na nízkých číslech, a nedovolit, aby se na jednom místě stále dokola množili a pak se přesouvali do těch částí města, kde už se je jednou podařilo redukovat.

„Ten střed města, tam mají svoje gró. Tam je teplo, tam je lidi krmí. (...) Město hřeje. A proto když se uvolní místo ve středu (města), tak ti holubi se posouvají.“ (informátor d4)

Obce by tedy potřebovaly financovat odchyty i na těchto soukromých budovách, jinak by veškeré investice do regulace postrádaly smysl.

„Když to město zaplatí v rámci odchytů, tak chytáme na krmném zdroji, kde zase potažmo zmizí holubi z města. (...) Mlýny na krajích města u letiště. (...) To je soukromé. (...) Ale oni nás tam pustí na odchyty, když to město zaplatí. (...) A všichni jsou spokojeni, akorát se to nesmí nikde moc propagovat.“ (informátor d4)

Místo toho jsou naopak v očích veřejnosti obce těmi, kdo má situaci řešit.

„Ten názor občanů: dělejte s tím něco, létá to z vašich pozemků na naše domy, je dost zavádějící.“ (informátor o2)

Je to tedy začarovaný kruh, kdy soukromí vlastníci přispívají k rychlejšímu množení holubů, i když obec chytá, zatímco občané, kteří nejsou dostatečně informováni, se na obci dožadují změny nebo naopak dále zvyšují potravní příležitosti holubů krměním. Dokud se tento cyklus nevyřeší, pozbývá nákladná regulace smysl. Obec bude chytat, lidé krmít a poskytovat hnízdní příležitosti a holubi se budou dále množit.

1.9.5 Z jaké strany působí ekonomická stránka

Odchyty vyjdou i malé město na desetitisíce korun ročně. Aby byly úspěšné, musí se opakovat každý rok a musí se umístit vždy několik klecí. V ceně za provádění odchytu se odrážejí zejména následující položky:

„Cenová nabídka musí obsahovat všechno, (...) jak samotný zásah, to znamená instalace klecí, odchyt, pravidelné návštěvy, přenos holubů, jejich utracení a kafilerní likvidaci. A pak taky náklady na cestovné a výplaty zaměstnancům. (...) Je to nejvyšší částka (cestovné), proto můžu dávat nižší ceny oproti jiným firmám, protože když skloubím x zákazníků po republice, tak objíždíme ty klece dvakrát týdně, jeden den jeden okruh, druhý den druhý okruh.“ (informátor d1)

„Cena je pronájem klecí (...), zadruhé je tam pravidelná kontrola, pravidelný dosyp, zatřetí je tam likvidace holubů. (...) Cé-óčko není drahé, ale vy tam musíte do toho města jet, musíte ty klece zkontrolovat, musíte ty klece vybrat, musíte ty holuby humánně zlikvidovat a musíte je odvézt do kafilérky, to je další věc.“ (informátor d2)

„Já dělám zhruba pro 54 měst.“ „Berme to tak, že to je zhruba 20 tisíc za klec na měsíc.“ v.: „A co se všechno odráží v té ceně?“ „Všechno. Musíte tam přijet, udělat to předkolo, pak udělat papíry k tomu, to znamená smlouvu, objednávku, pak namontovat klece, pak se tam jezdí vybírat, likvidovat ty holuby – kafilerní likvidace je dneska taky poměrně drahá.“

(...) Ted' nám to chtěli zvednout na 8 korun za kus, což je strašně moc. Tak jsme to ukecali na těch 6.“ (informátor d4)

V podstatě nejde o nic, co by proškolený pracovník obce (tedy absolvent již zmiňovaného odchyťového kurzu) nezvládl levněji – bez nákladů na dopravu.

Malé obce pocítují škody napáchané holuby výrazněji, než velké. Přesně se ale vyčíslit nedají. Trus se mísí s dalšími nečistotami, čímž zvyšuje frekvenci čištění obecního majetku, ale jiné výrazné ekonomické ztráty nezpůsobuje.

„To vám takhle nikdo nedokáže vyčíslit po té ekonomické stránce. To plechování, dám příklad, těch střešních pláštů vydrží například 20 let, ale protože tam jsou tyhle sedimenty, nebo já nevím, jak bych to správně nazval, tak se ta životnost toho materiálu snižuje.“ (informátor o3)

Oprava poškozených budov je jednorázovou investicí. Po instalaci mechanických zábran se navíc daří zachovávat fasády po rekonstrukci v dobrém stavu. Ptáci by museli v místě působit velmi dlouho, aby docházelo k degradaci zdiva, parapetů a dalších prvků. Pokud se ale holubi nechytají pravidelně, ani zábrany nic nezmůžou. Buď se ptáci přesunou na vedlejší objekty, nebo se vrací a snaží se znovu zahnízdit alespoň vně budovy.

„Když jsem na jaře, letos, stál na náměstí v Benešově (...), tak jsem viděl, jak holubi hřivnáči lámou listy s těmi dlouhými stonky a zanášejí jimi ty bodce do protější vedlejší budovy, které jsme začali říkat holubí dům, protože měla jednu z nejvíce obsazených půd holuby skalními, a kterou jsme asanovali a likvidovali s jednou firmou asi před dvanácti - patnácti lety. Ta teď má novou fasádu, všechno je pěkně zabezpečené bodci a tak dále. Tak ten si to nejdřív upravoval, já se tam budu muset zase podívat, jestli náhodou nezačne tímto způsobem také hnízdit.“ „v.: Že by si stavěl přímo mezi těmi bodci hnízdo?“ „To někdy dělají, že si to tam nanosí, a ono to potom výborně drží na tom šikmém parapetu.“ (Rödl)

Větší obce dokonce ani žádný tíživý důvod k odchytu nemají. V obci 4 se chytá zkrátka preventivně, s deratizérem se uzavřela dlouhodobá smlouva, v místě chytá už deset let a stále má co. Obci stačí, že holubů je na pohled méně, další opatření ani monitoringy neprovádí. Naopak obec 2 nepovažuje holuby za problém a další odchyty v plánu určitě nemá. Nechala si sice několikrát zaplatit monitoring, z něhož pokaždé vyplynulo, že holubi jsou přemnožení a chytat by se měli, k úsudku deratizérů se však staví skepticky.

„My jsme neměli nikdy velké problémy s holuby. Co jsme si nechávali zpracovávat posudky v předchozích letech, tak se nám neprokázalo, že by byli někde přemnožení. (...) ale teď asi za poslední dva monitoringy nám vychází, že na některých sídlištích (...) by už k většímu sročení těch hejn mohlo dojít.“ „Ta firma nám zpracovávala i ten monitoring, což teda pro mě vysloveně je – já si myslím, že se tam tlučou dvě věci: firma, která deratizuje a je z toho

živa, tak když vám zpracovává monitoring, a my to samozřejmě zkontrolovat tak úplně nemůžeme, tak nevím, jestli to napočítá správně, nebo to nadhodnotí, aby mohla provést deratizaci. Nevím, jestli by to neměla provádět nějaká nezávislá firma.“ (informátor o2)

O téže obci ale informátor d1 řekl, že za monitoring jemu osobně v minulosti už dvakrát zaplatila 20 000 Kč.

„V tom monitoringu bylo jasně řečeno, že je tam dost holubů, že to je přemnožené, já nevím, kolik jich tam bylo, přes tisícovku tutově, tisíc, patnáct set, to už teď nevím, ale vím, že to bylo dost velké číslo. (...) Když ten zákazník k tomu přistoupí tak, že ano, zaplatím dvacet tisíc za monitoring, jsem spokojený...“ (informátor d1)

Prostředky na provádění vlastního monitoringu však nemá. Vzhledem k sestavování cenové nabídky, která sestává především z nákladů na dopravu, je s podivem, že není možné uvolnit prostředky na zaměstnance, který by takové šetření provedl levněji a bez vidiny následné zakázky, jíž by se obohatil.

„Ten monitoring se skládá z toho, že komunikujete s lidmi, ti vás navedou, a máte dalekohled a koukáte se. (...) Jezdíme autem a tam, kde jsou holubi, tak zastavíme a koukáme. Hledáme nebo se zeptáme lidí, kam oni létají. (...) Tipujeme, kam dáme ty klece, na určitá ta místa.“ (informátor d2)

Je nejasné, zda ekonomická motivace k odchytu vychází více od deratizéra, nebo od obce. Deratizéři nejprve straší nemocemi, ale nakonec sami uznají, že to tak průkazné není a přejdou k ekonomickým škodám.

„Když přijdete s dýchacími potížemi nebo salmonelou a podobně, které může ten holub přenášet, tak jak najednou zjistíte, že to je z toho? (...) Když to může být z jídla ze všeho. Spíš to jsou ty majetkové škody.“ (informátor d1)

Ale, jak už bylo řečeno, města už dnes tyto majetkové škody vlastně nepozorují, nevyčísľují a netrpí jimi. Odchyt holubů je tedy prováděn opakovaně, na doporučení deratizérů, kteří jezdí křížem krážem republikou – a obce jim proplácí benzín. Náklady obcí do regulace se přitom nesnižují, takže deratizéři mají z odchytu stálý příjem.

„Výrobit částku na odchyt holubů je docela složité, protože každý kouká, že to je vlastně takové okrajové, to nás moc netrápí. Když to ty lidi trápí, tak já jim dám cenovou nabídku, oni buď souhlasí, nebo nesouhlasí.“ (informátor d1)

1.9.6 Účinnost se hodnotí pohledem

Odchyty holubů se považují za nejúčinnější metodu. I z toho důvodu jsou u nás tak široce uplatňované. Informátoři je ale nehodnotili vždy z pohledu komplexní regulace,

často hodnotili jen účinnost samotného odchytu. Když město nebo majitel soukromého objektu požaduje odchyt, očekává často spíš rychlý efekt, než snižování přemnoženého druhu.

„Když už tam jednou přijdu, tak už ti lidé jsou tak napružení, že už to chtějí mít zlikvidované, zabezpečené a pryč.“ (informátor d4)

Že je odchyt potřeba opakovat pravidelně a že jednorázová akce tohoto typu má pro obec z dlouhodobého hlediska mizivý účinek, se všeobecně ví. Cílem regulace není a ani nemůže být zbavit se holubů úplně, pouze udržovat jejich populaci na přijatelné úrovni.

„Když uděláme monitoring a zjistíme, že jich tam je 200 a odchytíme jich 150 a necháme jich 50, tak jsme úspěšní. Ale těch 50, za dva za tři roky ta populace už je zase stejná těch 200. Takže my to jakoby nevyhubíme komplet, my regulujeme (...), to znamená, vždycky něco zůstane. Ta populace se dostane za určitý čas na stejnou úroveň, jako byla.“ (informátor d2)

I pokud se tedy jednorázově za desítky tisíc vychytají a usmrtí holubi a do roka až dvou jich je na místě zase stejné množství, jejich regulaci považuje najatá firma za úspěšnou. V hodnocení účinnosti jsou pro ni hlavní čísla odchycených holubů ve srovnání se stavem zjištěným během monitoringu, a zejména to, jestli jsou občané spokojeni. Stejně se k účinnosti staví i některé obce, reagují na ni ale různě. Obec 4 je spokojená s tím, že už 10 let investuje statisíce korun do odchytů v rámci preventivní regulace, jejíž účinek nehodnotí ani ze zdravotního, ani z ekonomického hlediska.

v.: *„A ta úspěšnost se měří čím?“* *„Vizuálně, u holubů: Máme holuby? Nemáme holuby.“* (informátor d4)

Obec 3 si letos objednala odchyt poprvé, ale počítá s tím, že se přes zimu zopakuje. Obec 1 si nechala ve dvou po sobě jdoucích zimách holuby pochytat, od té doby už uplynulo 5 let, během nichž se další zásah neprováděl. Obec 2 naopak vnímá fakt, že se holubi vždy opět rozmnoží na původní stav, jako důvod k neprovádění odchytů. Uskutečnila jednorázovou akci, jen aby utišila nespokojené občany. Odchyt proběhl lokálně a jeho smyslem nebylo redukovat populaci celé obce.

Deratizér nemůže předem zaručit výsledek odchytu. Pokud je výsledek špatný, dohodne se s obcí na vrácení peněz nebo prodloužení délky odchytu. Efekt ovlivňuje celá řada podmínek, zejména potravní zdroje a okolí města.

„Aby to bylo úspěšné v takovém městě, jako je třeba obec 1, tak zaprvé by tam nesmělo být žádné krmné místo okolo, aby tam holubi, kteří mají dolet za potravou zhruba, říká se, 20 kilometrů, můžou letět i dál, takže když ti holubi lítají přes to a vidí, že tam je možnost zahnízdění, vidí tam třeba pár holubů a mají to blíž k té potravě, tak se tam zahnízdí. (...) Aby se to dochytalo, tak se k tomu musí přistoupit, někdo říká, po dobu dalších třech let čtyř, aby to bylo hotový, úplně minimalizovaný. Ale to můžu udělat, když mám město, třeba Rumburk, který je úplně vyhozený bokem a dál není nic.“ (informátor d1)

Nejde-li obci jen o rychlý jednorázový odchyt, ale chce stavy ptáků snížit skutečně trvale, musí kombinovat odchty s dalšími metodami – zejména s instalací mechanických zábran a zaděláváním vletových otvorů do již vyklizených nebo potenciálních hnízdišť. Jen tak mohou odchty předstihnout rychlé rozmnožování holubů.

V devadesátých letech tento způsob regulace jistě přinesl své výsledky. Ačkoli jak říká sám docent Rödl, větší efekt nejspíš mělo rapidní snížení hnízdních příležitostí.

„Když jsme to začali v těch devadesátých letech dělat, tak v podstatě v každé (...) obci byla řada takových domů, které byly zjevné – jak tam ta střešní krytina byla nekvalitní, holubi tam posedávali.“ „Spíš rekonstrukce těch domů. Protože upřímně řečeno, to, že najednou se osídlí nějaké území (...) nějakým druhem a nebo naopak že nějaký druh odněkud zmizí, tak pak je to spíše manipulace s tím stanovištěm, nikoli to, že by někdo ty druhy mordoval jeden po druhém.“ (Rödl)

1.9.6.1 Účinnost v číslech

Obec 1

První odchyt: 345 kusů, zůstalo 10 – 15 kusů

Druhý odchyt: 165 kusů, zůstalo maximálně 10 kusů

Celkové výdaje: 92 000 Kč (180 Kč/holub) +

Obec 2

Pouze lokální odchyt: 150 kusů, zůstalo odhadem 50 kusů

Celkové výdaje: 28 200 Kč (188 Kč/holub)

Obec 3

První odchyt: 464 kusů, zůstalo odhadem 1 500 kusů

Celkové výdaje: desítky tisíc

Obec 4

Přesná čísla mi nikdo nesdělil, řádově jde o pokles z tisíců kusů na stovky během 10 let chytání. V obci je 10 klecí, jedna vyjde měsíčně na desítky tisíc Kč.

1.9.7 Metody jsou vrženy

Když se tedy obec rozhodne pro regulaci, vypíše výběrové řízení, do kterého se jí přihlásí pouze deratizační firmy, které nabízejí odchyt. Jinou metodu nenabízejí z celé řady důvodů: odchyt je skvěle zpracovaný v metodice; s jeho použitím nemůže dojít k ohrožení člověka; lze ho provádět nepozorovaně; k jeho provádění stačí jednou absolvovat kurz, a získat tak povolení k činnosti s neomezenou platností; počáteční investici do odchytových klecí chtějí podnikatelé zúročit; každá firma má své vlastní, tajné know-how a taktiku, takže zákazník jí do výkonu činnosti může jen velmi těžko zasahovat.

v.: *Proč právě odchyt? „Protože to je jediný jakoby uzákoněný styl, jak ty nebohé ptáky zlikvidovat.“* (informátor o2)

„Město chce snížit populaci, my ji snížíme klecemi, specializujeme se na klece, až budu mít potřebu používat sítě, naučím se to.“ (informátor d2)

Tato metoda má u nás už 25 let dlouhou tradici. Je jediná, která se zde dostatečně otestovala v praxi. Deratizéři, kteří ji dnes nabízejí, byli u zrodu moderní regulace holubů a na vývoji této metody, potažmo metodiky, se v 90. letech 20. století aktivně podíleli. Za účasti docenta Rödla byli mezi prvními, kdo v České republice provozovali deratizaci jako soukromé podnikání.

„My jsme přišli za Rödlem s tím, že máme požadavky od měst, ale že narážíme na legislativu. (...) U každého města je regionální veterinární ústav, na který my jsme museli přivést klece, nechat si schválit klece, a v každém městě, kde jsme chtěli něco dělat, jsme si to museli nechat schválit. (...) Už to máme schválené celorepublikově. Šli jsme za Rödlem, co s tím, a na tom základě se začala dělat ta metodika.“ (informátor d4)

Z vyprávění deratizérů vyplynulo, že získat oprávnění k provádění odchytů je velmi snadné, i to nejspíš podpořilo oblíbenost této metody. Objevují se konkurenční mladší firmy, které vstupují do výběrových řízení s výrazně podsazenými cenovými nabídkami, ale obce si je i přesto vyberou.

„To je volná živnost, dříve to byla koncesovaná, a když chtěl člověk koncesi, tak musel buď mít mistrovský kurz a pět let pracovat v oboru (...), nebo musel mít zodpovědného vedoucího. (...) Dneska přijdete a uděláte si jen kurz a už to máte. (...) Jestliže na úřadě sedí úředníček, který tomu prdlačky rozumí, nezeptá se, nic, tak vypíše výběrové řízení a ta firma, já bych si za to řekl třeba 15 000, ale ona to dá za 2 000. Za 2 000 není šance to udělat, ale vyhraje, protože je nejlevnější. (...) To jsem řekl obrazně (komentuje cenový rozdíl).“ (informátor d1)

Zákazník, ať už má jakkoli velký zájem o problematiku, si tedy nevolí ani tak metody, jako spíš firmy. A to zcela přiznaně zejména podle ceny. (Jako další důvod k volbě

odchytočných klecí uváděl například informátor o3 odbornost, což je přinejmenším úsměvné, vzhledem k tomu, že ji vlastně nedokáže posoudit.)

„Tak standardně asi jde o cenu, kterou ta firma nastaví, ale většinou, pokud je to nějaký takovýto projekt, tak se to řídí standardním výběrovým řízením, do kterého se přihlásí firmy, které splňují náležitosti, samozřejmě by měly mít pokryté všechny náležitosti z hlediska, já nevím, veterinárních podmínek, hygienických podmínek a podobně. Měly by k tomu mít i vlastní vybavení. Bohužel limitující není kvalita, ale zejména cena.“ (informátor o1)

„Někteří už zjišťují, že výběrová řízení jsou na prd a že se vybírají ty nejlevnější firmy. A nejlevnější není nejlepší.“ (informátor d1)

Ceny za odchyty jsou vždy v desítkách tisíc a ani jedna z obcí se po jiných, levnějších způsobech regulace nesháněla.

Při snaze regulovat stavy ferálních holubů se zapomíná, že podle zákona 246/1992 Sb., o ochraně zvířat proti týrání se regulací rozumí celý soubor opatření, která se provádějí soustavně a preventivně. V tomto případě se však po oblíbeném pravidlu *co není zakázáno, je povoleno* nesáhne. Obce kromě odchytů využívají už jen komunikaci prostřednictvím médií. Jen obec 4 zvolila i nástroj legislativní a vydala vyhlášku zakazující odkládání krmení pro zvířata.

Informátoři se shodli na tom, že alternativní metody jako vysazování dravců nebo sítě jsou neúčinné, ale roli možná hraje i dostupnost technologie. Například vystřelovací sítě u nás podle informátora d1 nejsou k dostání. Bohužel v některých případech se o jakémkoli alternativním smýšlení a snaze hledat účinná řešení problémů mluvit vůbec nedá.

v.: *„Slyšeli jste o kontrolovaných holubnicích?“* *„Ani bych to snad nechtěl slyšet.“* (informátor d4)

Volbu metody tedy ovlivňují zejména následující parametry: cena, časová náročnost, náročnost na zorganizování, publicita. Hledá něco, co přinese rychlé viditelné výsledky, co nemusí provádět obec sama, co vyjde v rámci dostupných možností nejlevněji a co nevzbudí pohoršení veřejnosti. Potrhaný pták (který navíc spadne mamince do kočárku...) nebo síť plná zmítajících se ptáků nejsou na pohled nic příjemného. Jenomže ani oblíbené klece nezaručují, že se zvíře nebude trápit.

1.9.8 Etika je zařízená

„Jak je možné, že ti predátoři tam chodili na ty holuby, když ti holubi se musí každý den vybírat, jak praví zákon, že odchytové zařízení musí být provozováno tak, aby zvířata nebyla týrána – to znamená: měla by být každých čtyřadvacet hodin kontrolována a vybírána. Proto jsou vůbec ty odchytové velmi nevýhodné, protože když se dělají dobře, tak jsou hrozně drahé, a proto se dobře nedělají, protože je vždycky nejlevnější zakázka vybraná, a ta zvířata tam trpí, (...) protože ty klece nebývají zakryty, nebývají seriózně obhospodařovávány, protože deratizátoři, často, bohužel, aby sehnali více zakázek, tak berou, co se dá, a jezdí třeba na druhý konec republiky chytat holuby, takže nevím, jestli se té firmě vyplatí platit chlapa, který bydlí v hotelu a každý den to tam chodí kontrolovat, to asi ne teda.“ (Rödl)

Deratizéři – dle svých vlastních slov – používají ten nehumánnější způsob regulace. Zvíře nesmí trpět, nakládá se s ním tedy šetrně a podle předpisů – klece jsou schválené a doporučované metodikou. Ptáci mají v odchytové kleci dostatek prostoru, je poměrně velká, asi 60 cm vysoká a podle výpovědí informátorů zaujímá plochu minimálně 4 m². Ptáci v ní mají krmivo i vodu. Měla by být umístěná v závětrí a ve stínu. Deratizér by ji měl navštěvovat každý den, aby se minimalizovalo riziko, že se holubům, kteří jsou v ní lapeni, něco stane. Klece veřejnost nevidí, takže proti těmto zárukám humánnosti nikdo nemůže nic namítat. Ptáky je v souladu se zákonem možné usmrcovat více způsoby, ale firmy usmrcují jedinečně plynem CO₂, protože je nejspolehlivější – smrt přijde vždy rychle a bezbolestně.

Vidím však dvojí nesoulad s požadavky zákona 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Zaprvé někteří informátoři uváděli nižší frekvenci návštěv, nikdo z nich nechodil ke klecím každý den. Zadruhé ptáci jsou v kleci vystaveni predátorům a nepřízní počasí. Predátoři se mohou sami chytit do klece, ale útočí i zvenku.

„Měli jsme umístěné klece nahoře a byla velká bouřka a ty klece se nám pohnuly a ty holubi – v podstatě to zařízení, které zabraňuje tomu, aby ty holubi se dostali zpátky, se poškodilo. A samozřejmě ty holubi tam byli jakoby uvěznění, což nesmí být. (...) Je to nepřijemné, není to správné. (...) Stalo se nám to, že nám tam vlezla poštolka, ale jelikož to kontrolujete každý den, tak poštolku jsme okamžitě pustili.“ (informátor d2)

„Dravec se tam dostane, ale to není, jako že by to bylo pokaždé. Máme po republice 50 klecí a jednou za čas, jednou měsíčně v nějaké kleci se stane, že holub vystrčí ven hlavu a dravec ho zrovna ťafne.“ (informátor d1)

„Pak je tam zaměří dravec, tak se tam přiletí na ně podívat, kdyby jim chtěl podat pac třeba nebo tak, a ukousnout jim hlavu u toho.“ v.: „To se stává?“ „Jó.“ v.: „To jste zažil?“ „Jó. (...) Zajímavé je, že jsme chytli do klece kočku, kunu (...), tak je pošklubala, poštolky běžně, sokolíky. (...) Oni to jsou většinou teď staré baráky, kde jsou střechy děravé a ty kočky tam chodí prostě po celém baráku.“ (informátor d4)

O humánnosti jako důvodu použití metody se hodně mluví, ale jen v souvislosti s legislativou.

„Ty klece jsou schválené veterinární správou. (...) Ty klece neublížíjí těm holubům, tam není, že by ten holub byl stresovaný, že by se mu mechanicky ubližovalo, mají tam zrní, mají tam vodu, takže nic jim neschází.“ (informátor d1)

„My jsme si dávali do podmínek do toho výběrka (...), jsme chtěli minimálně těch deset klecí, pak aby to bylo humánní, způsob likvidace (...).“ v.: „A co podle vás jsou ty humánní způsoby?“ „Na to existují předpisy, stanovení a normy.“ (informátor o4)

Nejde o vlastní přesvědčení těch, kdo ji provádějí. Holuba považují za škodlivý organismus, kterého se musíme zbavovat. Deratizéři nemají k holubům kladný vztah a zaměstnanci obcí, kteří s odchyty souhlasí, také ne. O hledání způsobů, jak se zabíjení holubů vyhnout, ani neuvažují (kromě informátora o2). Ochranu zvířat považují za přehnanou.

„Magoři ochránci dostali větší pravomoci (...) a zachraňují všechno, co se dá i nedá.“ (informátor d4)

„Myslím si, že by měl mít především před holubem přednost člověk.“ (informátor o3)

Deratizéři jsou přesvědčení, že svou činností přispívají k lepšímu životnímu prostředí v obcích, že dělají něco dobrého pro lidi.

„Tak samozřejmě že mám pocit, že pomáhám těm městům, že je čistím.“ (informátor d4)

Na tu část veřejnosti, která má holuby ráda, už se ale takové ohledy neberou.

„Přijel z XXX taxíkem takový jeden starší pán, že jsme mu chytili holuba (ne chovného, ale oblíbeného ferálního), tak mi přijel do XXX, tak jsme vytáhli z klece holuba, který měl nalomené křídlo, se kterým nemohl létat, takže jenom ťapal, a jednu nohu měl pahýl a druhou měl takhle kratičkou, celou cvaklou. Takže si ho odnesl, za týden jsme ho chytili znovu na tom samém místě (...) a pak jsme mu tvrdili, že už jsme ho opravdu nenašli. On byl schopný tím taxíkem zase pro něj přijet.“ (informátor d4)

„Krmiči“ jsou velmi nepopulární a všichni informátoři se nad nimi rozčilují. Někteří mají pochopení, ale i tak se ke krmení holubů staví jako k něčemu, co by se dělat nemělo. Většina ho z pochopitelných důvodů považuje za hloupé a nepřijatelné.

„Samozřejmě že se to porušuje (zákaz krmení), protože lidi jsou praštění, sami sobě vlastně ubližují. (...) Babičky krmí rády holuby a všechno možný. (...) A oni jsou praštění už i ti mladší. (...) Na jedné straně my tu děláme všechno pro to, aby to prostředí bylo co

nejméně zaplevelené těmi v uvozovkách škodlivými organismy, jako jsou hlodavci a holubi, a na druhé straně tady existuje určitá skupina lidí, která si je vyloženě živí.“ (informátor o4)

Jenomže důvody pro zařazení holuba mezi škůdce tu vlastně nejsou doložené. Vypovídá o tom i fakt, že když obec s praktikami deratizačních firem nesouhlasí, ptáky chytat nemusí. Touto cestou se chystá vydat obec 2. Informátor o2, vedoucí odboru životního prostředí, byl v době odchytu ještě na pozici referenta a už tehdy s chytáním nesouhlasil. Jako jediný má na paměti, že odchyt je nástrojem regulace, kterou si vyžadují nepříznivé dopady zvířat na člověka a jeho životní prostředí, že k jejich usmrcování musí být reálný důvod, kterým rozhodně není samotný fakt, že jich je někde hodně.

„Nebudeme teď deratizovat, dokud nebudeme mít prokázané, že se tady někde objevila nějaká nemoc, která je přenášena holuby, je to v neúměrném množství, je to už zdravotní ohrožení obyvatel.“ (informátor o2)

Hygiena nenařídila ani odchyt v obci 3, která má zhruba 10 000 obyvatel a čelila zhruba 2 000 holubů. Nešlo totiž o zdravotní riziko. Je zřejmé, že osobní postoj zaměstnanců obcí hraje roli, a ptáci v dnešní době spíše obtěžují, než škodí.

„Tam bylo hlavní, že ti holubi byli uprostřed města, v centru, kde byla škola, a že svým trusem likvidovali nejen tu školu, ale znečišťovali okolí a děti přes to chodily do školy a podobně. To je prostě nemyslitelné, aby to tam bylo.“ (informátor d1)

Holubí trus zkrátka špatně vypadá a musí se uklízet. Nikdo nevyčíslí, kolik takový úklid stojí, a nikde není statistika, která by doložila, jaké zdravotní ohrožení z takového chodníku plyne. Přesto je trus hlavním důvodem, proč zabíjíme holuby po stovkách.

1.9.9 Dáme šanci holubníkům?

Z informací v předchozích kapitolách vyplynulo, co se zohledňuje při výběru metody regulace, čím se argumentuje při obhajobě odchytů a co by tedy mohlo ovlivnit i posuzování kontrolovaných městských holubníků. Podle zjištěných faktorů budu obě metody porovnávat v této kapitole. Zaměřím se na připomínky informátorů, protože právě obdobné dotazy a reakce vypovídají o tom, proč se u nás kontrolované lofty nepoužívají. Zejména pak na informátora d1, se kterým jsem musela provádět rozhovor dvakrát a který po našem prvním setkání o holubnicích zjevně přemýšlel. Některým informátorům se myšlenka zdála dobrá, následující faktory by jí ale mohly stát v cestě i podle nich. Názory

na metodu ovlivňovaly také osobní postoje k holubům, k ochráncům zvířat a v případě deratizérů samozřejmě i profesní vztah k metodě odchytů.

1.9.9.1 Finanční stránka

„Ano, dá se to, myslím si, že by to fungovalo, ale několik otázek: Kdo to bude platit? (...) Když to bude dělat město, tak to bude platit, ale musí platit obsluhu, nejen postavení holubníku.“ (informátor d1)

Kolik by to stálo – nejčastější otázka informátorů. Zdůrazňovali, že se bude muset zaplatit člověk, který se o holubník bude starat, a že se bude muset investovat do zbudování potřebných prostor. Najatým firmám se však také platí za pravidelné návštěvy a za pronájem klece, tedy za prostor. Spolu s deratizéry si navíc musí najít čas i zaměstnanec obce, aby zpřístupnil střechy objektů a občas i zkontroloval, jak odchyt probíhá. V tomto směru by tedy nebyl až takový rozdíl. Navíc by odpadly nezanedbatelné náklady na pohonné hmoty, protože holubník by zvládl obstarávat místní člověk pracovník. Správa holubníku by se určitě měla zahrnout do dlouhodobého rozpočtu obce nebo v případě zodpovědných měst přímo do strategického plánu.

Počáteční investice do zbudování loftu není tak vysoká, jak se většině informátorů zdá. Holubi nejsou nároční, takže by nebylo nutné utrácet peníze za jejich komfort, stačí jim přihrádky nebo police. Interiér by se musel pouze důkladně izolovat od nižších pater budovy, ovšem s ohledem na dobrou přístupnost.

Prostředky nutné pro údržbu loftu by se pak týkaly především krmiva, úklidu a likvidace vajec a trusu, s tím spojených pracovních pomůcek a případné veterinární péče.

„Jsou ochotní akceptovat jakékoli, v uvozovkách, vybavení toho podstřešního prostoru. Když je to úplně prázdné a není tam nic, tak oni mají hnízda na zemi (...) a jsou docela spokojení.“ (Rödl)

Nebylo by nutné platit poplatky za plyn na usmrcování ptáků a za likvidaci jejich mrtvých těl. Nechoázelo by k nekontrolovanému přemnožení a s ním spojeným nárazovým výdajům na odstraňování trusu a škod, jež tento trus napáchal. V ideálním případě by holubi mohli být dokonce využitelní, podaří-li se pečovat o jejich zdraví. Například v Londýně, jak jsem se dozvěděla od informátora o2, pomáhají holubi monitorovat znečištění ovzduší (Pigeon Air Patrol). Kdyby se trus využíval jako hnojivo, nemuselo by se platit za jeho likvidaci. Bez přítomnosti patogenních organismů už by se

nejednalo o nebezpečný odpad. Místo poplatků kafilériím by se dalo naopak vydělat na prodeji holoubat, například.

„Já jsem na vlastní oči viděl ten holubník, měli ho v Egyptě (...), jenomže ti holubi se drželi opravdu jen v tom resortu a oni je neredukovali, oni je tam měli pro potřebu, oni je chovali.“ (informátor d1)

1.9.9.2 Dopady na zdraví

„Ti lidé, kteří to dělají, tak musí mít osobní ochranné prostředky, respirátory.“ (informátor o3)

Jak vyplynulo z rozhovorů i z rešerše literatury, největší problém je trus, který by se dal odstranit, ne samotná přítomnost holuba jako zdroje nákazy. Posedávání a kálení na objektech vadí z estetického hlediska, zatímco kumulace trusu v podstřešních prostorech je jediný skutečný problém z hlediska zdraví. Holubníky by se tedy musely důkladně a pravidelně čistit, aby se nejen holubi, ale také houby a paraziti nestíhali rozmnožovat do míry, která by mohla ohrožovat zdraví lidí i ptáků.

1.9.9.3 Časová náročnost

„Takže pět let budete mít nejen holubník, ve kterém budou holubi, ale budete mít ještě holuby ostatní, kteří budou dál hnízdit (mimo) a tak. A kdyby se to podařilo, kdyby se všichni holubi stáhli do holubníku, tak zase máte dalších 5 let, než pomřou (...) A navíc zákazník chce, aby ti holubi byli okamžitě zlikvidováni.“ *„Kdo to bude obstarávat? Kdo tam bude chodit jednou dvakrát týdně? No možná jednou by stačilo, protože oni nemají těch vajíček tolik.“* (informátor d1)

Že zákazník chce, aby byl zásah rychlý, nelze považovat za argument, pokud se nebudeme o asanaci dlouhodobě osídleného a silně zamořeného objektu. Takových míst už je však pomálu (a předpokládám, že většinou nespádají pod pravomoc obce). Lofty slouží k plošné regulaci holubů na úrovni celých měst. Jako jiná preventivní opatření vyžadují trpělivost a systematickosti. I odchyty už probíhají 10 let a teprve to začíná být znát – přičemž není jisté, do jaké míry se na tomto úspěchu podílí snížení hnízdních příležitostí.

„Znám města, kde se už chytá řekněme od těch devadesátých let, pravidelně, intenzivně, a už je to vidět.“ (Rödl)

Častý argument informátorů, že ve srovnání s chytáním ptáků jde o metodu pomalou, a tudíž méně účinnou, tedy není adekvátním důvodem k nepoužití kontrolovaných holubníků.

Souvislá regulace by navíc nesváděla k jednorázovým, populistickým a neefektivním odchytům.

„Občas se v komunitě, co bydlí v nějakém domě, na sídlišti a podobně, si stěžují, že je holubi obtěžují svým trusem a tak se snaží tu situaci řešit. Je zajímavé a celkem úsměvné, tím já se bavím, že vždycky, když je tak poslední rok před koncem volebního období, tak města udělají ohromnou kampaň, shrnou všechny požadavky veřejnosti a vždy věhlasně řeknou ano, my jsme udělali tady sezení, sezvali jsme odborníky a máme plán na regulaci holubů.“ (Rödl)

Navštěvovat klece několikrát týdně je nezbytné jednak kvůli jejich omezené kapacitě, jednak proto, že pták je v nich lapen, vystaven nebezpečí a odkázán na krmí a vodu od člověka. Díky lofts by měl bezpečné útočiště a zajištěný přístup k pitným i potravním zdrojům. Čištění a doplňování krmiva by zabralo řádově jednotky hodin týdně. Při instalaci stojanů s krmením za drobný poplatek by se navíc o ptáky (zejména v zimních měsících) starala veřejnost.

1.9.9.4 Komunikace s veřejností

„Akorát si myslím, že by se to muselo projednat i s lidmi, jak by se na to tvářili, jestli by právě nebyly protesty.“ (informátor o2)

Je zvláštní, že odchyty s veřejností nikdo nekonzultuje. Metoda kontrolovaných holubníků by se neobešla bez dlouhodobé a soustavné osvěty. Na rozdíl od metody odchyť by se veřejnost musela vše podstatné dozvědět předem. Omezení nekontrolovaného krmení je totiž zcela klíčové. V komunikaci s „krmiči“ by holub neměl vystupovat jako škůdce, ale jako tvor, jehož welfare leží obci na srdci. Občanům by se muselo vysvětlit, že nevhodné krmení ptákům škodí, a proto je zakázané pod pokutou. (Výtěžek z těchto pokut se investuje do nového konceptu regulace přemnožených ptáků.) Dále že nekontrolované rozmnožování holubů nutí majitele objektů k jejich chytání a usmrcování, což přeci nikdo nechce. Je tedy v zájmu všech, aby se nadále krmilo pouze na k tomu určených místech.

Veřejnost se musí zbavit neopodstatněného strachu z holuba. Musí se dozvědět, v jakých situacích je pro jejich zdraví nebezpečný a v jakých naopak ne. Lidé se závažně sníženou imunitou musí být seznámeni s možnými riziky. Nejlepší formou osvěty je ochotná komunikace jak na úřadě samotném, tak prostřednictvím médií včetně sociálních sítí. Holubi už po našem boku po staletí žili, neměl by být problém toto soužití obnovit, nastaví-li se mu vhodné podmínky.

1.9.9.5 Soukromé vlastnictví

„Umístění holubníku – kam ho dáte? (...) Vy dáte někomu na střechu holubník, a když ho nebudete vykydávat pravidelně, zase když tam budete chodit pravidelně ho vykydávat, tak ty holuby budete plašit..“ (informátor d1)

Stejně důležitou součástí osvětové kampaně je vedle omezování potravních zdrojů také komunikace důležitosti mechanických zábran. V tomto směru se největší překážkou zdá být soukromé vlastnictví, na němž selhávají i odchyty. Zde vidím jako nepříjemné, že obce, potažmo stát, nedokáží přimět vlastníky objektů, aby jednali v souladu s legislativou. Jsou-li holubi takovou zátěží, že považují za nutné je usmrcovat, pak by se na regulaci měli podílet i majitelé objektů, kteří k této zátěži přispívají svou nečinností.

Nelze předpokládat, že by se podařilo nalákat do loftů holuby i z neošetřených dobře krytých prostor. Většina měst už dnes ale tolik příležitostí k pohodlnému hnízdění nenabízí, takže ptáci hnízdí i na místech, která pravděpodobně opustí, nabídne-li se jim krytá teplá půda.

„Když ten chudák holub, mu zavřete všechny vikýře, aby nemohl do těch půdních prostor, tak on si vleze pod hřeben, dám příklad, ze severní část, protože z jižní části, jdou vítr třeba s deštěm, a je tam skrytý za tím hřebenem, aby na něj tolik nepršelo, tak až takhle se zoufale snaží nějakým způsobem skrývat, zahnízďovat.“ (informátor o3)

Pokud by se tento předpoklad ukázal jako správný, mohl by pomoci vyřešit i zmiňované spory s obchodními domy. Ptáci by na nich nejspíš nadále hřadovali, ale hnízdili by na místech umožňujících vybírání vajec, takže jejich počet by se snižoval i tam, kde odchyt selhává.

„V obci 4 je Tesco, malé, a tam ti holubi jsou zvyklí sedět na římsách, tam mají takové široké římsy nad vchodem, tam mají takhle trusu, my máme nahoře klec, do toho nechytíme nic, protože ti holubi na té římsě bydlí a vyjde dědeček babička, koupí deset rohlíků a nahází deset rohlíků. No tak ti holubi sletí dolů, nažerou se, vyletí zpátky. Maximálně se zaletí napít, ale proč by létali zbytečně vysoko na tu střechu, aby se chytli do klece.“ (informátor d4)

Jak ukazuje zahraniční praxe, holubník by se dal umístit i přímo na střechu obchodního domu, stačilo by ptáky nalákat jen o něco výš (PiCAS).

1.9.9.6 Účinnost

„Oni se tam nestáhnou, oni už mají svoje hnízdiště (...) a do těch se vrací. (...) Kdo vám řekne, že tam zůstanou? (...) A jakmile pomrou, tak tam nalétnou další.“ (informátor d1)

Tento argument vyvrátil sám informátor d1 dříve během téhož rozhovoru. Právě situace v obci 1 je totiž ukázkou toho, že najdou-li holubi příhodné místo, stahují se k němu.

„Přes obec 1 létají holubi z obce 2 za potravou, tam k místním jézéd'ákům, takže prostě tam přibrzdili, viděli, že tam je nějakých pár holubů, co zůstalo, tak prostě u nich zůstali a namnožilo se to.“ (informátor d1)

Nejpříhodnějším místem by samozřejmě byla budova, kterou již obývají zvenčí, nebo půda vzdálená od původního hnízdiště řádově jednotky metrů, protože je pravda, že holubi neradi opouští místo, kde se vylíhli. Sami informátoři uváděli, že když se nepodaří chytit všechny ptáky, tak se přeživší kusy na zabezpečený objekt vrací a snaží se hnízdit zvenčí (k čemuž někdy využívají i hroty, hnízda na nich dobře drží) nebo se dokonce dobývají dovnitř a objekt tak dále poškozují. Ve všech zkoumaných obcích se nachází nějaký takový objekt, na který se ptáci neustále ve velkém množství vrací.

„Podle mě tam ty holubi byli třeba na půdě, půdu zavřeli, vyhodili holuby a holubi si tam zvykli a prostě tam zůstávali.“ (informátor d1)

Druhou situací, která po zabezpečení objektu nastává, je, že se ptáci přemístí na jiné budovy v okolí, jako se stalo v případě obce 1. To by v zájmu dobrých vztahů nemělo být považováno za úspěch. Lze ale předpokládat, že ptáci se ze soukromých budov a památek do krytého holubníku vrátí.

Aby byli holubi ochotní usadit se v připraveném holubníku, měl by splňovat obdobné požadavky, jako klece, tzn. umístění optimálně vysoko a splynutí s okolím.

„Když jsme klece natřeli nebo nastříkali na nějakou barvu, už to nebylo tak atraktivní, jako když byly rezavé. (...) Nebo pozinkované klece - už s tím je problém.“ (informátor d4)

Kromě samotného hnízdění v interiéru by se pobytu ptáků musel přizpůsobit i exteriér. Holubi v průběhu dne hřadují i na několika různých místech, a to nejlépe s dobrým výhledem.

„Tam svítilo krásně sluníčko, nefoukalo tam, a holubi viděli pohyb kolem sebe, protože od rána do večera tam někdo chodil, holub je strašně zvědavý, ten vám nebude sedět v horním traktu, tam se jde jenom vyspat, ale prostě sedí na římsách nebo střechách, kde je vidět nějaký pohyb.“ (informátor d1)

Aby trávili co nejvíc času v jednom místě, mělo by být v centru města, v blízkosti lidí, nikoli uklizené stranou. S tím samozřejmě souvisí i kumulace trusu v okolí hřadovišť.

Kontrolovaný holubník proto vyžaduje další technická řešení, která by umožnila odklízet trus i mimo samotný holubník. Při nízkých počtech by ho samozřejmě bylo méně, než je tomu při současné velikosti populací.

Nálety dalších holubů by vzhledem ke kapacitě holubníku a teritorialitě hejn probíhaly průběžně, obyvatelé okolí by se tedy nemuseli bát, že najednou přiletí sto holubů a osídlí město. Podle informátorů se do klecí chytají ptáci vždy z jednoho hejna, jde zhruba o 10 – 20 kusů. I do holubníku by se tedy postupně slétaly zhruba takové počty.

Velká města by proto potřebovala instalovat více holubníků. Ty by se nemusely nacházet nutně v centru, ale i na periferiích pod vyzorovanými trasami přeletů za potravou mimo město.

„Muselo by to být minimálně v rámci celého kraje. Pokud bychom se tady v obci I rozhodli, že uděláme jeden holubník, tak si nemyslím, že to bude mít nějaký extra efekt, muselo by se to vzít plošně a každá obec, každé město pokud by mělo svůj obecní holubník a v tom se eliminoval počet těch vlastních holubů, tak by to teoreticky jistý efekt mít mohlo.“ (informátor o1)

Města by musela regulaci pomocí holubníků pojmout skutečně komplexně, nejlépe na úrovni krajů. Totéž se totiž týká i odchytu – stejně jako je neúčinné instalovat v obci jednu klec, nepřinesl by jeden osamocený holubník kýžený výsledek. Nicméně ptáci by se do něj časem slétli: za potravou a úkrytem. V tomto směru by tedy účinný být měl.

Dostat holuby do holubníku by tedy možné bylo, otázka je, jak dlouho se podaří je v místě udržet. Informátor d4 uvedl, že s metodou zkušenost má a že se ptáci přesunuli jinam, právě proto, že jim člověk bral vejce. I podle docenta Rödla byla metoda neúspěšná, ale prý ji zkoušeli „veterináři“, nikoli on, a o tom, že by ptáci odlétali kvůli vybírání vajec, se nezmínil. Holub dokáže rozeznávat lidi, s nimiž přišel do kontaktu, a reaguje na ně podle předchozí zkušenosti (Belguermi; Bovet; Pascal; Prévot-Julliard; Saint Jalme; Rat-Fischer; Leboucher, 2011). Kdyby tedy vejce vybírala vždy stejná, přátelská osoba, ptáci by se nemuseli vyplašit a v holubníku by setrvali trvale.

„Otázka je, jaká by byla politická vůle k tomu, aby se vůbec něco takového zrealizovalo, neboť nejsou podklady k tomu, žádná uchopitelná exaktní čísla k tomu, aby bylo jasně řečeno: ano, udělejte tohle, bude to mít ten a ten efekt a bude to jenom dobře.“ (informátor o1)

Absenci exaktních čísel o efektivitě z českého prostředí suplují údaje ze zahraniční praxe. Dokumenty o účinnosti odchytů se navíc také nikde exaktně nevedou a nezveřejňují, deratizéři nedokáží zaručit výsledky, přesné údaje nejsou ani o zdravotních rizicích nebo

o ekonomických škodách, nemyslím si tedy, že by právě chybějící data měla být překážkou.

Ve srovnání s odchyttem, který operuje s cyklickým narůstáním a klesáním početních stavů holubů, by kontrolované holubníky pomohly udržet populaci obce na nízkých číslech stále. Účinnost odchytů v posledních letech snižují mírné zimy, protože je během nich těžší nalákat ptáky za potravou do klecí. Vybírání vajec je na počasí nezávislé.

Odchyt je účinný v odstraňování následků, zatímco kontrolované holubníky řeší samotnou příčinu problému: rychlé rozmnožování. Dalším nutným řešením je již zmiňované omezení potravních zdrojů a zabezpečení budov v okolí. Po vzoru Basileje by se však po omezení potravních zdrojů mělo k odchytům ještě jednou přistoupit, aby ptáci nehladověli. Navíc to značně urychlí celý regulační proces. Vychytají se mladší kusy a ty, které zůstanou, už před sebou nebudou mít tak dlouhý život.

„Když my chytáme, tak chytáme nejdřív tu populaci, která vlastně nemá zdroj potravy, která k tomu zdroji potravy se musí dobít. To jsou ti mladší, kteří si musí místo v hejnu teprve dobít. Takže chytají se nejdřív ty mladší, což znamená třeba ten listopad, prosinec, a pak když jinde není potrava, tak se začnou chytat i ti starší. Ale ti starší mazáci si vždycky nějakou potravu najdou.“ (informátor d1)

Docent Rödler podporuje holubníky s možností dálkového uzavření budované za cílem odchytu ptáků a snaží se je firmám doporučit, protože jsou podle něho neúčinnější, ale nedaří se mu změnit zaběhnutý zvyk.

„Bylo by to rozhodně etičtější, ale bylo by to i praktičtější po všech stránkách. (...) Ale rozhybat do toho lidi... Je zajímavé, že na některé technologie se lidé okamžitě jsou schopni přeorientovat, ale do něčeho je narvat, a zvlášť tu obec hygienickou, děděďáckou, ty jsou, řekl bych, po vzoru některých ostražitých hlodavců mají velkou neofobii. (...) Je známé že to funguje, (...) není důvod proč to někdy aspoň někde nezkusit, a já všude, kam teď přijedeme, je nabádám a snažím se je na to navést, ale zatím můžu říct upřímně, že se mi to nějak moc nedaří.“ (Rödler)

1.9.9.7 Míra humánnosti

Už v kapitole 3.2.8 o etické stránce volby regulačních opatření poukazují na nedostatky odchytových klecí z hlediska utrpení zvířat. Útoky dravců a nepřízeň počasí budou holuby ohrožovat samozřejmě vždy, holubník (tedy přeneseně člověk) ale neomezí jejich možnosti obrany či úniku. Nebudou uvězněni.

„Další výhoda je ta, že v takovém zařízení (holubník) nezáleží na tom, kdy ten zákrok se udělá (...). Zatímco u těch odchytů, na to je člověk vázaný, a když dojíždí třicet – padesát

kilometrů a měl by přijet další den, ale nastanou mu jiné povinnosti doma, a on si řekne sakra, mne se to nehodí, ale oni tam chcípnou, žejo.“ (Rödl)

Přemnožením trpí i holub. Díky bohaté potravní nabídce se rychle množí, ale nemají kde hnízda stavět nebo hnízdí ve vysokých počtech v podmínkách, které podporují šíření chorob a množení parazitů v neúnosné míře. To není rizikem jen pro lidi v okolí, snižuje se tak welfare samotných ptáků.

Díky údržbě holubníků, vyklízení trusu, zachovávání dobrého zdravotního stavu holubů a z toho plynoucího snížení zdravotních rizik pro lidi nebude nutné asanovat zamořené objekty, což se provádí za pomoci chemických přípravků. I to by přispělo ke zlepšení životního prostředí.

Informátoři 2 a 4 navíc zmiňovali, že certifikát k provádění odchyty lze získat snadno a přibývá firem, které mají povolení chytat, ale nemají dostatečné zkušenosti. Nabízejí své služby velmi levně, takže jsou i přes nižší kvalitu konkurenceschopné. Snižování ceny by mohlo být umožněné nižší frekvencí návštěv instalovaných klecí – to je jen má domněnka, ale myslím, že by se neměla podceňovat.

„To je volná živnost, dříve to byla koncesovaná, a když chtěl člověk koncesi, tak musel buď mít mistrovský kurz a pět let pracovat v oboru (...), nebo musel mít zodpovědného vedoucího. (...) Dneska přijdete a uděláte si jen kurz a už to máte. (...) Jestliže na úřadě sedí úředník, který tomu prdlačky rozumí, nezeptá se, nic, tak vypíše výběrové řízení a ta firma, já bych si za to řekl třeba 15 000, ale ona to jde za 2 000. Za 2 000 není šance to udělat, ale vyhraje, protože je nejlevnější. (...) To jsem řekl obrazně (komentuje cenový rozdíl).“ (informátor d1)

Může jít o zavádějící informaci, jde o velmi subjektivní pohled deratizérů a zkušenost s těmito mladšími firmami nemá žádná z mnou dotazovaných obcí. Nicméně nejde o věc neuvěřitelnou a vyzývá k zamyšlení. Pokud je pravdivá, signalizuje, že je čas na změnu.

ZÁVĚR

Ačkoli jsem dotaz, jaké mají osoby angažované v regulaci holubích populací povědomí o ferálních holubech a o možných metodách jejich kontroly, zařadila v pořadí výzkumných otázek této práce až na poslední příčku, v závěru si zaslouží zaznít jako první, sám totiž figuruje v odpovědi na zbylé dvě. Zaměstnanci zkoumaných obcí dostali za úkol řešit holuby bez ohledu na to, jestli mají předpoklady ke splnění takového zadání. Počítá se totiž s tím, že se jednoduše najme firma, která vše zařídí. Očekává se, že tato firma dobře zná zvíře, jehož odchytům se zabývá, orientuje se v legislativě a uplatní ty nejvhodnější metody regulace. Zaměstnanci obcí, s nimiž jsem mluvila, reprezentují z mého pohledu obec jako celek. Fakt, že projevili neznalost legislativy nebo nezájem o problematiku, má několik dopadů.

Zprvė obce nevyužívají všech nástrojů, které jim zákon nabízí a které by zvýšily efektivitu regulace. Především větší snaha o snížení potravních příležitostí holubů a lepší zabezpečení soukromých objektů (tak, aby se v nich nebo na nich ptáci nemnožili do lokálně neúnosných počtů) by v součinnosti s odchty přinesly nezanedbatelně lepší výsledky. Ano, někde se vydávají vyhlášky znemožňující krmení synantropních živočichů, respektive znečišťování obce umístováním potravin na veřejné prostranství, avšak jejich dodržování se, nejspíš z pochopitelných kapacitních důvodů, důsledně nehlídá. Při regulaci holubů se hledí především na odstraňování již přemnožených zvířat, samotnému přemnožení se nepředchází. To se projevuje i na finančních nákladech – stále je co chytat. Odchyty jsou drahé, navíc je maří budovy v soukromém vlastnictví, s nimiž se obce, potažmo stát, nedokáží vypořádat. Neefektivní jednorázové odchty, dokonce mimo obecní pozemky, nejsou výjimkou. Obce zapomínají, že regulace je proces, měla by se tedy provádět soustavně a komplexně, za využití různých nástrojů, a vést k udržování zdravé velikosti populace druhu, zatímco čekat, až situace přeroste do neúnosných mezí, a pak přistoupit rovnou k usmrcování zvířat neodpovídá jejímu principu. Podnikatel provádí odchty, za což je placený, ale odchyt sám o sobě ještě není regulace.

Zadruhé obce mají tendenci příliš spoléhat na schopnosti a znalosti deratizérů, přičemž zapomínají, že deratizér je podnikatel. Nekonrolují (a ani nevědí, jak kontrolovat), zda svou práci provádí v souladu se zákony – českými i přírodními. Tím trpí jak holubi zavření v klecích příliš dlouhou dobu, vystavení nebezpečí bez možnosti úniku, tak finanční rozpočet obce. Zástupci obce se zeptají podnikatele, jak mají regulovat holuby, a on jim – zcela pochopitelně – nabídne jako nejúčinnější tu metodu, která ho živí a do níž

investoval kapitál, jehož návratnost je pro něj cílem. Ani on sám přitom své znalosti nijak nerozšiřuje a spoléhá se na to, co ho naučili na kurzu, díky němuž získal certifikát, a hledí dodržovat zejména zákony upravující jeho podnikání.

Zatřetí nedostatečná znalost problematiky a svých vlastních možností vede k tomu, že obce mají pocit, jako by existovaly jen dvě cesty. Buď ptáky pochyťme a zabijeme, nebo chytat nebudeme a vydržíme spílání občanů. Přitom si nezjišťují, jaké důvody k provádění regulace lze považovat za relevantní. K odchytům přistupují na základě toho, že jim deratizační firma provedla monitoring se závěrem: holubů je mnoho, mělo by se chytat (my vám je za další peníze pochyťme). Mají obavy z nemocí a škod, ale zároveň konkrétní zdravotní rizika neznají a škody nedokáží vyčíslit. Do zde zmíněného chytání spadá i vysazování dravců. Všechny známé alternativní metody jsou založené na tom, že někdo přijde a regulaci v místě obce vykoná.

Tím se dostávám k dalším hlavním zjevným faktorům ovlivňujícím výběr metody a jejího vykonavatele. Vedle neznalosti je tím nejočividnějším jednoduchost: zaměstnanec obce je jen zadavatel zakázky, který deleguje svou práci na někoho jiného. Nebudu soudit pracovní vytížení a časovou kapacitu pověřených osob, snaha ušetřit čas a celou věc rychle a s minimálním úsilím vyřešit je však patrná u všech dotazovaných pracovníků obcí. Prezентují se jako členové institucí, jež mají svázané ruce – ať už ve věci soukromého vlastnictví a omezování „krmičů“, nebo přílišné ochrany zvířat. Spíše však jde o neochotu přistupovat ke složitějším řešením. I klecové odchvy holubů by mohl provádět proškolený zaměstnanec obce, jemuž by se nemuselo platit za pohonné hmoty, ale najmout firmu je zkrátka jednodušší. Vše usnadňuje i nenápadnost instalované klece – díky tomu, že o odchvy ví jen minimum lidí, nemusí se jim nic složitě vysvětlovat a komunikace s veřejností přichází na řadu často až tehdy, když si to přeje sám zadavatel odchvy.

Rychlost je dalším velmi významným faktorem. Protože účinnost metod se měří pohledově, je potřeba, aby byla vidět rychlá změna. Ptáci musí zmizet ihned a obce za to platí desítky tisíc. Holubi jako by se stali nástrojem či symbolem uspokojování tužeb veřejnosti, tedy voličů. Bohužel, jak už to chodí, jsou lidé, kteří sebevědomě, nahlas a úporně prosazují své zájmy, a vedle nich lidé nekonfliktní, kteří se úřadů nedovolávají, a dokonce neteční, které jako by nic nezajímalo. Jen část veřejnosti tedy projeví svůj názor a je vyslyšena. Je však usmrcování zvířat něco, čeho se může část veřejnosti dožadovat? K regulaci by se mělo přistupovat na základě buď statisticky zjištěných, nebo ojedinělých, avšak velmi závažných rizik, ne na základě toho, že občany zvíře obtěžuje nebo že se ho neopodstatněně bojí. Holubi mohou ohrozit lidské zdraví za určitých podmínek, které ale

běžný člověk vlastně nezná. Nezná ani choroby, kterých holubi, jak přeci každé malé dítě ví, „přenášejí“ celou řadu. Přesto se bojí a chce se zdraví nebezpečných ptáků rychle zbavit. A někteří politici mu toto přání ochotně splní.

Ačkoli se ze všech stran skloňuje ekonomická stránka věci, reálnou snahu najít levnější řešení jsem nezaznamenala. Odchyty jsou drahé, proto se někde nechytá, někde se chytá jen občas. Jiné metody regulace než odchyt české deratizační firmy běžně nenabízejí, takže ve všech mnou dotázaných obcích se sice v souladu se zákonem o veřejných zakázkách (zákon 137/2006 Sb., § 78) vybraly cenově nejvýhodnější (a legální) nabídky, ale ne metody. Hledala se ta nejlevnější nabídka odchytu, nikoli nejlevnější metoda regulace. Účinnost jako důvod pro volbu dané metody zazněla také, ale pravdou je, že obce účinnost nijak nekontrolují. Lépe řečeno, kontrolují, kolik toho deratizér chytil, ale ne, zda je populace účinně regulována. Účinnost odchytu totiž ani není možné nějak exaktně vyjádřit. Při volbě metod se často hledí také na humánnost – slovo, které mají deratizéři i pracovníci obcí spíše naučené. *Humánnost* jako by splývala *s legálností*. Zákony nám příkazují zvířata netýrat, zákony povolují ty a ty metody, tudíž ty a ty metody jsou humánní.

Důvodem, proč v českých městech nenašla metoda kontrolovaných holubníků uplatnění, není ani její finanční nákladnost, ani její neúčinnost, ani potenciální zdravotní riziko. Nepoužívá se, protože s ní obce nejsou dostatečně obeznámeny a protože na trhu chybí firmy, které by ji nabízely. Důvod tkví v nastavení procesů výběru. Ačkoli z dlouhodobého hlediska je to metoda levná a účinná, na rozdíl od rychlého jednorázového odchytu by znamenala vysokou a soustavnou účast obce na „chovu“ holubů. Musela by se uplatnit legislativa a osvěta, namísto zajetých, léty ověřených a bez problémů probíhajících procesů, které vedou spíše k uspokojivému vykonání pracovních úkolů, než k reálné regulaci ferálních holubů. Zjednodušený vzorec volby metody vypadá následovně: Zaměstnanec obce vychází z pokynů deratizační firmy a deratizační firma vychází z certifikované metodiky vydané ministerstvem zdravotnictví a z dalších rad jejího autora, doc. RNDr. Pavla Rödla, CSc. Docent Rödl sice považuje holubníky (odchytové, nikoli pro chov) za nejúčinnější metodu, ale bohužel to nenapsal do metodiky a pro soukromé podnikatele by bylo komplikovanější na tomto postupu vydělat.

Přístup k regulaci holubů se v České republice přestal vyvíjet. V 90. letech 20. století zde obce i deratizéři ve spolupráci s hygieniky a veterináři odvedli skvělou práci. Asanovali zamořené budovy leta obývané holuby, čímž zbavili české občany zdravotního nebezpečí a pomohli jim k lepší ochraně majetku před trusem. Vyvinuli účinnou a při

kvalitním pracovním výkonu i ke zvířatům ohleduplnou metodu odchyty (opět nikoli regulace). Vlastně se dá říct, že alarmující situaci vyřešili, s tím se spokojili a bez ohledu na vývoj soužití člověka s holubem od tohoto osvědčeného řešení neupustili. Metody se přizpůsobily legislativním změnám, ale ne faktu, že už dnes nemáme silně znečištěné půdy s vrstvami trusu, že nás ptáci neohrožují na zdraví, že škody na majetku nejsou vyčíslitelné a ani nijak zásadní a že opakované odchvy samy o sobě nezmůžou tolik, co v minulosti provedená likvidace hnízdišť. Vytvořil se obraz, že holubi škodí, občané je ve své blízkosti nechtějí, a tak obce najímají firmy, aby ptáky pochyty, protože odchvy jsou legislativou schválené, čímž občanům pomáhají a vše je jak má být. Není důvod věci měnit, protože holubi jsou vlastně okrajová záležitost, kterou už máme po létech zkušeností pod kontrolu – komunikačně, politicky, spíš než ekologicky.

Svým způsobem, troufám si říct, jsme svědky redomestikace stále, jen jí nastavujeme špatné podmínky. Holubi si berou všechno, co jim města nabízejí, a učí se vyvarovat možných rizik. Není divu, že si připadáme zneužití. Řešením však není zabít podlého holuba, který nám to udělal. Změnit se musí náš vztah, můžeme z něho opět začít těžit a mít věc pod kontrolou. Naše velká výhoda je v tom, že holubi jsou malí, nenároční a žijí ve výškách – pomysleme na nebohé Indy a jejich „ferální“ krávy!

1.10 Co by se mělo zkoumat dál a o čem je možné diskutovat

Závěry této práce jsou zatím spíše jakýmsi rámcovým nastíněním, kudy by se mohly ubírat další výzkumy. Pro zvýšení validity by se pochopitelně mohly prozkoumat i další obce, avšak tentokrát již kvantitativním způsobem. Kromě sledování faktorů ovlivňujících výběr metod by se měly zjišťovat také důvody vedoucí k regulaci.

Bylo by vhodné zjišťovat statistickým šetřením zdravotní rizikovost populací v jednotlivých městech a definovat, za jakých podmínek jsou holubi pro člověka nebezpeční. Stejně tak by bylo dobré vyčíslit ekonomické škody způsobené holuby a na základě toho pak stanovit, zda je regulace vůbec nutná a jak moc je akutní – podle toho by se přistoupilo buď k rychlému odchvu, nebo k uplatnění dlouhodobých a preventivních opatření.

Zajímavé by bylo zjistit, jak různí právníci nahlízejí na pojetí holuba a regulačních opatření v legislativě. Jde o živočicha specifického a legislativa si s ním moc neví rady. Věřím, že výklad relevantních paragrafů by nebyl zcela jednotný.

Za zásadní považuji prezentaci holuba v médiích. Diskurzivní analýza novinových článků a zpráv v televizním či rozhlasovém vysílání po roce 1989 by mohla vypovědět o

tom, jaký obraz holuba se ve společnosti konstruuje a potvrdit mou hypotézu, že jsme před holubem strašeni a články o odchycích slouží spíše deratizačním firmám a politikům, než k prostému informování veřejnosti o zásadním problému s přemnoženým zvířetem. Zaměřila bych se, čistě statisticky, i na to, kolik článků vyjde před a kolik až po provedení odchytů a zda není souvislost mezi volebním obdobím a dobou, kdy se o holubech píše.

Nevím, jestli už se prováděl výzkum, který by zjišťoval mínění veřejnosti o holubech, ale zajisté by nebylo od věci provést ho v současném kontextu. Až po zjištění aktuálních postojů a znalostí veřejnosti by totiž osvětová kampaň získala pevné obrysy. Kdyby byla úspěšná, pomohla by veřejnosti více se zapojit do celého regulačního procesu.

ZAJÍMAVOSTI

- Reprodukční biolog Jaroslav Petr v rozhovoru pro Radiožurnál zmínil, že homosexualita je pozorována u těch ptáků, kteří mají dostatek času. Respektive že stará-li se o mladé sameček, větší sklony k homosexualitě má samička a naopak. (Havel, 2016) I u holubů se objevuje homosexualita, a to zejména u těch mladších, kteří opravdu mají spoustu času. Samice tvoří lesbické páry dokonce i v dospělosti. (Cramp, 1985) Je možné, že samečci se kromě jídla zabaví alespoň námluvami, ale samice ferálních holubů jsou zkrátka znuděné a nemají co na práci – další důvod, proč by je lidé neměli krmit.
- Informátor d1 uvedl, že stáří holuba se pozná podle nohou. Ti mladí je mají ještě hezky růžové, zatímco stáří popraskané a ošoupané.

POUŽITÁ LITERATURA:

BELGUERMI, Ahmed, Dalila BOVET, Anouck PASCAL, Anne-Caroline PRÉVOT-JULLIARD, Michel SAINT JALME, Lauriane RAT-FISCHER a Gérard LÉBOUCHER. Pigeons discriminate between human feeders. *Animal Cognition* [online]. 2011, **14**(6), 909-914 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1007/s10071-011-0420-7. ISSN 14359448.

BURFIELD, Ian, Des CALLAGHAN. *Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status*. Cambridge: BirdLife International, 2004. ISBN 0-946888-53-1.

CRAMP, Stanley et al. *Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic*. 4. Oxford University Press, 1985. ISBN 0-19-857507-6.

FEY, Karen, Timo VUORISALO, Aleksi LEHIKONEN a Vesa SELONEN. Urbanisation of the wood pigeon (*Columba palumbus*) in Finland. *Landscape* [online]. 2015, **134**, 188-194 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1016/j.landurbplan.2014.10.015. ISSN 01692046.

GIUNCHI, D., N. E. BALDACCINI, G. SBRAGIA a C. SOLDATINI. On the use of pharmacological sterilisation to control feral pigeon populations. *Wildlife Research*. 2007, **34**(4), 306-. DOI: 10.1071/WR06153. ISSN 1035-3712. Dostupné také z: <http://www.publish.csiro.au/?paper=WR06153>

GUILLEMIN, Marilys. GILLAM, Lynn. 2004. Etika, reflexivita a "eticky důležité okamžiky" ve výzkumu. *Biograf*. 35: 47 odst. Dostupné na adrese: <http://www.biograf.org/clanky/members/clanek.php?clanek=3502>

HAAG-WACKERNAGEL, Daniel. The Feral Pigeon. In: *Research Group Integrative Biology* [online]. Basel: University of Basel [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <https://anatomie.unibas.ch/IntegrativeBiology/haag/Culture-History-Pigeon/feral-pigeon-haag.html>

HAAG-WACKERNAGEL, Daniel a Andreas J. BIRCHER. Ectoparasites from Feral Pigeons Affecting Humans. *Dermatology (10188665)* [online]. 2010, **220**(1), 82-92 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1159/000266039. ISSN 10188665.

HAAG-WACKERNAGEL, D a H MOCH. Health hazards posed by feral pigeons. *Journal of Infection* [online]. 2004, **48**(4), 307-313 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1016/j.jinf.2003.11.001. ISSN 01634453.

HANSELLOVÁ, Jean. EARLY DOVECOTES WERE INTENDED SOLELY FOR THE PURPOSE OF FARMING PIGEONS. *Architects' Journal* [online]. 2005, **222**(9), 50-51 [cit. 2016-06-19]. ISSN 00038466. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edo&an=18578368&scope=sit>
e

HAVEL, Prokop. Námluvy, monogamie, homosexualita.. V čem se zvířata neliší od lidí?: Rozhovor s reprodukčním biologem Jaroslavem Petrem o paralelách mezi zvířecí a lidskou říší a o zákonitostech v přírodě. In: *Radiožurnál* [online]. Český rozhlas, 2016 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/host/_zprava/namluvy-monogamie-homosexualita-v-cem-se-zvirata-nelisi-od-lidi--1598370

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 2. Praha: Portál, 2005. ISBN: 978-80-7367-485-4.

HUDEC, Karel a Karel ŠŤASTNÝ. *Fauna ČR: Ptáci - Aves*. 2. Praha: Academia, 2005. ISSN 0430-120X.

CHENAIL, J. Ronald. 1998. Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě. *Biograf*. 15-16: 29–37

JACOB, Gwenaël, Anne-Caroline PRÉVOT-JULLIARD a Emmanuelle BAUDRY. The geographic scale of genetic differentiation in the feral pigeon (*Columba livia*): implications for management. *Biological Invasions* [online]. 2015, **17**(1), 23-29 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1007/s10530-014-0713-2. ISSN 13873547.

JACQUIN, Lisa, Bernard CAZELLES, Anne-Caroline PRÉVOT-JULLIARD, Gérard LÉBOUCHER a Julien GASPARIANI. Reproduction management affects breeding ecology and reproduction costs in feral urban Pigeons (*Columba livia*). *Canadian*

Journal of Zoology [online]. 2010, **88**(8), 781-786 [cit. 2016-06-19]. ISSN 00084301. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eih&an=53032041&scope=sit>
e

KOMÁREK, Stanislav. *Ptáci v Čechách v letech 1360 – 1890: aneb tajemství rytíře von Sacher-Masocha*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1493-1.

MAGNINO, S., D. HAAG-WACKERNAGEL, I. GEIGENFEIND, et al. Chlamydial infections in feral pigeons in Europe: Review of data and focus on public health implications. *Veterinary Microbiology* [online]. 2009, **135**(1), 54-67 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1016/j.vetmic.2008.09.045. ISSN 03781135.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.

MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2317-9.

MURTON, R. K., R. J. P. THEARLE, C. F. B. COOMBS a C. F. B. NATU. ECOLOGICAL STUDIES OF THE FERAL PIGEON COLUMBA LIVIA VAR. *Journal of Applied Ecology* [online]. 1974, **11**(3), 841-854 [cit. 2016-06-19]. ISSN 00218901. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eih&an=8906316&scope=site>

NOVOTNÁ, Hedvika. [2012a]. Podstata kvalitativního výzkumu (Materiály ke kurzu Strategie kvalitativního výzkumu). Praha: FHS UK. Online. [Cit. 16. 6. 2014]. Dostupné na: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=839>

NOVOTNÁ, Hedvika. [2012b]. Principy konstrukce vzorku a techniky sběru dat (Materiály ke kurzu Strategie kvalitativního výzkumu). Praha: FHS UK. Online. [Cit. 11. 5. 2014]. Dostupné na: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=839>

PIMENTEL, David, Rodolfo ZUNIGA a Doug MORRISON. Update on the environmental and economic costs associated with alien-invasive species in the United States. *Ecological Economics* [online]. 2005, **52**(3), 273-288 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2004.10.002. ISSN 09218009.

RÖDL, Pavel. Posouzení výskytu městských holubů na území SMO. In: *OSTRAVA!!!: Statutární město Ostrava - oficiální portál* [online]. Ostrava, 2013 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ochrana-zvirat/posouzeni-vyskytu-mestskych-holubu-na-uzemi-statutarniho-mesta-ostravy>

RÖDL, Pavel et al. *Certifikovaná metodika pro minimalizaci zdravotních rizik, působených především městskými holubami a ostatními létajícími obratlovci*. Státní zdravotní ústav, příspěvková organizace a Výzkumný ústav rostlinné výroby, v.v.i., 2011. ISBN 978-80-7427-059-8.

ROSE, Eva, Daniel HAAG-WACKERNAGEL a Peter NAGEL. Practical use of GPS-localization of Feral Pigeons *Columba livia* in the urban environment. *Ibis* [online]. 2006, **148**(2), 231-239 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1111/j.1474-919X.2006.00499.x. ISSN 00191019.

SHAPIRO, Michael D. a Eric T. DOMYAN. Quick guide: Domestic pigeons. *Current Biology* [online]. 2013, **23**(8), R302 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.1016/j.cub.2013.01.063. ISSN 09609822.

STOCK, Birte a Daniel HAAG-WACKERNAGEL. Effectiveness of Gel Repellents on Feral Pigeons. *Animals (2076-2615)* [online]. 2014, **4**(1), 1-15 [cit. 2016-06-19]. DOI: 10.3390/ani4010001. ISSN 20762615.

STORCH, David a Stanislav MIHULKA. *Úvod do současné ekologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-462-1.

ŠTASTNÝ, Karel, Vladimír BEJČEK a Karel HUDEC. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001 – 2003*. Praha: Aventinum s. r. o., 2006. ISBN 80-86858-19-7.

ŠVARŤÍČEK, A&NBSP a KOLEKTIV. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Nakladatelství Portál, 2007. ISBN 9788026206446.

Legislativní a další dokumenty

Nařízení Komise (EU) č. 1357/2014, kterým se nahrazuje příloha III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Evropská komise, 2014. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1357&from=CS>

Obecně závazná vyhláška Statutárního města Hradec Králové č. 4/2014 o udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, o ochraně životního prostředí, veřejné zeleně a o užívání zařízení sloužících potřebám veřejnosti ve městě Hradec Králové. Statutární město Hradec Králové, 2014. Dostupné také z: <http://www.hrdeckralove.org/urad/obecne-zavazna-vyhlaska-statutarniho-mesta-hradec-kralove-c>

Obecně závazná vyhláška statutárního města Liberec č. 3/2009 O veřejném pořádku. Statutární město Liberec, 2014. Dostupné také z: <http://www.liberec.cz/files/vyhlaskey-narizeni/vyhlaskey/uplne-zneni-ozv-sml-c-3-2009.pdf>

Předpis č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 3. 2. 2012. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Společné sdělení odboru zvláště chráněných částí přírody a odboru legislativního k problematice ochrany holuba skalního, žijícího ve městech podle zákon

a č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In: *Věstník Ministerstva životního prostředí*. Ministerstvo životního prostředí, 2006. Dostupné také z: [http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/69CC2774E944CC91C125710D0037D437/\\$file/vestnik09_web.pdf](http://www.mzp.cz/osv/edice.nsf/69CC2774E944CC91C125710D0037D437/$file/vestnik09_web.pdf)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků. In: *Úřední věstník Evropské unie*. Evropský parlament a Rada Evropské unie, 2009. Dostupné také z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=EN>

Vyhláška č. 93 o Katalogu odpadů. In: *Sbírka zákonů*. Ministerstvo životního prostředí, 2016. Dostupné také z: <http://www.caoh.cz/data/article/vyh1.-c.-93-2016-katalog-odpadu1.pdf>

Výroční zpráva Státní veterinární správy. Státní veterinární správa, 2014. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/424408/Vyrocní_zprava_SVS_2014.pdf

Zpráva o činnosti v oblasti ochrany zdraví zvířat v roce 2014. Státní veterinární správa, 2014. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/402859/ib1502cz.pdf>

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Sbírka zákonů*. 19. 2. 1992. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>

Zákon č. 120/2002 Sb., o podmínkách uvádění biocidních přípravků a účinných látek na trh a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 8. 3. 2002. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-120>

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů*. 12. 4. 2000. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. In: *Sbírka zákonů*. 14. 3. 2006. [cit. 2016-06-21] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-137>

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). In: *Sbírka zákonů*. 13. 7. 1999. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-166>

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. 14. 3. 2006. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 15. 5. 2001. [cit. 2016-06-22] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-185>

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In: *Sbírka zákonů*. 17. 5. 1990. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-200>

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. In: *Sbírka zákonů*. 15. 4. 1992. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-246>

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 14. 7. 2002. [cit. 2016-06-19] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258>

Elektronické články

ČTK. Kutná Hora by mohla proti holubům nasadit sokolníky. *Deník.cz: Kutnohorský* [online]. VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2015 [cit. 2016-06-19]. Dostupné

z: http://kutnohorsky.denik.cz/zpravy_region/kutna-hora-by-mohla-proti-holubum-nasadit-sokolniky-20150324.html

KOHOUTOVÁ, Kateřina. Jsou postrachem Jičína. Policie s nimi denně bojuje. *Český rozhlas* [online]. 2015 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/hradec/zpravy/_zprava/1555283

PETRÁŇOVÁ, Zuzana a Kateřina KOZMOVÁ. Krmit v Praze holuby je zakázané. Obyvatelé metropole to často nevědí. *Český rozhlas* [online]. 2013 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/1183335

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. Přemnožení holubi ohrožují obyvatele sídlišť infekčními chorobami. *IDNES.cz: Hradecký kraj* [online]. 2014 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://hradec.idnes.cz/premnozeni-holubi-v-hradci-kralove-duc-/hradec-zpravy.aspx?c=A140512_2063804_hradec-zpravy_pos

Směna ČRo Plzeň. V Karlových Varech opět loví přemnožené holuby. *Český rozhlas* [online]. 2016 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kv/zpravodajstvi/_zprava/1579534

ŠKAPIKOVÁ, Šárka. V Liberci se přemnožili holubi. Radnice je nechá odchytat a utratit. *Český rozhlas* [online]. 2015 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/1533455

ŠTREJBAROVÁ, Olga. Jihlava začala likvidovat všechny odchycené holuby. *Český rozhlas* [online]. 2014 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/1374507

Internetové stránky

Basilej. *Wikipedie* [online]. Nadace Wikimedia, 2016 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Basilej>

PiCAS: Human Non Lethal Methods of Bird Pest Control [online]. Gosport: Pigeon Control Advisory Service [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://www.picasuk.com/>

Pigeon Air Patrol [online]. Plume Labs [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: <http://www.pigeonairpatrol.com/>

PŘÍLOHY

1.11 Příloha č. 1: Rozhovor s informátorem o3

Odbor správy majetku města – správa a údržba bytů, pohřebnictví

A = výzkumník

B = respondent

(XXX – deratizátor d3 – odmítl se účastnit výzkumu)

A: Já od vás budu potřebovat nahrávku do diplomové práce. Víím, že to zní děsivě, když se řekne, že to budu nahrávat, ale je to jenom pro potřeby té práce, takže všechny vaše osobní údaje budou uloženy off-line, jen na CD, které já přidám k té diplomce. Ale potřebovala bych, abyste se mi nejdřív představil a řekl, že souhlasíte s tím, že se to nahrává.

B: Ještě to vypněte.

(proběhlo ještě další vysvětlování mimo záznam)

A: Můžu vás tedy poprosit o to představení? Jak se jmenujete, jak dlouho pracujete a na jaké pozici?

B: Mé jméno je informátor o3, pracuji pod obcí 3 od roku devadesát pět a jsem na odboru majetku města. Zabývám se bytovým fondem a zároveň zajišťuji různé revize, prohlídky, tak aby to splnilo všechny náležitosti a kromě jiného, protože ti holubi jsou dosti přemnožení v obci 3, tak jsme se začali tímhle zabývat a byly osloveny firmy. Nejlepší firma, jak cenově, tak i odborně, pokud jsme to posuzovali, byla firma XXX z východních Čech, která nabídla odchyt a humánní likvidaci holubů.

A: A v čem byla tahle firma lepší než ostatní?

B: V cenových nabídkách a budil ten člověk dojem, že je skutečně na profesionální úrovni, věděl, o čem mluví, byl i vstřícný, jako slušná firma.

A: Takže jste měl i třeba reference?

B: Samozřejmě jsme měli reference od jiných měst, kde již pracoval, třeba z XXX a z těch větších měst, no a podle toho jsme se vlastně rozhodli tuto firmu vybrat.

A: A ten člověk vám tady udělal monitoring?

B: Ano, dělal monitoring a na základě toho monitoringu, který jsem tedy prováděl zároveň s ním, protože obec 3 znám lépe než on. Takže jsme udělali monitoring a osadily se klece na objektech, kde to bylo možné, a ty se pravidelně týdně vybíraly. Tam se dává zásyp.

A: Takže jednou za týden se vybírá?

B: Jednou za týden se vybíraly. Akorát je neštěstí to, že v současné době jsou ty zimy mírné, to znamená to ptactvo nebo ti holubi mají možnost výletů mimo město a vlastně

mají krmivo i někde v polích. Ale i tak se odchytlo za období od dvacátého šestého první do prvního čtvrtý čtyři sta šedesát čtyři kusů. Není to tedy mnoho, ale je to způsobeno spíš tím, že ty zimy jsou mírné.

A: A kolik jich tady tedy bylo předtím?

B: Odhadem určitě dva tisíce.

A: Dva tisíce, to je docela hodně na tak malé město.

B: Je to dosti velké množství.

A: To už chápu, že jste si řekli, že jsou přemnožení. A zdržovali se třeba v nějaké konkrétní oblasti?

B: Jsou lokality – nejvíc se zdržovali a zdržují u nemocnice.

A: Proč právě tam?

B: No nejspíš tam mají k tomu příhodné podmínky. Ten tvor si vlastně najde to ideální pro něj působiště. Nevím jak je to možné

A: Takže vy jste nevyozorovali, že by třeba tam třeba byl nějaký významný potravní zdroj?

B: Ne, vůbec ne, vůbec ne.

A: Prostě se jim tam líbilo.

B: Prostě se jim tam líbí. Nebo se jim líbí na základní umělecké škole, ačkoliv tam není zase žádný potravinový zdroj, nic, ale zkrátka tomu holubu se tam líbí. A vždycky sídlí na vyšších budovách, asi aby měli přehled, nevím.

A: Ale jsou to tedy všechno obecní budovy, nebo je to v majetku soukromých osob?

B: No, jsou tady i budovy, které nejsou v majetku města, viz. bývalý státník. Je to když se jede směrem od vlakového nádraží. V současné době je tam nějaká škola, nevím přesně jaká, a tam se zdržují také.

A: A řeší to ten majitel nějak?

B: No my jsme to řešili právě s tím majitelem, požádali jsme je, zdali by bylo možné ty odchytové klece tam osadit. Takže se osadily, ale byli tací, kteří řekli ne, my je nechceme osadit na naše střechy nebo na naše budovy, nechceme za to dostat zařízení, a tím pádem to padlo, což je na jednu stranu i škoda, protože nebylo možno ten odchyt udělat. Třeba by se těch holubů odchytlo víc. Ale to je vlastně v lidech, majitelích, jak se k tomu postaví.

A: A proč to nechtěli?

B: Nevím z jakých důvodů. Jestli nechtěli, aby cizí lidi se producírovali nebo procházeli po

jejich pozemku nebo po jejich střeších, nevím, těžko říct.

A: A vy jako obec zaznamenáváte třeba nějakou škodu způsobenou těmi holuby?

B: No samozřejmě, ta ekonomická škoda vzniká tím, že trpí třeba pláště střech, žlaby, protože ten holubí trus je agresivní, takže ten pozinkovaný plech vlastně likviduje. Takže netrvá dlouho, než se tam začnou objevovat díry. Je to agresivní.

A: Takže parapety, plechové střechy, okapy ...

B: Taky parapety, tak tak tak. To se potom musí vybírat a likvidovat, dávat do pytlů a ukládat to na skládce.

A: Mě by spíš zajímalo, jestli jste jako obec museli investovat do opravy těch budov a jaká to zhruba řádově byla částka.

B: To se takhle říct nedá, protože to vám takhle nikdo nedokáže vyčíslit po té ekonomické stránce. To plechování – dám příklad – těch střešních plášťů vydrží třeba dvacet let, ale protože tam jsou tyhle sedimenty, nebo já nevím, jak bych to správně nazval, a tím že to je agresivní, tak vlastně se ta životnost toho materiálu snižuje. A když je to na střeších, tak když to pokálejí, tak je potom šance, že z toho vyrůstá třeba lišejník. Je možné, že se uchytí prach, je tam vlastně...

A: Riziko druhotného poškození.

B: Tak tak tak, můžou tam třeba vyrůst břízky nebo cokoliv jiného, protože to má z čeho žít. A to je vlastně to druhotné nebezpečí, že se vlastně snižuje životnost těch materiálů. Nehledě na to že je známé, že ti holubi přenášejí různé choroby a tím pádem mohou mít vlastně i lidé problémy.

A: A vy jste tady v obci 3 zaznamenali, že by se třeba někdo něčím od holuba nakazil?

B: Ne, nezaznamenali, to ne, ale ví se o tom, že zkrátka holubi přenášejí různé nemoci, choroby.

A: A když třeba odklízíte ten trus, tak jak často se to musí dělat? To by se třeba dalo nějak řádově vyčíslit, kolik stojí třeba nějaké technické služby, které vyklízí a odváží ten trus.

B: To není zase, že by se to odváželo na pytle, to ne, ale když se dělají kontroly žlabů, zdali nejsou zaneseny listím, aby nemohlo zatékat do těch střešních konstrukcí, nebo aby to nedělalo škodu dole, že se ucpou dešťové svody a potom to i třeba roztrhá následně mráz, což je možné, tak při té příležitosti se právě i čistí ty žlaby od těchto sedimentů.

A: Takže vlastně ve finále musíte třeba častěji čistit, protože se to kupí.

B: Tak. A nehledě na to, že se dříve dávaly i dnes se dávají různá zařízení nebo ochranné prostředky, aby ti holubi nemohli třeba sedat na některá ta místa. Jsou to takové bodce. Jenomže ten holub je svým způsobem inteligentní tvor. On když potřebuje se tam někde zahrnout, tak i přes ty bodce si nanosí větévky, potom si tam nanosí ty další věci, nakonec tam snese vejce a vlastně poradí si se vším.

A: No a vy jste tedy instalovali nějaké ty mechanické zábrany?

B: Taky jsme instalovali, ale instalovalo se to ne celoplošně, ale spíš v místech, kde jsou ty odtoky ze střechy, například třeba v úžlabích. Tam se vlastně nejvíc ti holubi zdržovali, protože mají možnost se pod ten střešní plášť trošku schovat.

A: Takže jste třeba i zadělávali otvory?

B: Nezadělávali jsme otvory.

A: Jenom jste dávali ty dráty.

B: Jenom jsme dávali tyhle zábrany proti sezení toho ptactva.

A: Takže přišla firma. A to dělala ta stejná firma?

B: Ne. To jsme si dělali sami nebo nám to dělala jiná firma. To se dá normálně koupit a vlastně se to lepí.

A: Jak dlouho to vydrží nalepené? Víte?

B: Dva, tři, pět i více let.

A: Asi také záleží, jak si s tím poradí ti holubi, že?

B: No to také, ale spíš je nebezpečí toho, že když je třeba větší množství sněhu a sešoupne se do toho žlabu, tak to může třeba uvolnit a strhnout ten sníh s sebou. Spíš tohle než to ptactvo.

A: Takže ta firma, ten pan XXX tady provedl monitoring ...

B: A na základě toho monitoringu se tady osadily ty klece, a ty se pravidelně měsíčně nebo týdně vybíraly.

A: A neprováděl třeba přímo deratizaci nebo vyvážení těch míst kde oni hnízdí?

B: Ne. Ale oni nehnízdí v půdních prostorách, protože ty půdní prostory jsou ošetřeny tak, aby tam ti holubi nemohli.

A: Takže oni jsou jenom opravdu venku?

B: To znamená, že jsou skutečně jenom venku. Ale pakliže někdo otevře střešní poklop, ten vikýř, jak se lidově říká, a nebo když to otevře vítr a nikdo si toho nevšimne, tak samozřejmě tím pádem mají úplně ideální podmínky pro žití.

A: A to se vám tady stalo, že někomu našli třeba do baráku?

B: Taky se to stalo, co se takhle člověk doslechl. Ale to už záleží na těch lidech, jak si s tím potom pomůžou. To dá i vyhnat, to lze.

A: Takže ti lidé si to řeší i sami?

B: To si potom nejspíš řeší sami, protože město, nebo já nevím kdo, jim nemůže lézt do objektu.

A: A co vlastně tedy vás jako obec přimělo řešit, že máte dva tisíce holubů? Stěžovali si lidé?

B: Samozřejmě že na to upozorňovali lidé, ale i my jsme to zaregistrovali, kvůli těm žlabům plným holubího trusu. Tak se na to přišlo, že těch holubů je příliš.

A: Takže už se to zkrátka začíná ekonomicky projevovat, dá se to tak říct?

B: Ano, svým způsobem.

A: Nebo že přibývá práce, a práce a čas jsou peníze.

B: Ano, přesně tak.

A: A jak byste zhodnotil to, jak to ta firma vyřešila? Myslíte si, že to bylo úspěšné, ten odchyt?

B: No tak určitě to úspěšné částečně bylo, stoprocentně to nebylo úspěšné, protože zhruba z těch dvou tisíc myslím si tak – odhadovali jsme to i s těmi lidmi, kteří tady vlastně ty klece vybírali, tak jsme se shodli na tom, že to je tak zhruba kolem dvou tisíc holubů – tak že je to pětina. Ale je pravda ta, že při dalším zahnízdění vyvedou mladé, takže se dál pokračuje v tomhle monitoringu a je tendence ta, že se pozve opětovně tahle firma, aby se zase ty vajíčka, pokud je to možné a splňuje to ta legislativa, tak aby se vlastně vybírala a vlastně se likvidovala, než se tedy ten holub vlastně vylíhne.

A: A ta vajíčka se jenom likvidují, nebo se místo nich dávají náhrady?

B: To se zatím nedělá. Teď se to právě připravuje, ten pan XXX se tu má stavit. Zase to závisí na finančních možnostech.

A: Kolik jste mu řádově zaplatili za ten odchyt?

B: Desítky tisíc.

A: Desítky tisíc za ten jeden odchyt, za pět set holubů?

B: Ano.

A: Takže spoléháte na to, že když se to bude opakovat, tak ...

B: Spoléháme na to, že když se bude dělat prevence, tak že se ty stavy sníží, což je reálné si myslím.

A: A máte i jiného konzultanta než toho pana XXX, nebo to řešíte jenom s ním?

B: Řešíme to s ním.

A: Za jak dlouho tedy? Asi zase v zimě budete opakovat tu akci?

B: Opětovně se měl dělat odchyt v zimním období.

A: A ten minulý jste dělali letos v zimě?

B: V letošním roce začínal ten odchyt dvacátého šestého první. Ta zařízení byla osazena a prvního čtvrtý to bylo odvezeno. A samozřejmě byl sepsán protokol odchytu holubů, kde byla i firma, která je zlikvidovala, lidově řečeno.

A: A když jste si s ní domlouvali tu spolupráci, tak jste předem dostali stanovenou tu cenu?

B: Ano.

A: A nevěděli jste dopředu, kolik se těch ptáku odchytil?

B: Přesně tak, protože to nikdo neví, ale dostali jsme ceny, za kolik je ta firma schopná tyhle práce provádět s tím, že právě každý týden se dělalo to vybírání těch chycených holubů a odváželo se to pryč do té kafilérky, kde se to likvidovalo a kde jsou k tomu i zápisy.

A: A ten pan XXX vám tedy řekl, že to, že se jim podařila chytit jen takhle malá část ...

B: On mi to neřekl, to je sepsané od něj a potvrzené tou kafilérkou, protože jsem chtěl, aby to bylo potvrzené i firmou, která je likviduje. Takže máme potvrzení jak od jednoho, tak od druhého, aby si ta firma nemohla vymýšlet nějaká čísla, kolik se jich odchytilo, a ve skutečnosti se to třeba nezakládalo na pravdě.

A: To je dobře. A ten jejich argument, proč jich byl právě tenhle počet, to bylo to, že můžou odlétat na ta pole?

B: Ano, to bylo vysvětleno kromě jiného tím, že ti holubi zkrátka mají možnost další obživy jinde, a proto nejsou nutkáni, aby jich do těch klecí lezlo, lidově řečeno, tolik.

A: A vy když si vybíráte tu firmu, nebo když zvažujete, že přistoupíte k té regulaci, řídíte se u toho nějakou legislativou nebo nějakými obecně platnými pokyny?

B: Ne, my se řídíme tím, která firma na to má oprávnění.

A: Takže spoléháte na tu firmu.

B: Ano. Ta firma předloží vlastně veškeré doklady, že k tomu má oprávnění, že tuhle práci může provozovat. Bez toho to teda jako nelze.

A: Takže spoléháte na to, že třeba nějaký vyšší státní orgán dohlíží na to, aby to ty firmy dělaly dobře. Vy jako obec, vám stačí smlouva.

B: Tak, tak. A spolupracujeme samozřejmě s odborem životního prostředí.

A: A tam je třeba někdo, kdo kontroluje, jak se s těmi ptáky zachází?

B: Ne. Tam není nikdo, kdo kontroluje, jak se s nimi zachází, ale od toho právě mám ty protokoly, že tedy byli řádně utraceni.

A: Že prostě zbytečně netrpěli.

B: Tak. Že nebyli trýzněni. A dohlíželo se na to, to jsem tedy na to i sám dohlížel, aby jim tam dávali vodu. Aby nedošlo k tomu, že by to ptactvo mělo tyhle problémy.

A: Takže vy jste tam přímo chodil k těm klecím?

B: Přímo k těm klecím jsem nechodil. Ale když jsem šel kolem, tak jsem si tam i někdy vylezl a podíval jsem se, jestli tam třeba tu vodu skutečně dávají. Ne na každou tu střechu, ale byl jsem namátkově na několika.

A: A dokázal byste popsat, jak vypadala ta klec a kolik v ní bylo zhruba holubů?

B: Ta klec, to je vysoké tak zhruba těch šedesát centimetrů a má to asi dvakrát dva, dvakrát tři metry.

A: To je docela veliké.

B: To je dost velké. No a má to takové záklopy, když ten holub tam vleze, tak se to vlastně zaklapne a už nemůže ven. Je to něco podobného, jako pastička na myši. No a on tam potom pochoduje, může si zobnout té pšenice, nebo co mají, jaký zásyp, a může se také napít. Ti zástupci nebo zaměstnanci firmy tam jezdí každý týden je vybírat a zase to zpátky připraví.

A: Kolik jich tak vyberou za ten jeden týden?

B: No tak já to tady právě mám napsané. Tak třeba od toho dvacátého devátého první do druhého druhý třicet dva kusů. Ale třeba od dvacátého třetího druhý do dvacátého šestého druhý dvacet dva. Zase jich třeba od třináctého třetí do sedmnáctého třetí třicet osm.

A: Takže to takhle kolísá.

B: Přesně tak. Vždycky tam kolem těch dvaceti bylo. Zas od toho dvacátého prvního třetí do dvacátého čtvrtého tam bylo šestnáct kusů.

A: A vysvětlili vám nějak tohle kolísání? Čím je to způsobeno?

B: No podle toho, jak ti holubi mají třeba hlad, nebo já nevím. To vám nikdo nevysvětlí. To je zvíře, to si řekne, nebo když se mu tam zalíbí. Nebo když jsou tam ti jeho kamarádi, tak jich tam nalezte víc.

A: A museli jste informovat občany o tom, že se bude provádět tenhle odchyt?

B: Ano. Nemuseli jsme, ale město bylo informováno v obecních novinách, že bude proveden tento odchyt. Ano.

A: A jaká byla odezva lidí? Byla nějaká?

B: No tak někteří lidé s tím souhlasili, no a někteří byli tací, kteří řekli, co se takhle člověk dověděl, že to je škoda, těch holubů. Ale to je vždycky tak.

A: Máte třeba lidi, kteří je tu krmí?

B: Nezaznamenal jsem, ale může to být. To neví nikdo. A nehledě na to, obec 3 není zase tak velká, takže lidi mají třeba i tyhle slepičky, tohle drobné zvířectvo, a když jim nasypají, tak proč by ten holub nebo hrdlička si nezobli taky.

A: Je pravda, že tady je vlastně i v okolí všude rovina, všude jsou pole, takže tady se jim daří.

B: Přesně tak, oni tady mají docela dobré životní podmínky.

A: Ve městě mají ty vysoké domy, tam se jim líbí, a krmí se spíš v okolí.

B: Tak tak.

A: Když jsem mluvila s lidmi z jiných obcí, tak vždycky zmiňovali třeba, že existuje třeba nějaké konkrétní silo nebo třeba kontejnery u obchodního domu, kam se slétávají ti holubi. Vy tedy nevíte, jak byste to mohli lokálně řešit?

B: To jsem nezaregistroval, že by se tu holubi slétávali. Třeba tam kde je Kaufland, tam jsem je tedy nikdy neviděl, ale tam ani snad tyhle kontejnery nejsou. U Penny marketu také ne, u Lidlu také ne. Nezaregistroval jsem.

A: Takže vlastně by vám vůbec nepomohlo, kdybyste vydali nějakou vyhlášku o tom, aby lidé nekrmili, ani by vám nepomohlo, kdybyste apeloval na ty soukromé vlastníky, kteří odmítli si dát ty klece na střechy, protože ti ptáci by se tady stejně dál rozmnožovali?

B: Určitě, určitě.

A: Nebo jste to zkoušeli třeba těm soukromým vlastníkům vysvětlit, že když vás nepustí na tu střechu tam dát ty klece ...

B: To jsme jim vysvětlovali. To jim bylo řečeno, že pokud je tam ohnisko toho výskytu, tak je ideální tam ty klece dát. Ale zkrátka jsou lidi, kteří vám řeknou: Ale já do svého objektu nebo na svůj objekt nikoho nepustím! Je to i z obavy třeba i kvůli krádežím a kvůli všemu. Člověk se do jisté míry těm lidem někdy ani nediví. Ale bylo to dáno na vědomí, že kdo může, aby nám poskytl teda možnost to tam osadit po monitoringu.

A: No mě to přijde totiž, že možná jako obec byste měli zkusit trošičku na ně víc přitlačit, ne? Protože ti ptáci z těch jejich budov se vám pak stejně vždycky přesunou.

B: Ale to zas nevíte, jestli ti ptáci, kteří sídlí na té jejich budově, tak nesídlí i zrovna na té

druhé. To je těžké říct, oni přelétají. To není tak, že by ten holub přilétl na jedno místo a byl tam pořád. To není. Oni migrují, zkrátka.

A: No a zkoušeli jste někdy i nějaké alternativní metody, kromě toho odchytu?

B: Ne. A jaké alternativní metody? To se právě chci zeptat.

A: Třeba v Kutné Hoře. Já jsem původně chtěla dělat rozhovor v Kutné Hoře, ale tam nikdy nechytali, protože se jim nikdy nepotvrdilo, že jsou přemnožení ti ptáci, co jsem slyšela. A tak teď plánují, že tam budou chodit sokolníci, budou vypouštět sokoly třeba, budou tím plašit ty ptáky, a zároveň že to bude atrakce. Přemýšleli jste třeba o sokolech?

B: Ano, o tomhle jsem i dokonce jednal, ale příliš se to nedoporučuje, protože ten sokol nebo ten krahujec nebo tihle dravci odchytanou určité množství a jenom když mají hlad. Už nevím, se kterým městem jsem to mluvil, ale říkali, že to nedoporučují, že to není moc vhodné. Já nevím, třeba v Kutné Hoře? Nevím. Pokud jim to vyjde, byl bych rád, to bychom je pozvali také. Ale ti sokolníci, to tedy není laciná záležitost, to je právě hodně drahé.

A: Myslíte, že to je dražší než ten odchyt?

B: No to setsakramentsky to je drahý!

A: Co vy si osobně myslíte o tom, že se ti holubi chytají a že se zabíjejí?

B: Takhle, řeknu svůj názor. Myslím si, že by měl mít především před holubem přednost člověk. A jestliže to zvířectvo nebo to ptactvo je přemnožené a neví si s tím ten člověk rady, tak existují různé způsoby, jak je regulovat. A já osobně, kdybych měl tu možnost, ovšem zákon to nedovoluje, což mi bylo i řečeno z odboru životního prostředí, tak to udělat tak, aby z těch vajíček se ti holubi vylíhnout nemohli. A tím by se to redukovalo. To by potom trvalo já nevím tři, čtyři, pět let a těch holubů by hodně ubylo. A pak by se od toho mohlo upustit. Střelba je z mého pohledu téměř nesmysl, protože to může udělat zaprvé škody, zadruhé někoho zranit, a zatřetí, když budete chtít střílet v polích, tak vám řeknou z odboru životního prostředí, že tam mohou být holubi hřivnáči, kteří jsou chránění. Takže si vyberte.

A: Jasně.

B: Takže nejschůdnější je ten odchyt a je to samozřejmě drahé. A na mě to právě dělá dojem, že má holub před člověkem přednost.

A: Že se zbytečně moc chrání?

B: Tak.

A: A řekli vám, proč se ta vajíčka nesmí vybírat?

B: Vybírat se můžou. Ale že se jim nesmějí dávat přípravky, které zabrání rozmnožování, to mi řekli, že zkrátka ne.

A: Protože antikoncepční přípravky vím, že se nemohou, ale neslyšela jsem o tom, že by se nemohla vybírat ta vajíčka.

B: Vajíčka se vybírat můžou, ale nesmí se tohle používat. A přeci když by se tyhle přípravky antikoncepční – aby nebyla ta reprodukce – použily, tak by se to mohlo použít já nevím jednu dvě sezóny a dost. Ti starší by postupně uhynuli a snížilo by se to přirozeně. A ti ostatní by mohli zůstat. Muselo by se to aplikovat zkrátka párkrát, aby se ty stavy snížily. A bylo by to humánnější, určitě by to bylo humánnější, než je chytat do klecí a kroutit jim krky nebo je plynovat, nebo jak to dělají.

A: Takže byste uvítal i humánnější přístup?

B: Já osobně jsem tohle i navrhoval na odboru životního prostředí, jestli by nebyl možný tenhle způsob. No a bylo mi řečeno, že ani náhodou. Tohle mi právě první řekl tenhle pan XXX, že teda to ne, že to nelze, že to nedovolí zákon.

A: Je pravda, že u té antikoncepce je totiž problém, že vy neodhadnete nikdy to dávkování, vy to dáte v nějakých pilulkách nebo do zrní a ten pták se pak může třeba předávkovat a tím už vlastně trpí. Nebo dá se to tak říct. A nikdy nezaručíte, že se nazobou všichni.

B: To je pravda. A proto říkám, že by se to nějakým způsobem redukovalo. Že by to ptactvo, nebo ti holubi, že po dobu tří let by se to neměnilo, ale postupně by odumírali. Nebo umírali stářím. Nebyla by reprodukce.

A: Je pravda, že jak jste sám říkal, teď se jich třeba pět set chytilo, ale do roka...

B: Se vrátí.

A: Přesně tak.

B: Takže to je takový začarovaný kruh. Z mého pohledu to není příliš dobré řešení, ale takové máme zákony a my je musíme ctít.

A: A slyšel jste někdy o kontrolovaných městských holubnicích, které už nějakou dobu fungují v zahraničí?

B: To jsem neslyšel, ale vím, že tady byly holubáři, kteří je chytali.

A: Chytali si je a chtěli je mít u sebe?

B: Ne. Dávali je právě těm lidem, kteří chovají třeba tyhle dravce nebo do těch záchytných stanic. Možná že tihle, co byli odchyceni, tady tedy zrovna ne, ale možná v některých jiných městech, možná že to některým těm stanicím taky dávají pro ty dravce. Nevím.

A: No já jsem se dočetla, že třeba ve Švýcarsku se to dělá, v Basileji, že měli takhle problém, měli zhruba dva tisíce holubích párů, což je tak jednou tolik, než máte vy. A oni se jich prostě nemohli zbavit těmi odchyty a zjistili, že jich tam vlastně dokonce přibývá. Jak se neustále odchytávají, takže se vlastně o to rychleji množí, protože ztrácejí konkurenci.

B: Ano, je to logické. Příroda.

A: Ano. Tak to udělali tak, že zřídili v půdních prostorách, které už byly těmi holuby obydlené, a nedalo se jich zbavit, tak prostě řekli: OK, jednou to bylo domestikované zvíře, uděláme tady holubník. A chodili do toho holubníku a vybírali ta vajíčka a dávali tam místo toho umělá. Takže to bylo legální, protože nepoužívali tu antikoncepci, kterou by mohli těm ptákům ublížit. Zároveň tam chodil tedy profesionál, ale třeba jednou týdně na deset minut, vybírat ta vajíčka a ti ptáci ho znali, neměli z toho stres, měli kvalitní potravu, čistily se tam ty výkaly a tak. Mě by zajímalo, jestli si myslíte, že by to třeba bylo proveditelné tady v obci 3, něco takového. Jestli by vám to třeba dovolili.

B: Proveditelné by to samozřejmě bylo, ale je to o finančních částkách. A vezměte si čištění od holubího trusu, to není laciná záležitost. Nehledě na to, že vlastně ten holub vám nenakálí jen do určitého místa, ale pokálí vám vlastně celý ten prostor.

A: Oni to řešili tím, že umístili bidýlka a zjistili, že právě tím, že ten holub sedí radši na tom bidýlku, co má k tomu připravené, tak pak neseděl na těch ozdobných prvcích těch budov. Já tedy nevím, jak vypadají ty budovy u vás, ale že vlastně zjistili, že i ten trus se koncentruje na tom jednom místě. Ale já nevím, jaké mají zákony ve Švýcarsku pro likvidaci trusu. Vy tady za to platíte jako za toxický odpad, když se to odváží?

B: No svým způsobem to je toxický odpad. Musí, ta skládka to zkrátka poplatek platíte, no.

A: Za kilo?

B: Ano, za kilo, je to podle toho. Není to zase tolik, to se nedá takhle vzít, ale je s tím hromada práce a ti lidé, kteří to dělají, tak musí mít osobní ochranné prostředky, všechno, respirátory. Já to nevidím jako šťastné řešení. Kvůli tomu se všechny ty půdní prostory zavíraly. Protože když to holubí hejno se tam uhnízdilo, tak za rok tam bylo já nevím deset patnáct centimetrů trusu.

A: Oni toho zvládnou hodně.

B: To nebyla žádná legrace. A potom z toho lezli ti klíšťáci, nebo jak tomu říkají, a dokonce se to dostalo v jednom domě až o patro níž lidem do bytu. To není žádná legrace.

A: A to se u vás ale ještě nestalo, že by třeba někomu vlezli ti paraziti do bytu?

B: No stalo se to právě, ano.

A: Tady u vás?

B: Ano.

A: A byl pokousaný ten člověk?

B: Ne, nebyl pokousaný, to ne. Ale ti lidé na to přišli, že tam se něco pohybuje, tak se zjistilo, že jsou to ti klíšťáci.

A: Takže se potom čistila a deratizovala ta půda?

B: Takže se to deratizovalo všechno, to není laciná záležitost.

A: No jasně, to něco stojí. A to se stalo kdy?

B: No to je asi tak šest sedm let zpátky, možná deset.

A: A vy jste letos v zimě dělali první ten odchyt?

B: Ano, tenhle odchyt se dělal letos a dříve, před těmi deseti patnácti lety, dělali odstřely, kdysi dávno. U toho jsem tedy nebyl, ale to člověk takhle zaslechl, že myslivci – já jim říkám pistolníci – tak přišli a stříleli vlastně ty holuby. Ale ty broky se vracují zpátky, a teď tam máte aut'áky, o to se jedná.

A: Ono ani nevíte, kam dopadne ten pták, potom.

B: Přesně tak.

A: Vůbec lidi by si mohli stěžovat.

B: To přeci byl tenhle problém snad v Českém Brodě nebo kde.

A: Ano, tam teď mají s tím průšvih, docela, že si udělali honitbu města a ohrožovali tam chodce. Protože ten pták prostě letí, vy ho trefíte a on padá takhle a bůhvíkam dopadne. A ještě na to nemusí být hezký pohled.

B: No jasně. Ale ty broky taky z té velké výšky, to může vysekat třeba na těch autech i lak.

A: No je to nebezpečné, je to nesmysl.

B: Není to žádná legrace.

A: Tam asi tak profesionální ta firma nebyla, jako tady u vás. Napadá vás ještě něco důležitého nebo něco, co byste k tomu chtěl říct?

B: Nevím.

A: Chcete se třeba na něco zeptat mě, než to ukončíme?

B: Já bych byl rád, kdyby... není to tedy na vaši osobu, ale byl bych rád, kdyby se skutečně někdo z odboru právě toho životního prostředí, tím nemyslím z odboru nějakého města, ale kraje nebo to, aby se někdo tímhle začal zabývat a vyřešili teda tenhle problém ku spokojenosti majitelů nemovitostí a vůbec lidí, kteří v těch městech nebo v těch lokalitách, které jsou zasažené těmhle holuby, aby to někdo začal řešit. Protože jsou to obrovské finanční prostředky, které by se daly využít jinak, a my že máme příliš chráněné třeba tohle ptactvo, tak vlastně na to doplácí lidé. Proto říkám, že mně to připadá, že ten holub má přednost před člověkem. To si myslím. To je můj osobní názor, že to není to pravé ořechové, že se to takhle striktně hlídá, aby teda ti holubi měli takováto privilegia. Že se nemůže jiným způsobem ten stav snížit.

A: Takže vám přijde, že jako obec máte svázané ruce?

B: Ano přesně tak. Ale nejenom obec 3, ale v rámci celé republiky že ty obce mají svým způsobem svázané ruce a vlastně nemají v těch rozpočtech tolik peněz, aby to tímhle způsobem, co je v té legislativě, se to dokázalo zvládnout. To je můj osobní názor. Ale to není jenom o holubech, ale to je i o bobrech, o různých zvířatech. Pakliže se ten živočich nebo to ptactvo přemnoží, vždycky je to špatně. A nemá tady svého přirozeného nepřítele. Vlastně sokol stěhovavý tady prakticky neexistuje, já nevím poštolka, ta mu určitě není nebezpečná, holubovi. Nevím. Krahujci, ti se ve městech nebo v jejich blízkosti a obzvláště v těch rovinách nevyskytují, takže oni vlastně nemají žádného nepřítele. To je taky pravda.

A: Je, no. Párek sokolů toho moc nezmůže, když máte dva tisíce holubů.

B: Přesně tak, to by muselo být nějakým způsobem redukováno a musela by těch párů být hromada, těch sokolů. Ale oni si potom nevybírají jen holuby, oni si vybírají cokoliv.

A: No, a třeba i chráněné druhy.

B: I třeba chráněné, ano.

A: To je pravda.

B: A ještě neposlední věc, a na to bych úplně zapomenul, do těch odchytových klecí se chytí i holubi, kteří byli kroužkovaní. A protože viděli kroužkovaného holuba, tak je pouštěli zpátky. Takže oni vlastně ti kroužkovaní holubi ne hnízdí, ale žijí společně i s těmihle divokými holuby. Nebo zdivočelými.

A: Takže vlastně kálejí spolu s těmi divokými.

B: Tak. Ale to už je zase věc chovatelů, ale zase z druhé strany – jak ten chovatel toho holuba má...

A: Udržet si ho doma. Je to těžké.

B: Je to těžké.

A: A ti kroužkovaní jsou započítaní do těch pěti set?

B: Ne, ti nejsou započítaní. Ti byli pouštěni, akorát bylo zapsáno, kolik jich bylo puštěno. Takže byli pouštěni, ti kroužkovaní. Že by s tím potom byly problémy.

A: To je docela zajímavá informace, nebo zase nový pohled, že vlastně ti chovatelé k tomu přispívají také, ani si to neuvědomují.

B: Tak tak. A on nemusí být vůbec z obce 3, to může být z okolí třeba pěti, sedmi nebo deseti kilometrů.

A: A dá se to podle toho kroužku poznat, komu patří?

B: To já nevím, to jsme nezkoumali, ale jak tam byl kroužkovaný holub, tak se pustil.

Takže on se tam třeba chytil znovu. A nebo jich je víc, těch kroužkovaných, že jich nebylo třeba třicet, ale mohlo jich být já nevím třeba pět. Ale mohlo jich být taky třicet nebo padesát. Je to složité.

A: Je to složité, a máte pravdu, že by to chtělo nějak začít komplexně řešit, na úrovni celé republiky.

B: Přesně tak, myslím si to tedy, je to můj názor. Ale vždy se řeší vše s křížkem po funuse. Přeci tohle se nemuselo takhle přemnožit.

A: To je pravda.

B: Teď si vezměte památkově chráněné objekty. Je hromada staveb, kde kameníci dělají třeba z vápence. A to se silně narušuje. Pískovec, to je to samé.

A: No, tyhle zásadité věci se rozpustí.

B: Tak je problém s tím. A nikdo na to nekouká, že teda to bude stát obrovské finanční prostředky a že vlastně potom celá ta budova degraduje.

A: Na druhou stranu, kdy se takhle přemnožili ti ptáci? Nebo kdy třeba u vás v obci 3 se takhle přemnožili?

B: Tak dříve chodili ti pistolníci, je stříleli, ale vždycky ti holubi byli, co si budeme povídat. Ale já bych řekl, že posledních tak sedm osm let že je to už skoro neúnosné.

A: Takže po revoluci určitě.

B: Ano, a nejvíce se toho drží v nemocnici. A to si taky myslím, že to na té nemocnici jsou umístěny kolektory na čerpání tepla slunečního na ohřívání třeba vody a tak. No a ty kolektory jsou osazeny na střeše a mezi těmi kolektory a tou střešní krytinou je tam těch já nevím dvacet centimetrů, zhruba, když se člověk na to dívá, tak je tam prostor. No tak pod to se schovávají. Těm je tam úplně parádně.

A: Ještě tam mají teplo...

B: No tak teplo nevím, jestli tam zrovna z toho je, ale jsou chráněni před povětrnostními podmínkami. Když ne třeba úplně, tak alespoň z části. A je pravda ta, že když ten chudák holub, mu zavřete všechny vikýře, aby nemohl do těch půdních prostor, tak on si vleze pod hřeben – dám příklad – ze severní části, protože z jižní části jde vítr třeba s deštěm, a je tam skryt za tím hřebenem, aby na něj tolik nepršelo. Tak až takhle se zoufale snaží nějakým způsobem skrývat, Zahnizďovat, já nevím, jak bych to správně nazval.

A: Takže se dá vlastně říct, že tím přemnožením trpí i ti samotní holubi, že i oni sami sobě tím ubližují.

B: Samozřejmě. Oni jsou to svým způsobem chudáci také. Ale opravdu.

A: Takže vlastně pro všechny by bylo výhodné, kdyby jich bylo méně.

B: Kdyby jich bylo méně. Tak.

A: To si také myslím, že pro lidi i pro ptáky by bylo lépe, kdyby jich bylo méně. Že to takhle dál nejde.

B: Určitě.

A: Tak jo, já vám moc děkuji a ještě vás poprosím tedy o vyplnění toho dotazníčku.

B: Ano, ano.

1.12 Příloha č. 2: Rozhovor s informátorem d2

Majitel deratizační firmy

A = výzkumník

B = respondent

A: Nejdřív se vás zeptám, jestli tedy souhlasíte s tím, že tu nahrávku použiju do své práce a pochopil jste tak nějak o čem je ten výzkum, nebo chcete ještě něco vysvětlit k tomu?

B: No ještě pokračujte. Vysvětlujte.

A: Já se snažím prostě zmapovat pomocí rozhovorů, jak probíhá ten proces, jakým si obec vybírá firmu, která jí bude dělat odchyt těch holubů. Vybrala jsem si čtyři města, obec 2 je jedno z nich, proto se budeme bavit konkrétně o obci 2.

B: Dobře.

A: Nejdřív vás poprosím, abyste se mi představil.

B: Takže jmenuji se informátor d2, jsem majitelem firmy DDD. V oboru pracujeme od roku 1989, vlastně 1990. Naše činnost je deratizace, dezinfekce, deratizace a zabýváme se i odchytom holubů na území města.

A: A máte jaké vzdělání, jestli se můžu zeptat?

B: V podstatě výuční obor, jsem vyučený automechanik. A jelikož pracuji v tomto oboru, tak jsem si musel udělat několik kurzů. To znamená: Podle paragrafu 258/2000, zákon 58, číslo 1, to znamená základní kurz. To musíte dělat sto hodin, potom nějaké hodiny praxe a složité zkoušky na základní kurz DDD. Po pěti letech zase sto hodin praxe, sto hodin školení, to je taky vlastně v podstatě praxe a můžete složit mistrovský kurz. To znamená, že už můžete dohlížet na lidi, které máte pod sebou.

A: A to vy máte?

B: Samozřejmě máme, jinak bychom nemohli pracovat. A po dalších pěti letech je to další zkouška, zase to samé, složité toxický kurz. To znamená, že můžete pracovat se zvlášť nebezpečnými jedy. Ale to všechno, co jsem vám říkal, není ještě to správné, abyste mohla chytat holuby. Pokud chcete chytat holuby, musíte projít dalším školením, které probíhá v

Brně. Je to myslím nějaká veterinářská škola. Asi taky přibližně, dalo by se odhadnout, tak sto hodin školení, potom nějaká praxe, a potom teprve se můžete zajímat o to, že můžete chytat nejen holuby, ale jakoukoli zvěř, která pobíhá tam, kde nemá.

A: A jak vy jste se dostal k tomu, že jste se stal deratizérem?

B: Deratizátorem? No, v podstatě jsem to zdědil. Můj otec měl firmu už za totality, měl ji strašně dlouho, takže ta naše firma je vlastně XXX, a v tom oboru už pracujeme čtyřicet let. Firmu jsem zdědil.

A: Teď se vás zeptám na obec 2. Jste schopný i bez pana XXX mi k tomu něco říct?

B: No jasně, můžete se zeptat, ale v podstatě pro mě je to tak, že nemůžu vám říct, jak probíhá výběrové řízení nebo město, komu to zadává, ale město by mělo oslovit firmy, které splňují podmínky k tomu, aby mohly chytat ty holuby. To znamená, nějaký zákon musíme splňovat, musíme mít předpoklady k tomu, abychom to mohli chytat. Osloví firmy, jeden, dva, tři, zadají se nějaké ceny a oni si vyberou firmu, která jim to udělá.

A: Proč si vybrali vás?

B: Zeptejte se jich, já nevím. To nemůžu, to nevím, to neovlivním. To nevíme. Ale říkám, pracujeme na trhu dvacet let a máme všechny prostředky k tomu, abychom to mohli chytat.

A: A vy jste tedy dělali i monitoring v obci 2?

B: Součástí toho výběrového řízení bylo, že proběhne monitoring.

A: Dokázal byste mi tedy říct, jaká je situace v obci 2 podle vás, jako odborníka? Tu s holuby myslím.

B: Není to tak hrozné, není to tak hrozné. Je to tak, že po celém městě nejsou holubi úplně všude, ale jsou jakoby na určitých lokalitách. Prostě kde mají možnost jídla, kde můžou, já nevím, hnízdit. Kde mají možnost toho rozmnožování a jídla, tak tam jsou. A tam kde nemají co dělat, já nevím, kde nemají žrádlo a kde nemají to prostředí, tak tam nejsou. A tam v tom místě ta lokalita to bylo vlastně sídliště, na kterém bylo hodně holubů. Tam bylo opravdu hodně holubů, kteří škodí, vlastně svou přítomností škodí.

A: Jak škodí?

B: No škodí v podstatě tím svým trusem, to je jedna věc, a přenáší choroby, což je větší nebezpečí.

A: A jaké choroby konkrétně?

B: Viz. třeba, já nevím, parazity, to znamená ten klíšťák obecný, a ty choroby, to je ta ptačí chřipka.

A: A byl tam někdo třeba nakažený od těch ptáků na tom sídlišti? Máte takové informace?

B: Nemám.

A: Nemáte.

B: Nemám, to je věc, která právě, v podstatě ani se k nim nedostaneme. Tam jde hlavně o to, že ta populace holubů je tam velická, znečišťují ty baráky. Ten jejich trus je hodnocen jako zvlášť nebezpečný odpad. Takže to se taky musí likvidovat. Když tam hnízdí, tak mají ty klíšťáky. A ten slézá právě z těch hnízd a jde k lidem a saje krev. Takže ano, podle zákona, teď vám ho neřeknu už z hlavy, regulace holubů se má dělat. Ono musí se to dělat. Protože to vyhlásí v podstatě hygiena.

A: Takže na vás, na to, jak vy pracujete, dohlíží třeba hygiena?

B: Ano. Jako taky. To znamená ty velké akce, tak už spolupracujeme s hygienou. Hygiena dostane nějaký impuls, osloví nás, nebo osloví ji město a ta hygiena má i do výběru firmy co mluvit.

A: A jste třeba v komunikaci i s veterinární správou?

B: Ano, jsme. Ale určitým způsobem oni nás kontrolují. To znamená, jakmile uděláme něco špatně, tak jsou velké pokuty. Teď když je nový sazebník, tak ta nejmenší pokuta je milion korun.

A: Takže hygiena vám zadává, dává podněty ...

B: Ne, ne. Nezadává. Ale město, hygiena a soukromý jedinec, který dělá tu akci, jsou jakoby v kontaktu a udělají nějaký plán. V podstatě řídí metodiku, udělají nějakou metodiku a podle té se řídí ta práce, ten postup, ten odchyt těch holubů.

A: A ta veterina tedy přijde na řadu ve chvíli, kdy třeba se to nepovede?

B: Ta veterina přijde na řadu, když uděláme něco špatně. To znamená i ten odchyt holubů má svá nějaká pravidla. Někaké podmínky. Holubi se nesmí trávit, nesmí se střílet, můžou se chytat jen do odchytových klecí, ty odchytové klece musí mít nějaké parametry. Ty klece musejí být zastíněné, měla by tam být pitná voda, pravidelná kontrola, pravidelný dosyp. Prostě to zvíře, které je v té kleci, nesmí trpět. Žádným způsobem nesmí trpět. To znamená další věc je ta, utratit a usmrtit. My můžeme usmrtit. Ale zase musíme mít ten kurz, obyčejný deratizátor to nemůže dělat. Ten co má ten kurz v tom Brně, tak může usmrtit. Zase jsou tam nějaké podmínky, jakým způsobem to může usmrtit. To zvíře nesmí trpět, prostě nesmí trpět. V žádném případě.

A: A vy tedy používáte, nebo v té obci 2 jste použili, klece?

B: Klece odchytové, to je standardní tady na to. Bylo asi určeno deset lokalit, nebo deset míst, kam se ty klece daly. Položily se tam na určeném místě, dali jsme tam návnadu a ty klece byly pravidelně kontrolovány.

A: Jak často?

B: Každý den.

A: Každý den.

B: A když tam nejste, tak je musíte nechat otevřené a zopakují tedy: To zvíře nesmí trpět. To je základ.

A: A to usmrcování probíhá?

B: Céóčkem se to dělá. Plynem.

A: A to děláte tedy přímo vy.

B: Dělán, speciálně. Tak zase aby to, jak bych to řekl, aby to lidi neviděli a aby to bylo takové trochu humánnější. Prostě to céóčko je okamžité, vyhovuje to. Jinak se to dělá tak, že se ti chycení holubi vezmou a odvezou se veterináři. A ten je může utratit. To je rozdíl. My je buď můžeme usmrtit, a nebo je utrácíme.

A: Aha. A jak to udělá on?

B: On to udělá stejným způsobem.

A: Ale je to doktor.

B: Je to doktor. On to utratí, já to můžu jenom usmrtit. Takže to usmrtit může jenom ten, kdo má ten veterinářský kurz v Brně a absolvoval ty zkoušky.

A: Vy jste říkal, že se nesmějí střílet ...

B: Můžou. Můžou se střílet v určitých lokalitách, to znamená, když neohrozíte lidi. Vždycky je to o tom, abyste neohrozili lidi. Takže ve městě teď proběhlo, víte, že v nějakém městě se střílelo. To je špatně.

A: Havlíčkův Brod, myslím, nebo něco takového.

B: To je špatně. Zaprvé padá to, kde nemá, ti ptáci trpí, tam lidi na to koukají. To je špatně. Nesmí se to. Já nevím ani jak to dopadlo, ale myslím, že to dopadlo špatně. Protože to se nesmí, takhle se to prostě nesmí. My můžeme maximálně odstřel v nějakých uzavřených objektech. V nějakých uzavřených objektech, kde nikoho neohrozíme.

A: A to otrávení nebo trávení, to se také nesmí?

B: Taky nesmí, protože na ty holuby vesměs se používají akutní jedy, akutní a kumulativní jedy. A víte akutní a kumulativní jedy, jaký je rozdíl? Akutní používají hned, kumulativní za nějaký čas a musí se to kumulovat. To znamená, že to dáme holubům a oni budou sedět někde na radnici, tak nám začnou padat mezi lidi. To se nesmí.

A: A co třeba odchyt do sítí?

B: Taky se provádí. Taky se provádí odchyt do sítí. To znamená, že když nemůžete dát klece, je jich tam hodně, instalují se sítě. My to neděláme, nemáme s tím zkušenosti. Asi bychom měli nějakou lokalitu, ale v podstatě neumím to, nedělám to. Neumím to.

A: A proč? Nebo města to nechtějí? Nebo proč vy jste se k tomu vlastně nedostal?

B: No město má za úkol snížit populaci holubů a my to snížíme s těmi klecemi. Tady my se specializujeme na klece, takže nemáme potřebu. Až budu mít potřebu, naučím se to.

A: A víte o někom, kdo by třeba používal ty sítě?

B: To určitě, Pražáci, pražské firmy. Ty to tam určitě používají.

A: To jsou ty vystřelovací sítě?

B: Bud' vystřelovací sítě, nebo to jsou ohromné stany. Tedy ta síť je jakoby, já nevím, desetkrát deset, holubi tam nalezu a ta síť spadne. Třeba takové sítě se používají. Ty vystřelovací sítě nepoužíváme.

A: Dobře. No a v obci 2 do těch klecí jste chytili kolik ptáků?

B: Chytili, chytili. Ale nevím. Až přijde kolega, ten vám řekne, ten tam jezdil, ten to kontroloval, ten to dosypával a ten je sbíral.

A: A myslíte si, že to bylo úspěšné, ta metoda? Probíhá to hladce?

B: Ano. To znamená, když uděláme monitoring, a zjistíme, že jich je tam dvě stě, a musí jich tam být sto padesát, a necháme jich padesát, tak je to úspěšné. Ale těch padesát, za dva, za tři roky už je ta populace zase stejná, těch dvě stě. Takže my to jakoby nevyhubíme komplet, my regulujeme. Reguluje se. Reguluje se počet těch holubů. To znamená, vždycky něco zůstane. Ta populace se dostane za určitý počet, já nevím, za určitý čas na stejnou úroveň, jako byla dřív.

A: Takže se v budoucnu vrátíte do obce 2 a budete to provádět znova.

B: Určitě.

A: Bude to určitě potřeba.

B: Stoprocentně.

A: A když vy jdete do toho výběrového řízení, tak předem stanovíte tu cenu, a zaručíte nějaké procento, které chytíte, těch ptáků?

B: No v podstatě dáváme nějakou cenu a těch dvě stě holubů bylo zaevidováno, a uděláme z nich řekněme těch sto padesát. Dáme tam nějakou cenu. V případě odchytu více ta cena narůstá, to co je níže, cena jde níže. Takže my tam máme mantinely. Nahoru a dolů. Když jich chytíme více, cena je vyšší, když jich chytíme méně, cena je nižší.

A: A na základě čeho stanovujete tu původní cenu? Co se v ní všechno promítne?

B: No takže první je pronájem klecí, takže cena je pronájem klecí.

A: Jako že město si od vás pronajme klec?

B: Ano. Za druhé je tam pravidelná kontrola a pravidelný dosyp těch klecí. Za třetí je tam likvidace holubů. Takže tyhle tři složky bereme v úvahu.

A: A je to drahé, to céóčko?

B: Céóčko není drahé. To není drahé, ale vy tam musíte do toho města jet, musíte ty klece zkontrolovat, musíte ty klece vybrat, musíte ty holuby nějakým způsobem humánně zlikvidovat a musíte je odvézt do kafilérky, to je další věc.

A: A těm platíte za to?

B: Těm platím, to se všechno platí. Všechno jsou náklady. A z toho si vypočítáte cenu, kterou vy budete účtovat. To znamená, holubi se nesmějí zakopat, musejí se legálním způsobem zlikvidovat. To znamená kafilérie. Musíte mít smlouvu s nějakou firmou, která je spaluje, a tam se vozí. Všechno musí být prostě podložené. Pak přijde veterina a zkontroluje vás. Dělali jste to takhle? Dělali jste to takhle? Dávali jste to tam takhle? Zkontrolovali jste to takhle? A jak jste to zlikvidovali? Takhle. A když to máte v pořádku, tak nemáte problém.

A: Už se vám někdy stalo, že to nebylo v pořádku?

B: Stalo se nám to už. Stalo se nám to, jednou se nám to stalo tady v XXX, v ulici Sadová. Měli jsme umístěné klece nahoře a byla velká bouřka. A ty klece se nám pohnuly a ti holubi, v podstatě jakoby to zařízení, které zabraňuje tomu, aby ti holubi se dostali zpátky, se poškodilo. A samozřejmě ti holubi, měli jsme asi dva případy, kdy ti holubi tam byli jakoby uvízní, což nesmí být.

A: Takže vlastně trpěli, takže to bylo proti tomu zákonu.

B: Proti tomu zákonu. Ale za to jsme nemohli. To bylo ale zase jeden den, ale je to nepříjemné. Nemělo by to být. Prostě ta bouřka zavinila, že to mechanické zařízení se poškodilo, okamžitě jsme to nařídili, udělali, ale nebylo to správné.

A: A ještě jsem slyšela, že když jsou v té kleci, ti holubi, že je může napadnout dravec.

B: To se nám stalo také.

A: To se vám stalo také?

B: Také.

A: A jak on se k nim dostane?

B: V podstatě to je jednoduché zařízení. Máme klec, tam jsou taková dvířka, která jdou dovnitř, ale ven už nejdou. No a ten holub tam vleze, nadzvedne si to a vleze tam. A pokud je tam holub, i ten dravec za ním může vlézt. Stalo se mi to, že nám tam vlezla poštolka, ale jelikož to kontrolujete každý den, tak tu poštolku jsme okamžitě pustili.

A: Ale ublížila holubům.

B: Ne.

A: Ne? Ona tam byla sama?

B: Ne, byl tam holub, ale z jedné strany byl holub a z druhé strany poštolka.

A: A koukali na sebe.

B: Koukali na sebe. Tam je výhoda toho, že to kontrolujete každý den, že tyhle všechny případy jakoby předcházíte.

A: Tak to ještě dopadlo dobře. To je ještě klikař holub.

B: No. Poštolku jsme pustili a holuba jsme odborným způsobem...

A: A v obci 2 všechno proběhlo, jak mělo? Naprosto bez problémů?

B: Ano, naprosto bez problémů.

A: A vy jste mluvil o tom, že likvidujete ty ptáky, nebo usmrcujete, aby to lidi neviděli. Takže vy nemusíte komunikovat s občany třeba o tom, že bude ten odchyt? Vůbec nemusíte?

B: S městem. Město může nařídit. Město může nařídit a je lepší, když o tom ti lidé moc nevědí. Vy studujete ten obor a víte, že ti ochranáři mají nějaké slovo, takže snažíme se prostě o to, aby ti lidé to neviděli. Je to lepší.

A: Takže i když to dáte třeba na ten panelák, tak ti obyvatelé toho paneláku, oni stejně nechodí na střechu.

B: Neměli by chodit na střechu a vybíráme taková místa, aby tam neviděli. Je to lepší.

A: A setkal jste se někdy už s nějakým negativním názorem?

B: Ano. To říkám, mockrát.

A: Ano? Že vás lidé třeba nechtěli pustit na barák?

B: Ano, mockrát, samozřejmě.

A: Můžete uvést nějakou situaci, konkrétní?

B: Ano, chytali jsme holuby ve XXX, dali jsme to na panelák. I v XXX se nám to stalo, dali jsme to na panelák a stávalo se nám, že klece mizely a nebo byly totálně rozšlapané.

A: Rozšlapané? To, že zmizí, to bych si ještě řekla, že je někdo dal do sběru.

B: Ano. Ale že nám je rozšlapali, to každý to pochopí. Já to dokážu pochopit, chápu to, ale

nám tím jakoby škoda vzniká, škoda.

A: A ještě by mě zajímalo – vy jste mluvil o těch kurzech na začátku. Musíte si je nějak pravidelně obnovovat?

B: Ano, každý kurz se musí pět let obnovovat. To znamená jednička, dvojka, trojka deratizace se musí obnovovat, ale ten na té veterině, ten odchyt té zvěře, ten ne, ten je do konce života. A ten odchyt vlastně v podstatě má i městská policie. To znamená, že chytají ty psy, chytají ty kočky, zatoulané a tohle se vztahuje i na holuby.

A: No, a když si děláte tu rekvalifikaci, nebo já nevím, jak to mám říct, tak co to obnáší? Jaké jsou tam třeba ty novinky? Proč se to musí aktualizovat?

B: Přesně. Vy takhle na ty zkoušky jdete jakoby z voleje, když si věříte. Ale je lepší den předtím vždycky probíhá jakoby školení novinek. Takže toho se vždycky zúčastním, té školy těch novinek, získávám nové znalosti a pak teprve jdu na ty zkoušky.

A: No a ty znalosti se týkají čeho? Jako legislativy nebo prostředků?

B: Legislativy, nové přípravky se používají při deratizaci, třeba dřív bylo, že se muselo žádat, když se chytli holubi, o povolení veterinu, ale v dnešní době se to dělat nemusí. Prostě abyste věděla, jak máte postupovat. Být stále ve střehu.

A: Jezdíte i třeba na nějaká jiná školení, která nejsou povinná?

B: Ano.

A: Dobrovolně jezdíte?

B: Ano, vzděláváte se. Nesmíte zůstat viset, protože jinak vám ujede vlak, a firem, co se týká deratizace, je docela dost firem. A přípravky jsou stále nové, zákony jsou stále nové, takže musíte být pořád v obraze.

A: A vy jste říkal, že to dělal už váš tatínek ...

B: Ještě to dělá.

A: Ještě to dělá?

B: Ještě to dělá.

A: Takže vy musíte vlastně mít docela dobrý přehled o tom, jak se to vyvíjelo v České republice. Dokázal byste mi popsat alespoň svým pohledem, jaký byl ten vývoj?

B: No co se týká zákonů, tak musím říct, že se to se vstupem do Evropské Unie hodně zpřísnilo. Hodně se to zpřísnilo.

A: V čem konkrétně?

B: V postupech, teď v protokolech, to znamená, že musíte, cokoliv použijete, protokolovat,

musíte to mít pět let založené, musíte udělat vyhodnocení. A v těch technologických postupech, nebo ty standardy jsou tak přísné, že jste průstřední. Vy to musíte všechno dokladovat, dodržovat, a pokud to nesplníte, velké přísné pokuty. Nejmenší pokuty kolem milionu korun.

A: Dvou milionů?

B: Kolem milionu korun. To je jako když přijde nový zákon, nebo nový standard, Evropská Unie vydala nový standard, no a tím my se musíme řídit.

A: A před tím vstupem do Evropské unie to fungovalo jak?

B: Trošku jiné to bylo. Dřív to bylo tak, že třeba se sypaly jedy na tácky, pivní tácky. To vůbec neexistuje. Teď musejí být jedy označené, uzavřené, kryté, protokoly k tomu musejí být, vyhodnocení... Tam se nesmí udělat chyba. Musí se tam sypat přiměřené množství, teď musíte správný přípravek tam dát, nesmíte tam dát toho moc, když tam nic není, tak tam nesmíte dát jedy, musíte tam dát návnady. Takže je to přísné a je to dobře. Protože tím pádem alespoň my jsme hlídání a tuhle deratizaci už nemůže dělat každý. Už to musí dělat opravdu firmy, které něco umí a chodí na ta školení a mají nějaké ty zkušenosti a znalosti.

A: A vy třeba si ty znalosti doplňujete i tím že čtete nějaké odborné články? Existuje nějaký časopis o holubech nebo deratizaci nebo něco takového?

B: My jsme ve sdružení DDD, to je profesionální sdružení všech, kteří dělají deratizaci. Je to v Praze na Novotného lávce a ti vydávají měsíčně nějaký bulletin nebo nějaký časopis a tam jsou nejnovější poznatky a nejnovější zákony, takže každý měsíc se můžete zdokonalit. Jakmile cokoliv vyjde, je to v tom časopise.

A: Objevují se tam třeba i nějaké alternativní metody? Znáte vy nějaké alternativní metody?

B: Můžou se použít třeba rušiče nebo plašiče. Není to moc účinné, to mám vyzkoušené.

A: Proč to není účinné, jestli se můžu zeptat?

B: Nevím. Oni si zvyknou.

A: Oni si na to zvyknou?

B: Oni si na to zvyknou. Dáte reproduktory, dáte tam nějakého dravce, každých deset, patnáct minut to zapíská a oni uletí. Ale za chvíli nebo za měsíc si na to zvyknou a jsou tam zase zpátky.

A: A neruší to lidi, když jim to tam píská?

B: Může. Ale neruší, to je vždycky občas. Ale není to účinné, to máme vyzkoušené. Nebo tam můžete dát makety ptáků, taky to není účinné.

A: Taky si zvyknou?

B: Taky si zvyknou, takže nejúčinnější je odchyt. Regulace.

A: Co si myslíte třeba o tom, že některá města vysazují sokoly.

B: Ano, můžou to zkusit, ale říkám, zase to není tak účinné, jako ten odchyt. Kdyby to bylo účinné, tak je neodchytáváme, tak nakoupíme sokoly a dáme je tam a je to. Ale není to tak účinné. Ale funguje to, funguje to. Jako v malém množství to funguje. Ale když tam máte dvě stě holubů, když máte na radnici dvě stě holubů, to je masa holubů.

A: To ten sokol nezvládne chytit.

B: Nebo to funguje chvílku, a on odletí, protože co by v tom městě dělal? Co by dělal na věži?

A: To je pravda. Ještě když jste mluvil o tom, že se to zpřísnilo s tou Evropskou Unií, takže se zpřísnila ochrana toho ptáka?

B: Legislativa.

A: No a z hlediska čistě ochrany toho druhu, jak je holub chráněný?

B: Není chráněný. Vůbec není chráněný, v podstatě to je jako potkan. Když se vám přemnoží, musíte udělat nějakou regulaci. Potkan taky není chráněný.

A: Ale já vím, že třeba ochrana ptáků je i taková specifická ...

B: Kdyby byl chráněný holub, tak je nesmíme chytat.

A: Vůbec?

B: Ano, nesmíme je chytat. Co je chráněné, tak my nesmíme. To by nám někdo musel povolit, speciálně. Ale holub když se přemnoží, není chráněný.

A: Takže vlastně jediné, co se na vás vztahuje, je aby netrpěl, a to je celé? Není tam prostě zákon?

B: Samozřejmě že při přemnožení holubů nemůžeme si jakoby říkat, teď půjdeme sem a budeme chytat tady holuby. Při přemnožení se udělá monitoring, zjistí se, že je přemnoženo, a pak je můžeme chytat. Ale když je jich tam málo, tak proč bychom je chytali, když neohrožují zdraví lidí? To znamená, začne se chytat, teprve když to ohrožuje zdraví lidí. Důležité – když to neohrožuje zdraví lidí, tak se nechytá.

A: To je zvláštní, třeba v té obci 2 se tedy chytal proto, že ohrožoval zdraví lidí?

B: Ohrožovali zdraví lidí, ano.

A: A vlastně je dost těžké říct, jestli byl někdo opravdu nemocný.

B: Ale mohl.

A: Takže prevence.

B: Takže prevence. To znamená, když tam necháte ty holuby hřadovat, jakoby to, nebudou tam, budou roznášet ty nemoci, to jsme říkali. Ti klíšťáci budou lézt dolů, bude to kousat. Takže je to prevence. Prevence včas.

A: Proč si vy osobně myslíte, že se přemnožili holubi? V Čechách třeba?

B: Mají ideální podmínky k tomu, aby se mohli přemnožovat. To znamená lidi. Všimněte si, že je to vlastně synantropní živočich, že ten musí skutečně vydržet s člověkem. Potkan to samé, má ideální podmínky. Potkan a holub mají hodně společného. To znamená, že dobře se rozmnožují, přizpůsobí se člověku a žijí s člověkem a člověk jim dává příležitost, aby se takhle mohli rozmnožovat. Pokud by byli ve volné přírodě, tak nám nevadí. Ale když žijí s námi... Takže proto se to dělá. Zase je to ten paragraf 258/2000, ochrana životního prostředí.

A: No a co konkrétně jsou ty podmínky, které pro ně utváří člověk?

B: Jídlo a možnost hnízdění.

A: A tím jídlem myslíte, že je lidé krmí, nebo i třeba že odpadky neschovávají?

B: Odpadky neschovávají a krmení. Všimněte si, že ti holubi jsou vždycky tam, kde je zrádlo, kde mají možnost stravy.

A: Kde třeba hnízdili na tom paneláku v obci 2?

B: Oni mají paneláky, paneláky jsou opatřeny takovými průduchy, jestli jste si všimla, takhle nahoře. Tak v těch průduchách, tam normálně hnízdí.

A: Takže ve ventilaci, takže vlastně si vykutají jako hnízdo ...

B: A další věc – oni třeba ani nemusejí hnízdit tam, oni si tam nalétávají pro potravu. Ale jak tam sedí, tak už je tam ten problém.

A: A ten problém tedy vychází z toho trusu?

B: Z toho trusu.

A: A ten trus dělá co?

B: To je zvlášť nebezpečný odpad, ten trus. To znamená, kontaminace tím trusem je nebezpečná pro člověka. Potom jsou tam ti roztoči a ten hmyz, který přenášejí, a potom jsou tam ty nemoci, které přenášejí.

A: A poškozují to nějak ty budovy?

B: Ten trus poškozují hodně ty budovy, hodně budovy.

A: Jak?

B: Tím trusem, prostě ty památky, já nevím, jak bych to řekl, může se stát, že se rozpadnou. Nebo že jsou pokaděné. Já nevím, prostě poškozují to památky.

Příchod kolegy: C.

B: Já vás představím, to je pan XXX, kolega.

A: Dobrý den.

B: To je slečna Trnková.

A: Trnková, těší mě.

B: V podstatě kolega zajišťoval non-stop monitoring, komplet odchyt a všechno to celé kolem toho.

A: Takže vy jste i komunikoval s lidmi na radnici obce 2?

C: Ne.

A: Ne.

B: To jsem komunikoval já.

A: A bylo to fajn, s nimi? Bylo to příjemné?

B: Oni věděli, co chtějí, a my jsme věděli také, co máme dělat.

A: Takže to proběhlo hladce.

B: Proběhlo to úplně hladce.

A: Kolik tam bylo těch holubů před odchytem?

C: Před odchytem tak dvě stě.

A: Tak dvě stě. A vám se podařilo chytit kolik?

C: Tak sto padesát?

A: A trvalo to jak dlouho?

C: Trvalo to měsíc, měsíc a půl.

A: A měli jste kolik klecí?

C: Měli jsme deset klecí.

A: Na tom jednom sídlišti všechno?

B: Na tom sídlišti, ano.

C: V XXX. Obec 2, XXX.

B: My jsme si vytipovali ta místa, kam je dáme.

A: Takže jste chodili předem ...

B: A ten monitoring se skládal z toho, že komunikujete s lidmi a ti vás navedou. A máte dalekohled a koukáte se.

A: Jako myslivci prostě sedíte někde schovaní a koukáte?

B: Ne, ne to ne. Jezdíme autem a tam, kde jsou holubi, tak zastavíme a koukáme.

A: A hledáte místo, kam by se dala dát ta klec.

B: Hledáme, nebo se zeptáme lidí. Tipujeme, kam dáme ty klece.

A: A kolik vám za to obec 2 zaplatila, jestli se můžu zeptat? Alespoň řádově.

B: To se neptejte. Neptejte se, proč.

C: Chcete to vědět?

A: Chci to vědět. Řádově by mě zajímalo, ve srovnání třeba s jinými obcemi, jestli to pro ně bylo výhodnější.

B: Jde o to, že to byl ohniskový odchyt, to znamená, nebyla to celá obec 2, byla to část obce 2. Jedna část, jedno sídliště. To je tak do desítky.

A: Do desítky tisíc?

B: Do desítky tisíc.

A: A v tom se tedy promítá to, o čem jsme se bavili.

B: To znamená pronájem klecí, pravidelná kontrola a odvoz odchycených holubů a likvidace.

A: Ještě se zeptám tedy i vás. Myslíte si, že se vám ten odchyt povedl? Že to bylo účinné?

C: Velmi účinné.

A: Třeba když to srovnáte s jinými místy, kde jste odchytávali, tak to bylo ...

C: Tak tam, kde chytáme, tam je to vidět, že nejsou.

A: A to vy považujete jako důkaz toho, že to je účinné. A váš osobní odhad, za jak dlouho

se to bude muset provádět znovu? V obci 2, konkrétně?

C: Tak doporučoval bych za rok zkontrolovat zase, protože regulovat.

B: Regulovat to, aby to nebyla jakoby velká akce, ale aby se to regulovalo. Aby to bylo přijatelné pro město a pro lidi. Pro lidi aby to bylo přijatelné.

A: Takže standardně se to doporučuje jednou za rok, zopakovat tu regulaci?

B: Nejdříve udělat ten monitoring. Jednou za rok udělat ten monitoring, určitě. A potom, v tom případě dle potřeby, se dělá odchyt.

A: Stalo se vám někdy, že jste dělali monitoring a potom nepřišel ten odchyt? Že třeba jste i řekli, že je jich tady hodně, ale to město nechtělo ten odchyt?

B: Stalo se nám to, a může stát, že vy uděláte monitoring a oni to dají jiné firmě. Město si může vybrat.

A: A to vy jim děláte zdarma?

C: Ne, to je placené.

B: My jsme fyzické soukromé osoby.

A: Nic zadarmo.

B: Nic zadarmo.

C: To tam jezdíte celý ten měsíc to kontrolovat.

B: No a byli jsme i neúspěšní. Jednou jsme byli neúspěšní, to bylo v JZD. Tam bylo ohromné množství holubů, měli tam svou potravu a my jsme nebyli schopní je dostat do klecí, protože nebyla možnost je dostat do těch klecí. Nebyla možnost tam nějak ty klece umístit a jiný způsob jsme neviděli, tak jsme prostě byli neúspěšní. Tam musí přijít jiná firma a musí přijít s těmi sítěmi. Ta bude úspěšná.

A: Pane XXX, já vám moc děkuji, ale myslím si, že už se vás nebudu muset na nic ptát.

C: Já si metodika odchyty, já mám jenom data, kolik a tak.

A: Tak mi ještě můžete říct, ve kterých měsících se prováděl ten odchyt v obci 2, v jakém roce.

C: Dva tisíce patnáct, listopad až leden.

B: Za ten měsíc jsme jich nechytli tolik, kolik jsme chtěli, takže zase se to jakoby protáhlo, ta doba toho odchyty. Vždycky to děláme tak, že dáváme na měsíc ty klece. Ale garantujeme, že jich tam je sto padesát, a když ne, tak ty klece necháváme déle.

A: A tím vám tedy neklesne ta odměna, co za to dostanete, když to prodloužíte?

B: My tam máme těch sto padesát. Těch sto padesát tam musíme odchytit. Nějakým způsobem je musíme odchytit. Takže tu cenu jakoby neponižujeme.

A: Takže kdyby se vám to nepovedlo ...

B: Tak ji ponížíme.

A: Tak ji musíte ponížít, jasně.

C: To se nám nikdy nepovedlo.

A: Ještě se zeptám – slyšeli jste někdy – nebo spíš budu mluvit na informátora d2, protože mám jeho souhlas s tím, že můžu používat tu nahrávku. Slyšel jste někdy o kontrolovaných holubnících?

B: Ne.

A: Ne. Ani třeba ... komunikujete třeba s panem Rödlem?

B: Ano, pan Rödl nás zkoušel, to je právě ten, který v Brně vede tenhle kurz.

A: Takže vlastně vy se řídíte tím, s čím přijde pan Rödl.

B: Ano, pan Rödl nás učil a pan Rödl je v podstatě ten, jak bych to řekl ... Když my si nevíme rady s něčím, tak kontaktujeme pana Rödla. A pan Rödl nám dělá i monitoring, tady v XXX nám dělal monitoring. Když jsme začínali s odchytem holubů, dělali jsme ty zkoušky, tak jsme zavolali pana Rödla, aby nám ukázal, jak se to dělá. No a pan Rödl přijel, udělal nám monitoring, aby se vědělo co a jak.

A: Takže vy se řídíte tou metodikou, co napsal?

B: Ano, metodika, ano.

A: A jak se vám líbí ta metodika?

B: No pan Rödl je zkušený odborník, má velikou praxi a je to odborník. Uznávaný odborník. Ano, řídíme se podle něho.

A: No protože zrovna on si pohrával s tou myšlenkou kontrolovaných holubníků. Já vám to stručně popíšu a vy mi řeknete, co si o tom myslíte. Mělo by to fungovat tak, že tak jako vy jezdíte a děláte ten monitoring, tak si najdete místo, kde by ti holubi, místo toho aby se chytily, kde už jako přímo hnízdí, tak že by se jim to zařídilo tak, aby tam mohli normálně žít a místo odchyty by se jim vybírala vajíčka. Že by tam chodil někdo, kdo by je krmil, kdo by uklízel po nich ten trus, kdo by je tam nalákal i ze širšího okolí a kdo by jim vybíral potom ta vajíčka.

B: Není to špatná myšlenka.

A: Myslíte si, že by to mohlo fungovat?

B: Mohlo by to fungovat, ale bude to složitější to zvládnout. Protože ta populace, vlastně by se to i jakoby i zmírnila, ta populace. Není to špatná myšlenka. Ale samozřejmě jde o to, jestli projde.

A: A na jaká úskalí by mohla narazit, podle vás?

B: No budování těch holubníků, že ano? To znamená, že vy si přitáhnete holuby ze širokého okolí, to je jedna věc. Teď musíte být v nějaké lokalitě, kde ti holubi, jak bych to řekl, nebudou rozšiřovat ty choroby ... Nevím no, je to myšlenka dobrá. Ano, schvaluju ji.

A: Ano? Tak to ráda slyším. Chcete se na něco zeptat vy mě?

B: Ne, my nic.

A: Zapomněli jsme na něco důležitého? Chtěl byste ještě k tomu něco říct? Já se ještě podívám, jestli jsem se vás nezapomněla na něco zeptat.

B: Když děláte odchyt holubů, tak musíte taky uklidit. To znamená ty kadávery, ta hnízda, ta vajíčka, to všechno se musí uklidit. To je další věc. To jsem vám zapomněl říct. Takže to není jenom odchyt holubů.

A: To s tím vždycky souvisí. Takže i když děláte odchyt tam, kde oni nehnízdí ...

B: Tak to nemusíme uklízet.

A: Tam ne, jenom tam kde hnízdí.

B: Tam kde hnízdí.

A: Tak to musíte vymést. A musíte to potom po nich nějak vystříkat?

B: Dezinfekce a dezinsekce se musí udělat. Dezinfekce, to jsou choroboplodné zárodky, a dezinsekce je hmyz.

A: A vy potom musíte třeba kontrolovat zpětně, jestli se vám povedlo zbavit i toho hmyzu?

B: Nemusíme. Ale vy to vystříkáte a uděláte vyhodnocení, jestli tam něco je nebo není. Takže vy tam nemusíte za dva, za tři měsíce chodit. Vy uděláte ten postřík, zjistíte, že v podstatě byl úspěšný, a tím to pro vás končí. Protokol a vyhodnocení.

A: A co já jsem slyšela, tak ten klíš'ák se umí docela dobře schovat. A umí docela dlouho i přežít bez té krve.

B: Ano, a právě proto používám přípravky, které jsou reziduální, dlouhodobě působící. To znamená, že když se schová a pak se potřebuje napít, nasát, tak vyleze, přeleze přes to místo, kde ten přípravek je, a přes nervový systém se prostě otráví.

A: Jak dlouho to působí?

B: No maximálně ten měsíc a půl. To jsou přípravky, které jsou aplikovány jako ředitelné vodou, a jakmile zaprší, tak je to pryč.

A: A nemají žádný negativní vedlejší účinek? Ani nemusíte oznamovat lidem v okolí, že jste to tam vystříkali?

B: To jsou přípravky, které jsou netoxické. Akorát co tam je napsáno, že jsou škodlivé zdraví a životnímu prostředí. Ale když se to naředí, tak už ne tolik. Nahlašovací povinnost je jediné toxické. Musíte nahlásit, když použijete toxické, když se to vystříká. To je kyanovodík a fosforovodík.

A: A to to obsahuje?

B: Ne.

A: Ne.

B: To se používá na plynování mlýnů a já nevím, když děláte žito a pšenici, komodity. A na to musíte mít souhlas, nebo nahlašovací povinnost. A ty přípravky, které my používáme, to jsou peretroidy nebo karbamáty, a to jsou v podstatě ... Peretroid, to je výtažek z kopretin.

A: A jaké to má účinky?

B: Zase kontaktní, to znamená, že ten hmyz přes to přeleze, dostane se mu to do těla ... No a používá se přípravek, to je úplně obyčejná látka, to je organofosfát a vstupem do Evropské unie se v celé republice zrušil a nesmí se používat.

A: Protože byl toxický.

B: Měl mutagenní a karcinogenní účinky, a hlavně ty karcinogenní.

A: Ale to co tedy používáte vy, tak když se to naředí, tak je to v pohodě, a nebezpečné to je jen v té pixle, když je to ještě koncentrované.

B: Tak, tak.

A: A vy to potom stříkáte v roztoku, vodném.

B: Pětiprocentní roztok, třeba. Nebo jednaprocentní roztok.

A: Dobře. Tak já vám moc děkuji a asi to je za mě všechno.
(...)

1.13 Příloha č. 3: Dotazník a informovaný souhlas

Jméno: Příjmení: Věk:
Dosažené vzdělání: Současná funkce:
Počet let odpracovaných v této funkci:

- 1) Co je hlavní složkou potravy holubů?
- 2) Kolikrát do roka holubi snášejí?
- 3) Kolik bývá ve snůšce vajec?
- 4) Čím holubi krmí svá mláďata?
- 5) Který z rodičů se stará o mladé?
- 6) Jmenujte alespoň jednu konkrétní nemoc, jakou můžou holubi ohrozit člověka:
- 7) Co je pro člověka největším zdravotním rizikem plynoucím z blízkosti holubů?
- 8) Jaký je původní, přirozený habitat holubů?
- 9) Kolik kg trusu vyprodukuje za měsíc 1 holub?
- 10) Chovají se holubi k jedincům z cizích hejn vždy nepřátelsky (jsou silně teritoriální?)
- 11) Jsou holubi učenliví?
- 12) Jaké zákony upravují regulaci početních stavů zvířat a jejich dopady na lidské zdraví?

Souhlasím s účastí ve výzkumu, jehož účelu jsem plně porozuměl(a) a jehož výsledky spolu se získanými daty budou zveřejněny pouze na webu Univerzity Karlovy v Praze.

Podpis:

1.14 Příloha č. 4: Struktura rozhovoru

1) Pracovníci obcí:

Co chci vědět?	Jak to zjistím?
<ul style="list-style-type: none"> Jaká je v současnosti situace s holuby v daném městě? 	<ul style="list-style-type: none"> Kolik holubů zde v současnosti odhadem žije? Proč jich právě tady žije tak vysoký počet? Působí nějaké problémy? Stěžují si na ně občané?
<ul style="list-style-type: none"> Jaká řešení obec uplatňuje a proč? 	<ul style="list-style-type: none"> Řešíte tuto situaci nějak? Jak ji řešíte? Proč je podle vás důležité ji řešit? Jaké byly vaše požadavky na deratizační firmu ve výběrovém řízení? Podle jakých kritérií jste si zvolili, kdo bude regulaci provádět?
<ul style="list-style-type: none"> Považuje obec zvolené řešení za úspěšné? Podle čeho tuto úspěšnost hodnotíte? 	<ul style="list-style-type: none"> Byli jste spokojeni s prací, kterou deratizátoři odvedli? Proč jste byli spokojení/nespokojení?
<ul style="list-style-type: none"> Volí obec ekonomicky výhodná řešení? (Na kolik Kč zhruba vyjde likvidace 1 holuba? Jaké jsou celkové náklady spojené s přemnoženými holuby, tzn. odstraňování škod + výdaje za likvidaci?) 	<ul style="list-style-type: none"> Kolik holubů tu bylo před poslední regulací? Kolik jich tedy při posledním zásahu dokázala najatá firma odstranit? Dokážete odhadnout, jestli se regulace bude opakovat a kdy? Jak často se u vás provádí regulace počtu holubů? Kdy začalo město tento problém řešit? (Z jakého data je nejstarší faktura vystavená za deratizaci?) Kolik obec zaplatila deratizační firmě za jednotlivé zásahy? Byla cena stanovená předem, nebo až zpětně podle počtu odchycených ptáků? Dají se alespoň řádově vyčíslit škody napáchané holuby na obecním majetku?
<ul style="list-style-type: none"> Je pracovník obce obeznámen s legislativou? 	<ul style="list-style-type: none"> Řídí se regulace přemnožených zvířat nějakou legislativou? Jakou? Setkal(a) jste se někdy s jejím nedodržením? Pokud ano, jak se to řešilo?

	<ul style="list-style-type: none"> • Kdo na provádění regulace dohlíží?
<ul style="list-style-type: none"> • Jsou občané města dostatečně informováni o prováděné regulaci? • Využívá obec všechny své možnosti, například zákaz krmení? 	<ul style="list-style-type: none"> • Vyžádali si někdy regulaci sami občané? • Musí se předem oznámit, že regulace bude probíhat? • Stěžoval si někdy někdo na regulaci? • Co když holubi hnízdí na soukromém pozemku, resp. v soukromém objektu? • Mohou občané sami přispět ke snížení počtu holubů?
<ul style="list-style-type: none"> • Jaké je povědomí obce o městských holubnících/loftech a možnosti redomestikace holubů? 	<ul style="list-style-type: none"> • Zkoušeli jste kromě odchytu i nějaké alternativní metody? • Slyšel(a) jste o snahách snížit počty holubů pomocí udržovaných holubníků a vybírání vajec? • Pokud ano, proč ji neuplatňujete i zde? Zvažovali jste to?

2) Deratizéři

Co chci zjistit?	Jak to zjistím?
<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je v současnosti situace s holuby ve městě XXX? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolik holubů v obci v současnosti odhadem žije? • Působí nějaké problémy?
<ul style="list-style-type: none"> • Jaké metody firma používá a proč? • Do jaké míry považuje za důležitou legislativu a etiku? 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaké metody vaše firma k řešení této situace zvolila? • Na základě čeho jste zvolili právě tyto metody? • Proč jste nepoužili otrávené zrní nebo střelbu? • Existuje nějaké nařízení, kterým se při regulaci početních stavů zvířat musíte řídit?
<ul style="list-style-type: none"> • Jak moc je zvolená metoda pro firmu výhodná? 	<ul style="list-style-type: none"> • Kolik vám obec za regulaci zaplatila? • Cena byla pevně stanovená už před regulací? • Jak vytváříte cenovou nabídku do výběrového řízení?
<ul style="list-style-type: none"> • Jaká je úspěšnost uplatněného řešení a podle čeho ji firma hodnotí? 	<ul style="list-style-type: none"> • Proběhla regulace bez problémů? • Dosáhli jste předpokládaného výsledku? • Považujete to za úspěch? • Myslíte si, že jste počet holubů snížili trvale? • Pokud ne, za jak dlouho bude podle vás potřeba opět zasáhnout?
<ul style="list-style-type: none"> • Jsou občané města dostatečně 	<ul style="list-style-type: none"> • Je součástí vaší práce také

informování o prováděné regulaci?	<p>komunikace s dotčenými občany?</p> <ul style="list-style-type: none"> • S jakými se setkáváte názory? • Dostal jste se někdy s lidmi do konfliktu kvůli výkonu své práce?
<ul style="list-style-type: none"> • Má respondent rozhled, bere svou práci vážně a je přesvědčen o správnosti svého jednání, nebo jen vykonává zajetou rutinu s vidinou výdělků? 	<ul style="list-style-type: none"> • Proč jsou podle vás holubi přemnožení? • Pozorujete nějaký vývoj ve snahách vypořádat se s přemnoženými holuby v České republice? • Myslíte si, že by šla uplatnit i jiná řešení? • Musíte jezdit na školení? • Čtete aktuální odborné články z oboru deratizace a kontroly holubích populací?
<ul style="list-style-type: none"> • Jaké je povědomí respondenta o městských holubnicích/loftech a možnosti redomestikace holubů? 	<ul style="list-style-type: none"> • Slyšel(a) jste o možnosti provozu městských holubníků, resp. loftů? • Myslíte si, že mají šanci na úspěch? • Proč (ne)?
<ul style="list-style-type: none"> • Vztah obec – firma? 	<ul style="list-style-type: none"> • Jak se vám spolupracuje s obcí?

1.15 Příloha č. 5: Rámcová analýza – ukázka

1	01	02	03	04	05
2. důvody k regulaci	<p>V obci 2 jsme nikdy neměli moc velké problémy s hlukem. (1.45) na sádkách - lidé označují regulaci (2.43) ale nikdo z nich neví, jak ji provádět. (2.44) ale nikdo z nich neví, jak ji provádět. (2.45) odchyty zastavování jen jednou, a to kvůli udělení informací. (8.55) podle informátora d1 ale monitoring 2x prováděl přes 1000 hlučů a chytat by se mělo, i přesto, že podle města problémy nejsou: "V tom monitoringu bylo jasné řešení, že je tam dost hlučů, že to je přeměřené, že nevíme, kolik lidí tam bylo, přes tisícovku tučově, tisíc, patnáct set, to už teď nevíme, ale vím, že to bylo dost velké číslo." 9</p> <p>Monitoring: neprošlo se přeměření, ale poslední 2 roky se dělá monitoring, na dvou sádkách by se podle něj o přeměření mluvit dalo (cca 2.00) (převodovábné nejdě o důvod k regulaci podle zákona 246)</p> <p>deratační firma sama provede monitoring a obec nemá možnost kontroly, obec nemá finance, aby monitoring dělala sama (18.45) (ne vypovězte čístry na monitoring od firm - Informátor d1 20 tisíc za monitoring)</p> <p>Zábrany: Dováděna se provádějí poměrně velké rekonstrukce budov v majetku města (...). Došlo k opravě různých věcných technických neshodností, které by volubí mohli vyžít právě pro hlučování, a zároveň se instalovaly různé zábrany jako střešní hřbity třeba na římsy, okapy a parapety. (18.45) (ne vypovězte čístry na monitoring od firm - Informátor d1 20 tisíc za monitoring)</p> <p>Učtené metody někdy jednou za čtrnácti a následně se slyšeli a byli odstraňováni na hřbitě.</p>	<p>prevence (5) - v podstatě nemá důvod, všechno dohromady (zábrany, hluk, zdravotní rizika - neví o konkrétních případech (9) - (16) stížnost občanů (16) podněty od správy majetku města (21)</p> <p>Informování (1.30) škody (6) časté uklizení zanesených šlabů (13)</p> <p>monitoring: informátor o3 asistoval (3.00) odchyty: jediná nabídka metoda (2.00) zábrany: hlučba je instalován tvor, když se potřeby zaměřit, tak i přes to bude namosí věšiny a zamídat (10), obec 3 instalovat v městě, ale jsou odchyty střešiny, ale (11.1) je páry hlukový jsou zabezpečena, aby se nich nemohli (12)</p> <p>odchyty: přímo ho chytali od té firmy na půdách je podle té firmy povoleny a uplatňovaný odstře (2) mechanické zábrany: litavé mosy zastavení mosy ve vstanech města je velice účinné (6) odchyty: je neúčinnější (8) odhlášen veřej, hnuč, teď se v, likvidace (4)</p>	<p>podle metody obec má malé Tascu, podala s "A, v to nějak kontroluje, kdy požádalo vyhubit všechny para nefungovalo, tak teď volá, kdy</p> <p>musí se legálně humánně zlikvidovat (někdo na mysli přivít a kopířku) 27</p>		
3. pověřené metody	<p>Město může udělat vyhlášku, která neodporuje žádnému zákonu jinému. Takže co není zakázáno, je povoleno, a to co je povoleno, můžeme zakázat. Teoreticky jo, ale zase se dostáváme k poměrně zásadní politické vůli, která by řádí k tomu byla, a volení zastupci občanů, šloho říci jestli by si vzali na triko to, že si zapřáli jistou sortu lidí z hlediska takové vuvozových banality, jako je kmeny psáků.</p> <p>ke kontrole postupů odd firm: Učtené se to řídí veterinárním zákonem, a hygienickým zákonem, případně zákonem na ochranu zvířat proti týrání. Nicméně konkrétně asi nedokážu úplně odpovědět na to.</p>	<p>odchyty: přímo ho chytali od té firmy na půdách je podle té firmy povoleny a uplatňovaný odstře (2) mechanické zábrany: litavé mosy zastavení mosy ve vstanech města je velice účinné (6) odchyty: je neúčinnější (8) odhlášen veřej, hnuč, teď se v, likvidace (4)</p>	<p>podle metody obec má malé Tascu, podala s "A, v to nějak kontroluje, kdy požádalo vyhubit všechny para nefungovalo, tak teď volá, kdy</p>		
4. legislativa	<p>faktory povědomí redomestikace Pavel Rodi ⊕</p>	<p>podle metody obec má malé Tascu, podala s "A, v to nějak kontroluje, kdy požádalo vyhubit všechny para nefungovalo, tak teď volá, kdy</p>	<p>podle metody obec má malé Tascu, podala s "A, v to nějak kontroluje, kdy požádalo vyhubit všechny para nefungovalo, tak teď volá, kdy</p>		

1.16 Příloha č. 6: Přehled informátorů

	věk	vzdělání	povolání	počet let odpracovaných v současném povolání
Informátor o1	32	VŠ	referent územní správy	6
Informátor o2	42	VŠ	vedoucí odboru ekologie a veřejného prostoru (dříve referent téhož odboru)	12
Informátor o3	61	SŠ	referent odboru správy majetku města	21
Informátor o4	54	SŠ	náměstek technických služeb	10
Informátor d1	51	SŠ	podnikatel v DDD	20
Informátor d2	56	VOŠ	podnikatel v DDD	20
Informátor d4	61	SOU	podnikatel v DDD	27
Pavel Rödl	75	VŠ	Pracovník Státního zdravotního ústavu	20

1.17 Příloha č. 7: Foto zamořeného soukromého objektu

Právě opuštěné, holuby intenzivně osídlené budovy jsou skutečným zdravotním rizikem – snímky jsem pořídila přímo z okna ložnice v plně obydleném vedlejším domě, jehož nájemníci mají okna nasměřovaná do zamořeného vnitrobloku. Příslušná obec provádí jen odchyty na veřejných prostranstvích, což pochopitelně nemá žádný vliv na hnízdiště, jako je toto, z něhož se ptáci opět rychle přesunou do míst, kde se po odchyту uvolnila nika.

1.18 Příloha č. 8: Projekt diplomové práce

Fakulta humanitních studií UK

katedra magisterského oboru

Sociální a kulturní ekologie

U Kříže 8/661, 158 00 Praha 5-Jinonice

Projekt diplomové práce (DP) oboru sociální a kulturní ekologie

1. Jméno studenta, tituly: Bc. Karla Trnková
2. Osobní číslo 41329035
3. Rok imatrikulace na FHS UK: 2012
4. Datum zápisu na katedru sociální a kulturní ekologie FHS UK: 24. 9. 2012
5. Názvy všech předchozích bakalářských (magisterských) prací, škola, obor a rok, kde a kdy byly obhájeny: Analýza vybraných inherentně expresivních lexémů, Technická univerzita v Liberci, Filologie, 2012, Liberec
6. Předběžný název DP: Možnosti řešení problému populací holubů v českých městech
7. Obecný kontext (souvislosti tématu, širší rámec [zasazení „do světa“]):

Holub byl domestikován před několika tisíci lety. Je to zvíře zvyklé na život s člověkem, který však pro něj ztratil většinu využití. Holubníky, dříve v českých obcích poměrně časté, zanikají a holubi nacházejí potravní příležitosti ve městech. Soužití člověka s holubem se tak z tradiční venkovské hospodářské aktivity stává buď chovatelským koníčkem, nebo paradoxně přechází v souboj. Volně žijící holubi jsou potenciální hrozbou pro zdraví lidí a prokazatelně ničí i jejich majetek. Současná řešení této situace nejsou ani účinná, ani humánní. Proto je problematika přemnožených holubích populací stále aktuální.
8. Předmět zkoumání (vlastní předmět práce [zasazení „do vědy“]):

Sociální a kulturní ekologie: Přemnožení populace je ekologický problém, dopady tohoto přemnožení na lidskou společnost jsou sociálním problémem, změna ve vztahu člověk – domestikované zvíře je kulturním problémem. (Vliv ptáků na stav kulturního dědictví ve městech lze rovněž považovat za kulturní problém.)
Krajinná ekologie: Upuštění od chování holubů mění vzhled venkova. Jejich přesun do měst a výrazné přemnožení zase mění životní prostředí a vzhled architektury ve městech. Možným řešením je redomestikace holubů a jejich redistribuce v české krajině, která by opět mohla změnit její vzhled (stavba holubníků a chování holubů by měly krajinotvorný efekt.)
9. Hlavní vstupní hypotéza nebo hypotézy (2–4 na výběr); pro práci 1–2, možno však formulovat výzkumné otázky, event. jen výzkumný problém:

Nežijí holubi volně ve městech příliš dlouho na to, aby byla možná jejich opětovná rovnovážná distribuce v krajině?
Je řešením žádoucí distribuce holubů v krajině restaurace klasických venkovských holubníků?
10. Metodologický postup: metody a techniky, které budou v práci použity:

Studium relevantní literatury, rešerše.
Porovnání tří přibližně stejně velkých měst, která řeší nebo řešila přemnožení holubů. Výběr ovlivní charakter měst, ochota vedení měst komunikovat o daném tématu (poskytnutí potřebné dokumentace, rozhovory s pověřenými zaměstnanci) a dostupnost vzhledem

k cestovním možnostem autorky. Vesnice do výzkumu nebudou zařazeny, protože nečelí tak početným populacím jako města a jejich potíže s přemnoženými holubami se vzhledem k podobě venkovského urbanizmu týkají spíše konkrétních, pro holuby přitažlivých staveb. Expertní rozhovory s ornitology, ochranáři zvířat, deratizéry, památkáři a chovateli. Uplatnění principu triangulace.

11. Cíl DP (kromě ověření hypotéz a teoretického přínosu např. praktický přínos, vypracování metodologie, základ pro řešení problémů v praxi atd.):

Práce se pokusí zjistit, jaké jsou důvody k uplatňování současných metod regulace populací zdivočelých holubů, jaká je úspěšnost těchto metod a jaké je povědomí pověřených osob o celé problematice. Zjistí, zda a jak by bylo možné přistoupit v českých podmínkách k částečné redomestikaci těchto ptáků a zda by šlo uvést do provozu obecní holubníky. Na velmi obecné rovině přispěje práce k tématu dopadu dynamiky lidských sídel v České republice. Pokud dojde k příznivému závěru, lze ji využít jako výchozí materiál pro návrh konkrétní metodiky pro menší české město, například pro krajské město.

12. Čím budou rozšířeny dosavadní znalosti (vědecká „přidaná hodnota DP“):

Práci lze považovat za příspěvek k poměrně mladé problematice opětovné domestikace zdivočelých domácích zvířat.

13. Jaké bude (bude-li) jejich teoretické zobecnění a přínos:

Teoretický přínos práce bude pravděpodobně zanedbatelný.

14. Struktura DP (předběžný obsah – názvy oddílů a kapitol):

Teoretická část:

Vývoj soužití člověka a holuba

Domestikace

Ztráta zájmu

Dopady přemnožení holuba ve městech

Dosud vyzkoušená řešení přemnožení holuba ve městech

Praktická část:

Vybraná města

např.: Chrastava

Průběh problému

Použitá řešení

Současný stav

Analýza rozhovorů

Závěry

15. Předběžná bibliografie k tématu:

CRAMP, Stanley et al. *Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa: The Birds of the Western Palearctic: Terns to woodpeckers*. 1. New York: Oxford University Press, 1985. ISBN 0-19-857507-6.

HUDEC, Karel a Karel ŠŤASTNÝ et al. *Ptáci - Aves*. 2. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1114-5.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír BEJČEK a Karel HUDEC. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003*. 1. Praha: AVENTINUM s. r. o., 2006. ISBN 80-86858-19-7.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Sbírka zákonů*. 19. 2. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. In: *Sbírka zákonů*. 15. 04. 1992. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 166/1999 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In: *Sbírka zákonů*. 13. 7. 1999. ISSN 1211-1244.

Rešerše se zaměří zejména na odborné články a další příslušnou legislativu.

16. Předpokládaný vedoucí DP:

PhDr. Ivan Rynda

17. Důvod volby tématu (dosavadní znalosti, zážemí, praxe a zájem studenta):

Téma jsem si zvolila pro jeho aktuálnost, přesah do praxe a v naději, že se mi podaří najít alespoň směr, kterým bychom se v řešení této otázky mohli ubírat. Současná situace je paradoxem – domestikovali jsme zvíře, naučili ho žít s námi, pak se nám přestalo hodit, opustili jsme ho a nyní čelíme zajímavému a netradičnímu problému – feralizaci. Není divu, že nehumánní přístup k přemnoženým holubům je popuzující. Zajímalo by mě, zda alternativní, relativně nové způsoby kontroly holubích populací mají šanci na úspěch v českých podmínkách. Mé znalosti jsou mizivé, ale přesto i proto jsem si toto téma zvolila. Ráda se dozvím něco nového.

Jinonice 8. dubna 2015

diplomant

vedoucí DP

vedoucí katedry SKE